

Rapport
2023:3

Høy arbeidsmarkedsrelevans i fagskoleutdanningene

Kandidatundersøkelse for fagskoleutdannede
i 2019 og 2020

Ragnar Alne, Karl Solbue Vika og Håkon Høst

Rapport 2023:3

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21328

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet
Adresse Postboks 8119 Dep, 0032 Oslo

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0592-4
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Rapporten presenterer den femte kandidatundersøkelsen for fagskoleutdanning, gjennomført av NIFU. Den omfatter en spørreskjemaundersøkelse til de som fullførte en utdanning i 2019 og 2020, og i tillegg har vi analysert registerdata for årskullene 2010–20 gjennom registerdata. Karl Solbue Vika har hatt ansvaret for spørreskjemaundersøkelsen, Ragnar Alne for registerdataundersøkelsen, mens Håkon Høst har vært prosjektleder. En takk til alle de fagskolekandidater som har bidratt gjennom å besvare vår undersøkelse.

Oslo, 25.01.2023

Vibeke Opheim
direktør

Cay Gjerustad
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning.....	12
1.1 Om kandidatundersøkelsen	12
1.2 Fagskolen, en sammensatt sektor i vekst	13
1.3 Utvikling i studentpopulasjonen geografisk.....	15
1.4 Utdanningskategorier og utdanningstyper	16
1.5 Nærmere om de fem utdanningskategoriene.....	17
1.6 Utviklingen i de ulike utdanningskategorier.....	20
2 Data og metode	21
2.1 Datakilder.....	21
2.2 Registerdatastudien.....	26
3 Fagskoleutdannedes bakgrunn.....	28
3.1 Kjønn	28
3.2 Sosial bakgrunn målt etter foreldres utdanning	30
3.3 Andel med innvandrerbakgrunn.....	32
3.4 Kandidatenes alder	33
3.5 Opptaksgrunnlag.....	36
3.6 Utdanningsbakgrunn.....	37
3.7 Kandidatenes tidligere arbeidserfaring	38
3.8 Oppsummering	41
4 Kombinasjon av studier og arbeid	43
4.1 Heltids- og deltidsutdanninger	43
4.2 Arbeid i forkant av og under utdanningen.....	43
4.3 Permisjon fra jobb under utdanningen	45
4.4 Oppsummering	46
5 Finansiering	48
5.1 Finansieringsformer	48
5.2 Studentbetaling.....	49

5.3	Økonomisk støtte	50
5.4	Oppsummering	52
6	Hovedaktivitet etter fullført fagskoleutdanning.....	53
6.1	De aller fleste er yrkesaktive etter fagskoleutdanning.....	53
6.2	Heltids- og deltidsarbeid.....	54
6.3	Videre utdanning.....	55
6.4	Oppsummering	57
7	Utdanningens relevans	58
7.1	De aller fleste jobber i fagområdet utdanningen retter seg mot	58
7.2	Fagskolekandidatenes vurderinger av utdanningens relevans	65
7.3	Et stort flertall ønsket nye oppgaver, ikke alle fikk det.....	71
7.4	Kandidatene hadde litt ulike mål med utdanningen.....	73
7.5	Oppsummering utdanningens relevans	78
8	Fagskolekandidatene: Endringer i sysselsetting og lønn over tid	80
8.1	Fagskoleutdanningens påvirkning på arbeidsmarkedsdeltakelse	81
8.2	Fagskoleutdanningens påvirkning på arbeidsinntekt	84
8.3	Oppsummering	86
9	Oppsummering og diskusjon	87
9.1	Studentmassen endres.....	87
9.2	Store forskjeller i studentbetaling og i arbeid under utdanningen	88
9.3	Høy yrkesdeltakelse for fagskolekandidatene	88
9.4	Videre utdanning vanlig.....	89
9.5	Fagskoleutdanningene har høy relevans.....	89
9.6	Økt lønn, men store variasjoner ulik grad.....	91
9.7	Utdanningene har ulik betydning i kandidatenes karriereløp	91
9.8	Gjenkjennelige fagprofiler, små endringer	93
	Referanser.....	94
	Vedlegg A	96
	Vedlegg B	99
	Vedlegg C.....	101
	Tabelloversikt.....	118
	Figuroversikt.....	120

Sammendrag

NIFU har gjennomført kandidatundersøkelsen for fagskoleutdannede, den femte i rekken. Den baserer seg primært på en spørreundersøkelse rettet mot de som fullførte en fagskoleutdanning i 2019 og 2020. Undersøkelsen ble gjennomført i oktober 2022, ett til to år etter at utdanningen ble fullført. I årets undersøkelse har vi i tillegg analysert registerdata over alle fagskolestudenter i perioden 2010-2020.

To hovedtemaer i kandidatundersøkelsen er utdanningens relevans og arbeidsmarkedsutfall for fagskolekandidatene. Ettersom majoriteten av de som gjennomfører en fagskoleutdanning allerede befinner seg i arbeidslivet, dreier arbeidsmarkedsutfall seg i mindre grad om overgang til arbeidsmarkedet og i større grad om hvilke endringer i kandidatenes posisjon i arbeidslivet fagskoleutdanningen ser ut til å bidra til.

I undersøkelsen er fagskolesektoren delt inn i fem utdanningskategorier:

1. Kreative fag
2. Tekniske fag
3. Helse- og velferdsfag
4. Økonomisk administrative fag
5. Samferdselsfag

Noen hovedfunn i årets undersøkelse:

- Arbeidslivsrelevansen i fagskoleutdanningene må beskrives som stor. Kandidatene sier seg i stor grad fornøyd med utdanningene, og de får i stor grad relevante jobber etter utdanningen.
- Det er imidlertid store ulikheter mellom utdanningskategoriene. Fagskolekandidatenes bakgrunn, gjennomføring og posisjon i arbeidslivet etter utdanningen følger stabile mønstre preget av det fagfeltet de tilhører.
- Yrkesaktiviteten blant fagskolekandidatene er høyere og arbeidsledigheten lavere enn ved tidligere kandidatundersøkelser. Selv om tallene åpenbart er påvirket av den gode utviklingen i arbeidsmarkedet, bekrefter de at fagskole-

kandidatene er attraktive. De som ikke er yrkesaktive, er i hovedsak i videre utdanning.

- En særlig høy andel av kandidatene fra utdanningene som bygger på fagbrev er i jobb innenfor sine fagområder et år etter utdanningen. Samtidig må vi ha med oss at disse kandidatene i stor grad har en kontinuerlig tilknytning til arbeidslivet og til fagfeltet.
- Kandidater fra utdanningskategoriene som ikke rekrutterer fagarbeidere, har opplevd den største forbedringen i andelen som har fått jobb innenfor utdanningens fagområde. Vi har likevel ikke grunnlag for å si om dette skyldes forhold utover et svært godt arbeidsmarked, f.eks. egenskaper ved utdanningene.
- Totalt sett øker vandringsen på tvers mellom fagskole og universitets- og høyskoleutdanning. Dette skjer ikke ved at andelen fagskolekandidater som går videre til høyskole- eller universitetsutdanning øker, men ved at langt flere har universitets- eller høyskoleutdanning før de starter en fagskoleutdanning.
- Det mest karakteristiske for fagskolekandidatene er deres lange arbeidserfaring før utdanningen. Lengst for kandidatene i helse og velferd med 16 år, i de økonomisk administrative utdanningene med 15 år og de tekniske med 11 år.
- Antall fagskolestudenter har vært økende de siste årene, og disse setter gradvis større avtrykk i arbeidslivet. Andelen med innvandrerbakgrunn er sterkt økende, og det er bortimot kjønnsbalanse i fagskolesektoren totalt sett. Innad er imidlertid kjønnssegregeringen fortsatt sterk, noe som i hovedsak avspeiler det arbeidslivet utdanningene rekrutterer fra.

Høy yrkesdeltakelse for fagskolekandidatene

Årets kandidatundersøkelse for fagskoleutdanning viser at de som ble utdannet i 2019 og 2020 har en høy yrkesaktivitet og en svært lav ledighet, også ved relevante sammenligninger med tidligere kull. Ledigheten for de fagskoleutdannede i 2019 og 2020 er to år etter fullført fagskoleutdanning, helt nede på en prosent.

Det er imidlertid store ulikheter mellom utdanningskategoriene i overgangen til arbeid etter utdanningen, mellom det vi har valgt å kategorisere som videreutdanninger på fagbrev og grunnutdanninger.

I alle kategorier har de fleste fagskolekandidatene betydelig arbeidserfaring før fagskoleutdanningen, men kandidatene i de utdanningene som bygger på fagbrev skiller seg særlig fra de øvrige ved at de har fagspesifikk arbeidserfaring. De fleste av de som tar en fagskoleutdanning som videreutdanning på fagbrev er i arbeidslivet allerede før, og ofte under fagskoleutdanningen. For disse avsluttes ikke utdanningen med en overgang til arbeidsmarkedet, i stedet er det kontinuitet i arbeidsmarkedsdeltakelsen.

Videre utdanning vanlig

Ulikhetene i yrkesdeltakelse etter fagskoleutdanningene har tett sammenheng med i hvilken grad kandidatene tar videre utdanning. De aller fleste av fagskolekandidatene som ikke er yrkesaktive befinner seg i videre utdanning, det gjelder syv prosent. I de kreative fagene er det nesten like normalt å ta videre utdanning som å gå ut i arbeidslivet etter endt fagskoleutdanning. Selv om bare syv prosent har utdanning som hovedaktivitet etter fagskoleutdanningen, er nesten en fjerdedel i videre utdanning, noe som betyr at mange kombinerer arbeid og studier.

Store forskjeller i studentbetaling

Mens de fleste kandidater i helse og velferd, teknisk og samferdsel har gjennomført offentlig finansierte og dermed gratis utdanninger, har de fleste i kreative og økonomisk administrative utdanninger betalt skolepenger. Det gis liten grad av arbeidsgiverstøtte til dette. Det er Lånekassen som er viktigste finansieringskilde, særlig for de som har studentbetaling, i de kreative og økonomisk administrative utdanningene.

Fagskoleutdanningene har høy relevans

Undersøkelsen viser at det, på tvers av fagområder, er en klart større andel som har fått jobb i fagfeltet de har utdannet seg til enn hva som var tilfellet ved forrige kandidatundersøkelse. I de tre utdanningskategoriene som hovedsakelig bygger på fagbrev gjelder det rundt 90 prosent av de yrkesaktive mot 80 prosent i forrige kandidatundersøkelse. I de kreative utdanningene har andelen av de yrkesaktive, som har jobb i fagfeltet, økt fra 34 til 61 prosent.

Drøyt halvparten av fagskolekandidatene er fortsatt i samme virksomhet som de var i før eller under utdanningen. Men tre av fire har fått ny jobb eller stilling etter fagskoleutdanningen, enten i samme virksomhet eller i en ny.

Særlig kandidatene innen tekniske og samferdselsutdanninger scorer høyt på mer ansvar, selvstendighet og faglig utfordrende stillinger etter fagskoleutdanningen.

84 prosent av fagskolekandidatene svarer at de totalt sett er svært eller litt fornøyd med utdanningen. Her ligger helse og velferd på topp, mens tekniske og kreative utdanninger ligger lavest.

Økt lønn, men store variasjoner ulik grad

Det er særlig fagskolekandidatene innenfor helse og velferd, teknisk og samferdsel som oppgir at lønn er en av motivasjonene for å ta fagskoleutdanning. De fleste av

disse får også økt lønn. Lønn er en mindre viktig motivasjon for fagskoleutdanning for kandidatene i kreative og økonomisk administrative utdanninger. De får også i langt mindre grad lønnsmessig uttelling for fagskoleutdanning.

Utdanningene har ulik betydning for kandidatenes karriereløp

Dersom vi, på grunnlag av kandidatundersøkelsen og registerdata, ser på fagskoleutdanningens plass og betydning i et mer langsiktig yrkesløp, får vi frem veldig ulike profiler for de fem utdanningskategoriene.

I **helse og velferd** rekrutterer fagskoleutdanning fagarbeidere i arbeidslivet for videreutdanning. Yrkesdeltakelse er stabilt høy både før og under utdanningen, som foregår på deltid. Nesten alle fagskolekandidatene fortsetter etter utdanningen i fagarbeiderstillinger. Det er en tariffbestemt økning i lønn etter fagskole i helse og velferd. Total lønn for kategorien viser likevel ingen økning over tid, noe som tyder på at fagskolekandidatene jobber mindre turnus eller færre timer enn før utdanningen. Selv om fagskolekandidatene i liten grad får nye stillinger og oppgaver, er de svært fornøyde med selve utdanningen.

I **tekniske utdanninger** rekrutteres det også hovedsakelig fagarbeidere for videreutdanning. Yrkesdeltakelsen er relativt høy før utdanningen, mens den går ned under utdanningen, fordi mange tar utdanning på heltid. Etter utdanningen øker yrkesdeltakelsen til et høyere nivå enn den var på før utdanningen. De tekniske fagskoleutdanningene ser dermed ut til å bidra til at noen grupper som sto utenfor arbeidsmarkedet før utdanningen, kommer inn. De fleste får nye stillinger og jobber etter fagskoleutdanningen, de vanligste stillingene er ingeniør eller arbeidsleder, mens i underkant av halvparten fortsatt er i en fagarbeiderstilling et året etter utdanningen.

Innenfor **samferdsel** kommer en stor andel rett fra lærlingtid til videreutdanning i de maritime fagskoleutdanningene, mens grunnleggende yrkesutdanninger som lokfører og pilot tar opp studenter med ulik utdanningsbakgrunn. Yrkesdeltakelsen er høy før fagskoleutdanningen, men går betydelig ned under utdanningen, som foregår på heltid. Etter utdanningen øker yrkesdeltakelsen til et langt høyere nivå enn det den var før utdanningen. I de maritime utdanningene er fagskoleutdanningene ledd i et sammenhengende utdanningsløp fra lærling til skips-offiser. Kandidatene i samferdsel scorer høyest på kriteriene mer selvstendighet, ansvar og faglige utfordringer, og har den høyeste lønnsveksten blant fagskolekandidatene.

De **kreative** fagene gir en grunnleggende yrkesutdanning. Kandidatene har en lav yrkesdeltakelse før fagskole, og mange kommer rett fra videregående skole. Yrkesdeltakelsen går ned under utdanningen, som foregår på heltid. Yrkesdeltakelsen øker gradvis i årene etter utdanning. Den fortsetter imidlertid å være

betydelig lavere enn for gjennomsnittet, noe som særlig skyldes at en stor andel fortsetter i videre utdanning. Årets kandidatundersøkelse viser likevel at betydelig flere enn tidligere er i jobb i fagområdet etter utdanningen. Kandidatene fra de kreative utdanningene scorer spesielt høyt på kriteriet selvstendighet i arbeidet.

Karriereløpet til kandidatene i de **økonomisk-administrative** utdanningene ligner gjennomsnittsbildet for fagskoleutdanningene, nettopp fordi det her er en blanding av utdanninger for de som er etablert i arbeidslivet og for de som vil inn, eller som vil omskolere seg. Utdanningene rekrutterer både studenter som har ulik bakgrunn, også en stor andel som har gjennomført høyskole- eller universitetsutdanning. Kandidatene har før utdanningen en lavere yrkesdeltakelse enn for kategoriene teknisk og helse og velferd, men høyere enn i de kreative. Yrkesdeltakelsen synker bare svakt under utdanningen, noe som viser at mange står i jobb. Deretter øker den til et høyere nivå enn før utdanningen, men den er fortsatt lavere enn for gjennomsnittet av fagskolekandidater. Kandidatene er spredd på en rekke ulike stillingskoder, men i stor grad på samme nivå som før utdanningen.

1 Innledning

1.1 Om kandidatundersøkelsen

Rapporten presenterer og analyserer resultater fra kandidatundersøkelsen for fagskoleutdannede som ble ferdige i 2019 og 2020. Årets spørreundersøkelse er rettet mot alle uteksaminerte, og er supplert med en registerdataanalyse av studenter som fullførte en fagskoleutdanning i perioden 2010-2020.

I spørreundersøkelsen kartlegger vi relevante forhold knyttet til studentenes bakgrunn før de startet på en fagskoleutdanning, deres motivasjon for å starte, deres økonomiske og jobbmessige situasjon underveis i studiet, hvilken relevans de mener utdanningen har, og hvilke endringer den har ført til i form av arbeidsmarkedstilknytning, lønn og stilling, eller videre utdanning.

I registerdataanalysen forsøker vi å få frem utviklingstrekk for fagskolekandidatene utdannet over en tiårsperiode. Det gjelder studentenes bakgrunn, sammensetningen av studentmassen, samt deres lønn og arbeidsmarkedstilknytning årene før, under og etter at de tok en fagskoleutdanning. I tillegg til at de omfatter alle fagskolekandidater, har registerdataene den fordelen at de kan operere med likelydende kategorier av fagskolekandidater for alle årene som er inkludert, og benytter samme måletidspunkt. Med tanke på måletidspunkt har tidligere kandidatundersøkelsene variert noe, og de er derfor ikke like egnet for å etablere tids-serier.

Kandidatundersøkelsen har vært gjennomført fire ganger tidligere, av NIFU i 2012, 2013, og 2020, og av NTNU Samfunnsforskning i 2017. Årets undersøkelse viderefører mange av spørsmålene som har vært stilt i de tidligere undersøkelsene.

Ettersom det legges stor vekt på at fagskoleutdanningene skal være tett på arbeidslivet, er det viktig å forstå at de enkelte utdanninger har sine særegne relasjoner til den delen av arbeidsmarkedet de retter seg mot. Årets undersøkelse viderefører endringen som rapporten i 2020 introduserte ved å dele utdanningene inn i to hovedkategorier, da ulike utdanninger har ulik tilknytning til arbeidslivet. På den ene siden har vi fagskoleutdanninger som vi definerer som *videreutdanninger*. Disse rekrutterer studenter som allerede har et fagbrev eller en

fagutdanning fra videregående og som dermed gjerne har vært gjennom en overgang til arbeidslivet, enten som lærling eller ferdig fagarbeider. På den andre siden har vi fagskoleutdanninger vi definerer som **grunnutdanninger**. Det er utdanninger som tar inn studenter uten bakgrunn fra fagområdet, ofte med generell studiekompetanse, men også med annen videregående opplæring eller fagbrev. Grunnutdanningene brukes gjerne som et middel for å komme inn på arbeidsmarkedet eller over i et nytt fagområde. I kandidatundersøkelsen er det vesentlig å skille grunnutdanninger og videreutdanninger når det gjelder måling av arbeidsmarkedstilknytning etter fullført utdanning.

Nytt i årets undersøkelse er at vi spør detaljert om hvordan studentene har finansiert sin utdanning. Dette omfatter både studentbetaling, som er særlig høy i private fagskoletilbud, og hvorvidt studentene for eksempel har hatt lønnet permisjon for å sikre finansiering av livsopphold under studiet.

1.2 Fagskolen, en sammensatt sektor i vekst

I løpet av de siste 50 årene har det norske utdanningssystemet endret seg fra en løs konfigurasjon av institusjoner, regulert separat eller ut fra kategori, til et mer integrert og ordnet felt. Det norske utdanningssystemet preges i dag av at vi har to relativt enhetlige utdanningsnivåer, videregående opplæring og høyere (akademisk) utdanning. Fra etableringen av fagskoleloven i 2003 har det imidlertid foregått en langsom institusjonalisering av fagskolesektoren som et tredje utdanningsnivå (Høst and Michelsen 2021). Ettersom strategien har vært å inkludere mer eller mindre alle gjenstående utdanninger i dette utdanningsnivået, har fagskolesystemet kommet til å bestå av en svært broket samling av utdanninger. Kjernen i systemet har fra starten vært de tekniske fagskolene, som har en over femti år lang historie. Verken disse eller de øvrige utdanninger som senere har blitt føyd til fagskolesystemet, har imidlertid til nå vært veldig synlige eller kjente blant allmennheten.

De siste 5–6 årene har det imidlertid skjedd store endringer. Fagskolesektoren har for første gang opplevd å befinne seg i sentrum av den utdanningspolitiske debatten. Mange tiltak med sikte på å fremme fagskoleutdanningenes posisjon og oppslutning, har vært gjennomført. Fagskolene tilføres stadig flere offentlig finansierte studieplasser og benevnes nå offisielt som «høyere yrkesfaglig utdanning». Fagskolene gir studiepoeng, og det er truffet en rekke tiltak for å styrke kvalitetsystemene rundt dette skoleslaget. Det utredes nå om høyere yrkesfaglig utdanning bør utvikles til en egen parallell søyle til høyere akademisk utdanning (Technopolis 2020).

Det har også foregått en konsentrasjon gjennom fusjoner og oppkjøp av fagskoler, slik at antallet skoler er redusert fra 91 i 2016 til 59 i 2022¹. Antall studiesteder har imidlertid ikke blitt redusert, men tvert økt fra rundt 140 i 2016 til 160 i 2021². Samtidig kan man kanskje si betydningen av studiestedenes geografiske plassering er redusert ettersom det har vært en sterk utvikling i retning fagskoleutdanning på nett. I 2014 var stedbasert utdanning det normale, med opp mot 90 prosent av studentene. I 2022 er andelen som studerer stedbasert redusert til 42 prosent, mens 27 prosent studerer på nett og 32 prosent studerer på nett, men med innlagte fysiske samlinger³.

Antall fagskolestudenter økte med nesten 80 prosent fra 2016 til 2021, eller fra 15 000 til over 27 000³. En betydelig del av veksten er kommet i form av økning i antallet offentlig finansierte studieplasser, men parallelt med dette er det en nesten like stor økning i studenter i utdanninger som er fullt ut studentfinansierte, blant annet innen IT.

I 2022 viser tallene foreløpig en utflating eller svak nedgang i studenttallet. Mye av veksten i 2021 kom fra de korte, modulbaserte utdanningene det ble åpnet for, og som det ble bevilget mye penger til, både gjennom bransjeprogrammer og koronatiltak. Økonomi- og administrasjonsutdanninger økte særlig fordi de hadde en betydelig andel av de nye, korte programmene. Antall studenter totalt i denne utdanningskategorien går imidlertid tilbake i 2022.

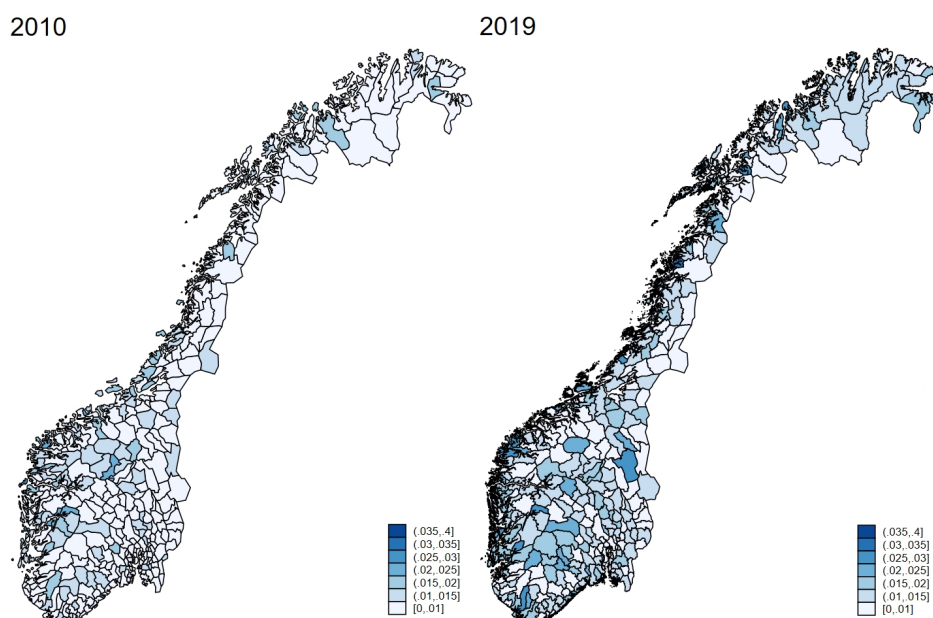
Fagskoleutdanning er sjelden et inngangskrav til bestemte jobber. Det gjelder først og fremst i lovregulerte yrker som er administrert av godkjenningstinstanser som Sjøfartsdirektoratet (maritime fag), Luftfartstilsynet (pilotutdanning), og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (elektroutdanninger). I helsesektoren er ikke fagskoleutdanning et inngangskrav, men indirekte er utdanningen påvirket av autorisasjonskrav. Utdanningen gir nemlig alene ikke autorisasjon. For de fagskoleutdanningene er det derfor nødvendig i tillegg å ha et fagbrev, eller tilsvarende, for å få autorisasjon til å arbeide som helsefagarbeider i sektoren.

¹ DBH fagskolestatistikk

² Tilstandsrapport for høgare yrkesfagleg utdanning 2022. HK-dir. Rapport nr. 12/2022

³ DBH fagskolestatistikk

1.3 Utvikling i studentpopulasjonen geografisk

Figur 1.1 Endring i antall fagskolestudenter som en andel av befolkningen 16 til 40 år

Når vi studerer i hvilken grad antall fagskolestudenter har endret seg over tid, er det greit å ta utgangspunkt i hvor mange fagskolestudenter man har dersom man teller de som en andel av befolkningen rundt om i landet. Figur 1.1 viser vi hvor mange studenter det er i hver kommune relativt til den totale befolkningen i alderen 16 til 40 år. I 2010, ser vi at nesten alle kommunene har en sjattering som er lys eller lyseblå. Dette indikerer at antallet studenter utgjør en relativt lav andel av befolkningen, stort sett under to prosent. Når vi lager det samme kartet for 2019, ser vi at mange av kommunene nå har fått mørkere farger av blå. Dette indikerer at antallet fagskolestudenter har økt som en andel av befolkningen, og denne generelle økningen har skjedd i kommuner over hele landet. I mange kommuner utgjør fagskolestudentene opp mot tre prosent av befolkningen i 2019, og den generelle utviklingen vist i Figur 1.1 støtter opp om at fagskolene har styrket sin posisjon i perioden fra 2010 til 2019.⁴

⁴ Vi har unngått å bruke data fra 2020 på grunn av at kommunesammenslåingen i 2020 fører til store endringer i befolkningssammensetningen innad i kommunene.

1.4 Utdanningskategorier og utdanningstyper

Tross mange tiltak for å institusjonalisere en fagskolesektor, er denne fortsatt preget av å være en samling svært ulike utdanningstyper som i varierende grad er koplet til bestemte posisjoner i arbeidslivet. Gjennom et samarbeid mellom NIFU, NOKUT, NSD og Unit er man blitt enige om et felles klassifiseringssystem for fagskoler, bestående av fem hovedområder eller utdanningskategorier:

1. Kreative fag
2. Tekniske fag
3. Helse- og velferdsfag
4. Økonomiske-administrative fag
5. Samferdselsfag
6. Andre fag

De fem utdanningskategoriene omfatter til sammen 94 prosent av alle fagskolestudenter. I tillegg kommer «andre fag» med seks prosent fordelt på en rekke små utdanningstilbud. Utdanningskategoriene er veldig nær det NIFU benyttet i forrige kandidatundersøkelse. Den viktigste forskjellen er at kandidatundersøkelsen opererte med maritime utdanninger som en egen kategori, og klassifiserte øvrige samferdselsutdanninger under andre fag. Maritime utdanninger utgjør nå sammen med lokførerutdanning og pilotutdanning kategorien samferdselsfag. Vi vil primært ta utgangspunkt i de fem ovenfornevnte hovedkategoriene når vi analyserer data om fagskolestudentene, men også gjøre noen analyser på subkategorier under disse.

Under utdanningskategorier er det klassifisert rundt 30 utdanningstyper. Vi har valgt å kun ta med et begrenset de utdanningstyper basert på at vi har fått et visst antall svar i undersøkelsen. Se for øvrig metodekapitlet.

Utdanningskategorier	De største utdanningstypene
Kreative fag	Design Visuell kunst
Tekniske fag	Elektro/energi Bygg og anlegg Industri/kjemi IT data
Helse- og oppvekstutdanninger	Helse Oppvekst
Økonomisk-administrative fag	Ledelse Kontor Lønn- og regnskap
Samferdselsfag	Maritim (dekk og maskin) Lokfører

1.5 Nærmere om de fem utdanningskategoriene

Kandidatundersøkelsen for fagskoleutdannede er ment å skulle si noe om de ulike fagskoleutdanningenes særpreget og kandidatenes tilpasning til arbeidslivet, eventuelt videre utdanning. Til tross for at det er sparsommelig med forskning på fagskolesektoren, noe senest ble påpekt av Kompetansebehovsutvalget⁵, har vi etter hvert opparbeidet et grovt bilde av de ulike utdanningsområdene og deres koplinger til arbeidslivet. Målet med denne undersøkelsen er å videreutvikle og oppdatere dette bildet, samt å undersøke om det er tegn til endringer.

1.5.1 Kreative utdanninger

De kreative utdanningene inkluderer både nyere kreative fag, ofte knyttet til bruk av IKT slik som i mediefag og grafisk design, men også tradisjonelle kunstfag. Utdanningene forutsetter ingen formelle forkunnskaper annet enn gjennomført videregående skole eller realkompetanse, og det vil derfor være naturlig å kategorisere dem som grunnutdanninger innenfor sine felt. Samtidig ligger det i karakteren til slike utdanninger at mange av søkerne gjerne har mye realkompetanse. Utdanningene har til nå i hovedsak vært to år på heltid.

Kreative fag er den hovedkategorien innen fagskoleutdanning som ser ut til å ha svakest feste i arbeidslivet. Dette er utdanninger rettet særlig mot dem som vil forfølge sine kreative interesser, og som ofte bruker mye tid på dette, også utenom skolen (Høst, Lyby og Schwach 2019). Derfor omfatter de kreative fagene i mindre grad studenter som ser for seg en rett vei inn i relevante jobber i arbeidslivet (ibid.). De fleste er i stedet innstilt på at det kan ta tid. Det kan gjøre at noen forsøker å starte for seg selv, noen finner andre måter å livnære seg på mens de utvikler seg videre, mens en stor andel tar en ny utdanning på toppen for å bli bedre kvalifisert (ibid.). Med toårig fagskole vil man normalt kunne bli tatt opp i en utdanning på samme område i høyere utdanning, og få godskrevet ett av de to årene. Innenfor flere av de toårige, kreative utdanningene er det imidlertid etablert avtaler om ett års påbyggingsmuligheter ved bestemte høyere utdanningsinstitusjoner i andre land, slik at studenten får en bachelor etter til sammen tre år (Høst; Skjelbred og Røsdal 2018).

1.5.2 Økonomisk-administrative utdanninger

Økonomisk-administrative fagskoleutdanninger består i hovedsak av kortvarige utdanninger innenfor et bredt spekter av fagområder, og som til nå ikke har

⁵ *Fremtidige kompetansebehov: Høyere yrkesfaglig utdanning for et arbeidsliv i endring*. Temarapport 1/2022. Kompetansebehovsutvalget

bidratt til lett synlige karrieremønstre i arbeidslivet (Høst, Lyby og Schwach 2019, Skålholt mfl. 2020). De økonomisk-administrative utdanningene er i utgangspunktet å anse som grunnutdanninger i den forstand at de ikke forutsetter spesielle faglige forkunnskaper annet enn videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Mange av de som tar utdanning innenfor dette området har uansett arbeidserfaring fra fagområde, og enkelte utdanninger forutsetter dette, for eksempel butikkleiderutdanning (Høst, Lyby og Schwach 2019). Utdanningene retter seg i stor grad mot søkere, ofte voksne, som ønsker seg en kort, yrkesrettet utdanning som grunnlag for å søke seg mot bestemte typer jobber. De største utdanningstypene retter seg mot henholdsvis ledelse, kontor og lønn/regnskap.

1.5.3 Tekniske utdanninger

De tekniske fagskolene dominerer innenfor kategorien tekniske fag. Dette er offentlige fagskoler, i dag fylkesvise, som videreutdanner fagarbeidere til fagskoleingeniører eller teknikere, som i mange tilfeller går inn i ulike leder- eller spesialiststillinger. De tekniske fagskolene har en tradisjon helt tilbake til 1960-tallet da de ble etablert for å fylle det tomrommet og behovet for avansert, praktisk kunnskap som akademiseringen av ingeniørskolene etterlot seg (Sakslind 1994, Høst, Lyby og Schwach 2019). Det er betydelige variasjoner på tvers av utdanningstyper, men tidligere undersøkelser har vist at de tekniske fagskoleutdanninger fortsatt ikke ser ut til å ha en veldig tydelig posisjon, eller karrierevei i arbeidslivet eller i arbeidsorganisasjonen (Sakslind 1994, Høst, Lyby og Schwach 2019, Skålholt mfl. 2020). Det er generelt stor mangel på nyere, empiriske studier av de ulike fagskoleutdanningene og hva de betyr i arbeidslivet. Selv om det heller ikke foreligger nyere forskning om teknisk sektor, vet vi at teknisk fagskole innenfor mange fagområder er en vei til faglige avansementsstillinger, for eksempel fagskoleingeniør eller «praksisingeniør» i industrien, og til leder-, eller mellomposisjoner (Sakslind 1992, Høst, Lyby og Schwach 2019)

De siste årene har IT-fag vokst til å bli en av de store utdanningene innenfor de tekniske utdanninger. IT-utdanningene skiller seg fra de øvrige tekniske fagene ved at de ikke bygger på en grunnutdanning eller et fagbrev. IT-utdanningene kan derfor klassifiseres som grunnutdanninger, mens de øvrige tekniske utdanningene i større grad er videreutdanninger. IT-utdanningene er gjerne private og basert på studentbetaling. Mens de tekniske fagskolene i utgangspunktet har vært toårige, er det større variasjon i IT-utdanningene. Utdanningene innen tekniske fag tas enten på heltid, eller på deltid mens studentene står i jobb. Den siste kategorien er økende, og for 2017 og 2018-kullet tok nær halvparten studiet på deltid (Høst, Skjelbred & Røsdal, 2018). IT-utdanningene skiller seg ut med en majoritet som tar studiet på heltid.

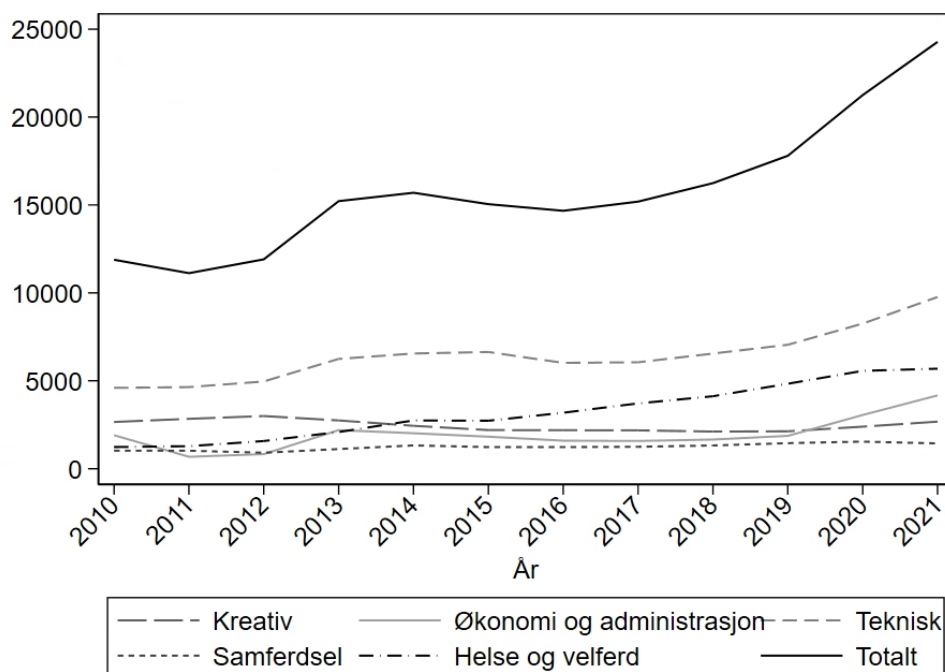
1.5.4 Helse og velferdsutdanninger

Fagskoleutdanning i helse og velferd er også videreutdanninger på en tidligere grunnutdanning, gjerne fagbrev, enten i helse eller oppvekst. Helseutdanningene har en tradisjon tilbake til 1980-tallet og ble fagskoleutdanninger da den nye fagskoleloven kom i 2003 (Høst 2017). Oppvekstutdanningene har blitt introdusert de siste årene. Både helse- og oppvekstutdanningene har preg av å være fordypningsutdanninger for fagarbeidere, men har foreløpig ikke dannet grunnlag for avansement til nye stillinger. Det har normalt vært ettårige utdanninger, som tas over to år i kombinasjon med jobb. Helse- og oppvekstfagene tilbys både ved de offentlige, fylkesvise fagskolene og ved private fagskoler, men er i begge tilfeller offentlig finansierte utdanninger. Helseutdanningene er annerledes enn for eksempel de tekniske fagskoleutdanningene som er formet av den produksjonsorienterte delen av privat sektor, fordi helsesektoren historisk er preget av en sterk profesjonsdominans (Eriksen 1997). Skillene, både i utdanningssystemet og i arbeidslivet, framstår her som langt mer rigide enn i privat sektor. Arbeidsgivers manøvreringsrom i ansettelser og anvendelse av personalet er begrenset ut fra ikke bare formelle, men også profesjonsbaserte beskrankninger (Høst 2006). Det er klare skiller mellom høyskolenivået, representert ved sykepleiere og vernepleiere, og fagarbeidernivået, representert ved hjelpepleiere og helsefagarbeidere. Formelt sett åpner ikke fagskole for adgang til annet enn ordinære stillinger som helsefagarbeider eller hjelpepleier (Høst 2017).

1.5.5 Samferdselsutdanninger

Innenfor samferdsel utgjør de maritime fagskoleutdanningene, lokførerutdanning og pilotutdanning yrkesutdanninger hvor det finnes tilsvarende klare posisjoner i arbeidslivet. Tidligere undersøkelser har vist at mens de maritime fagskoleutdanningene er videreutdanninger som gjerne tas umiddelbart etter fagbrev, er lokførerutdanning og pilotutdanning grunnutdanninger som ikke bygger på en forutgående fagutdanning (se bl.a. Skålholt mfl. 2020). De maritime utdanningene og lokførerutdanningen er toårige, og samferdselsutdanningene tas normalt på heltid. De maritime fagskoleutdanningene representerer siste ledd i et sammenhengende utdanningsløp fra lærlingtid og frem til sertifisering til stillinger som skipsoffiserer (Brandt 2008).

1.6 Utviklingen i de ulike utdanningskategorier

Figur 1.2 Utvikling i antall studenter over tid på tvers av ulike utdanningskategorier

Figur 1.2 viser at det er særlig to utdanningskategorier som har drevet økningen i studenter totalt. Antallet fagskolestudenter har steget med i underkant av 80 prosent i perioden fra 2010 til 2021, og veksten er i all hovedsak kommet i studier som ligger under utdanningskategoriene teknisk og helse og velferd. De andre utdanningskategoriene har mindre vekst i tidsperioden vi observerer i Figur 1.2.

De utdanningstypene som har sett størst vekst er bygg og anlegg, helse, IT og elektro og energi (se tabell A.2 i Appendiks). Vi ser også at utdanninger som ligger under oppvekst har gått fra å være små utdanninger til å bli betydelige i løpet av perioden. Derimot var petroleumsutdanningene størst i årene rundt da oljekrisen traff i 2014, men disse studiene har opplevd en stor reduksjon i antall studenter i perioden etter oljekrisen.

2 Data og metode

2.1 Datakilder

Denne rapporten bygger på en spørreundersøkelse rettet mot uteksaminerte fra fagskoleutdanning i 2019 og 2020. Undersøkelsen er gjennomført av NIFU i perioden 3. oktober til 4. november 2022. Undersøkelsen viderefører i stor grad tidligere spørreskjemaet for kandidatundersøkelsen, senest videreutviklet av Skålholt m.fl. (2020). Forskerne i prosjektet har i tillegg utviklet noen nye spørsmål. Se vedlegg C for spørreskjemaet.

Kandidatundersøkelsen som en spørreundersøkelse er særlig viktig for å få kandidatenes egne vurderinger av utdanningens betydning. Enkelte spørsmål fra den tidligere kandidatundersøkelsen er i årets undersøkelse tatt ut, fordi temaene belyses bedre av registerdata. I tillegg til at registerdata omfatter alle fagskolekandidater i de kullene vi undersøker, omfatter de også tidligere kohorter. Det betyr at de kan danne for tidsserier over utviklingen i studentpopulasjonen. Vi kan også inkludere alle fagskolekandidater over en tiårs periode for å vise mønstre over tid i arbeidsmarkedstilpasning og i lønnsinntekt for de ulike utdanningskategoriene, i noen tilfeller også for særskilte utdanningstyper. Vi har ikke koplet de to datakildene til hverandre. Analysene viser at datakildene sammen bidrar til et felles og forsterket bilde av fagskoleutdanningens betydning.

2.1.1 Spørreundersøkelsen

Utvalget til undersøkelsen er samtlige personer som er registrert å ha fullført en fagskoleutdanning i 2019 og 2020 i fagskolestatistikken i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH-F). I statistikken fra DBH-F er det 18 190 fullførte fagskoleutdanninger. 1372 personer har fullført flere utdanninger, der en enkelt person på det meste har fullført åtte utdanninger. Totalt inneholder registeret 13 560 personer som har fullført en fagskoleutdanning i 2019 og 2020.

Vi innhentet kontaktinformasjon til kandidatene fra Kontakt- og reservasjonsregisteret (KRR). Seks personer var registrert i DBH-F med ugyldige fødselsnummer, og vi fikk derfor ikke kontaktinformasjon til disse. I tillegg er det 218

personer som enten har reservert seg mot å bli kontaktet eller ikke har registrert kontaktinformasjon i KRR de siste 18 månedene. Dette gir et nettoutvalg på 13 336⁶ personer som undersøkelsen ble distribuert til. Basert på feilmeldinger har vi indikasjoner på at samtlige i utvalget ble nådd, enten på mobil eller e-post. Vi kan imidlertid ikke vite om SMSen eller e-posten ble lest.

Tabell 2.1 Brutto- og nettoutvalg for undersøkelsen

Bruttoutvalg	13 560
Ugyldig fødselsnummer	6
Reservert seg mot å bli kontaktet i KRR	88
Mangler kontaktinformasjon	112
Slettet fra KRR ⁷	18
Nettutvalg	13 336

Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk ved bruk av programmet SurveyXact i perioden 3. oktober til 2. november 2022. I innsamlingsperioden ble deltakerne påminnet i alt fire ganger – to ganger på SMS og to ganger på e-post. Totalt svarte 3455 personer på hele eller deler av undersøkelsen. Undersøkelsen ble ikke åpnet av 9684 personer, mens 15 ga aktivt beskjed om at de ikke ønsket å delta. Vi fikk også tilbakemeldinger fra 182⁸ personer om at de ikke har gjennomført en fagskole i de aktuelle årene. Siden disse er utenfor målgruppen for undersøkelsen tas de ut av utvalget. Dermed sitter vi igjen med et nettoutvalg på 13 134 personer, hvorav 26,3 prosent besvarte undersøkelsen.

Tabell 2.2 Svarstatus og svarprosent

Svarstatus	Svarprosent			
	Ikke svart	Svart	Totalt i Nettoutvalget	Ikke i nettoutvalg
Gjennomført		2622		
Noen svar		833		
Ikke svart	9684			
Frafalt	15			
Kan ikke kontaktes				224
Selvrapportert utenfor målgruppe				182
Total (%)	73,7	26,3	100	
(N)	(9699)	(3455)	(13154)	(406)

⁶ SurveyXact, som ble benyttet for å gjennomføre undersøkelsen, gir bare mulighet til å sende SMSer til nummer fra Norge, Sverige, Danmark og Tyskland. Totalt 19 personer kontaktes derfor bare på e-post.

⁷ Slettet kan bety død eller at personen er tatt ut av registeret av andre årsaker.

⁸ Trolig er det flere som ikke har svart på undersøkelsen som er feilregistrert med en fullført fagskoleutdanning i 2019 eller 2020. Disse skulle vært ekskludert fra populasjonen, men vi har ingen mulighet til å identifisere disse ex ante.

Med en svarprosent på litt i overkant av 26 fortsetter trenden med en svakt nedadgående deltakelse i kandidatundersøkelsen for fagskolen (se Skålholt m.fl. 2020, s. 27). Antall feilregistrerte personer er også en del høyere enn i undersøkelsen gjennomført blant kandidatene som fullførte 2017 og 2018.

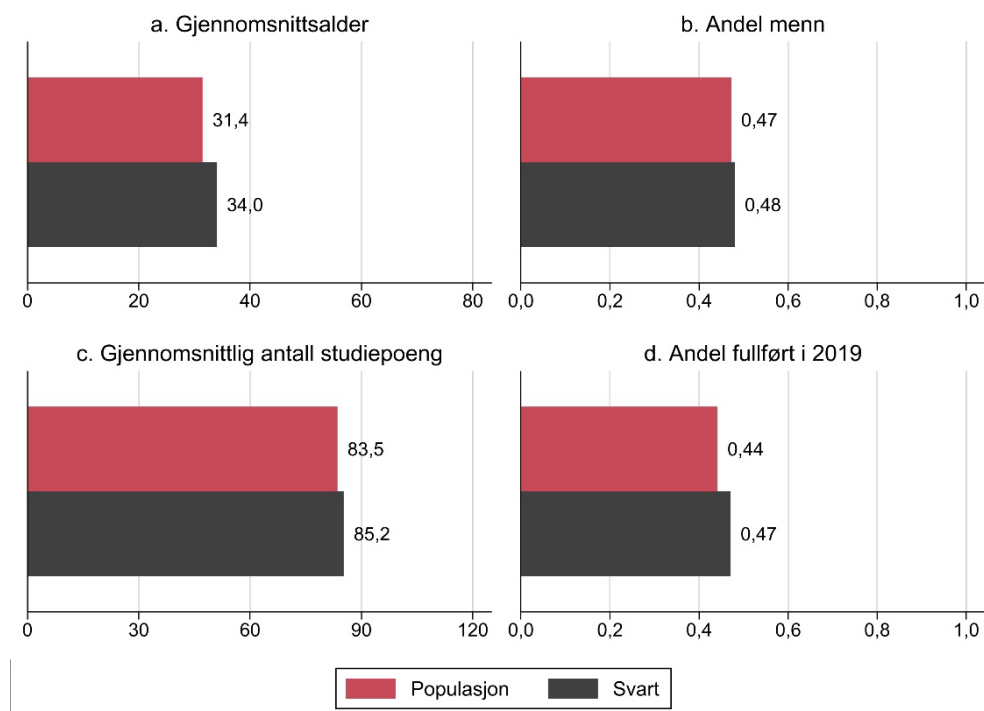
Som for 2017- og 2018-kullene finner vi noen interessante variasjoner i svarprosent mellom ulike fagfelt. Tabell 2.3 viser et generelt mønster hvor de klassiske fagskoleutdanningene innen tekniske fag og også innen helse- og velferd har en systematisk høyere svarprosent enn gjennomsnittet. I den andre enden er svarprosenten særlig lav for fag som Mote, Skjønnhetspleie, Reiseliv og Luftfart. Disse utdanningene er relativt små sammenliknet med fagene med høy svarprosent, og utdanningene forbindes kanskje i mindre grad med fagskolebegrepet. Vi antar at studentenes grad av identifikasjon med fagskoleutdanningene påvirker i hvilken grad de opplever seg i målgruppen for undersøkelsen, og dermed motivasjonen for å svare på en kandidatundersøkelse.

Tabell 2.3 Svarprosent fordelt på utdanningstype

Kategori	Svart N	Totalt N	Svarprosent %
Mote	13	163	8
Skjønnhetspleie	26	274	9.5
Reiseliv	18	158	11.4
Luftfart	14	119	11.8
Mat og drikke	7	57	12.3
Interiør	26	209	12.4
Film og foto	54	432	12.5
Markedsføring	36	254	14.2
Musikk, dans og drama	40	267	15
Design	85	479	17.7
Ledelse	112	621	18
Maritim-Dekk	76	372	20.4
Teknisk Annet	14	68	20.6
Data-IT	99	472	21
Religion	30	142	21.1
Lønn og regnskap	127	589	21.6
Flere underkategorier	23	106	21.7
Visuell kunst	65	282	23
Kontor	127	548	23.2
Petroleum	27	115	23.5
Jernbane	40	163	24.5
Maritim-Maskin	81	323	25.1
Modellering	55	210	26.2
Helse og velferd Annet	87	322	27
Grønne fag	54	176	30.7
Elektro/energi	410	1250	32.8
Helse	776	2331	33.3
Oppvekst	267	773	34.5
Bygg og anlegg	422	1200	35.2
Industri/kjemi	244	679	35.9
Total	3455	13154	26,3

2.1.2 Frafallsanalyse

På bakgrunn av informasjonen i DBH, som vi har om samtlige fagskoleutdannede, kan vi gjøre sammenlikninger mellom de som har svart på undersøkelsen og populasjonen. Dette er nyttig for å identifisere eventuelle skjevheter i datamaterialet.

Figur 2.1 Gjennomsnittsalder⁹, andel menn, gjennomsnittlig antall studiepoeng og andel som fullførte fagskoleutdanningen i 2019 for de som har besvart undersøkelsen sammenlignet med populasjonen

Figuren viser at det ikke er noen store forskjeller på utvalgte egenskaper mellom de som har besvart undersøkelsen og populasjonen generelt. Andelen menn og gjennomsnittlig antall studiepoeng kandidatene har tatt er tilnærmet identisk mellom utvalget som har besvart og populasjonen. For alder ser vi at kandidater som har besvart i gjennomsnitt er marginalt eldre enn populasjonen, mens andelen som fullførte sin siste fagskoleutdanning i 2019 er marginalt større i utvalget som har besvart enn i populasjonen generelt.

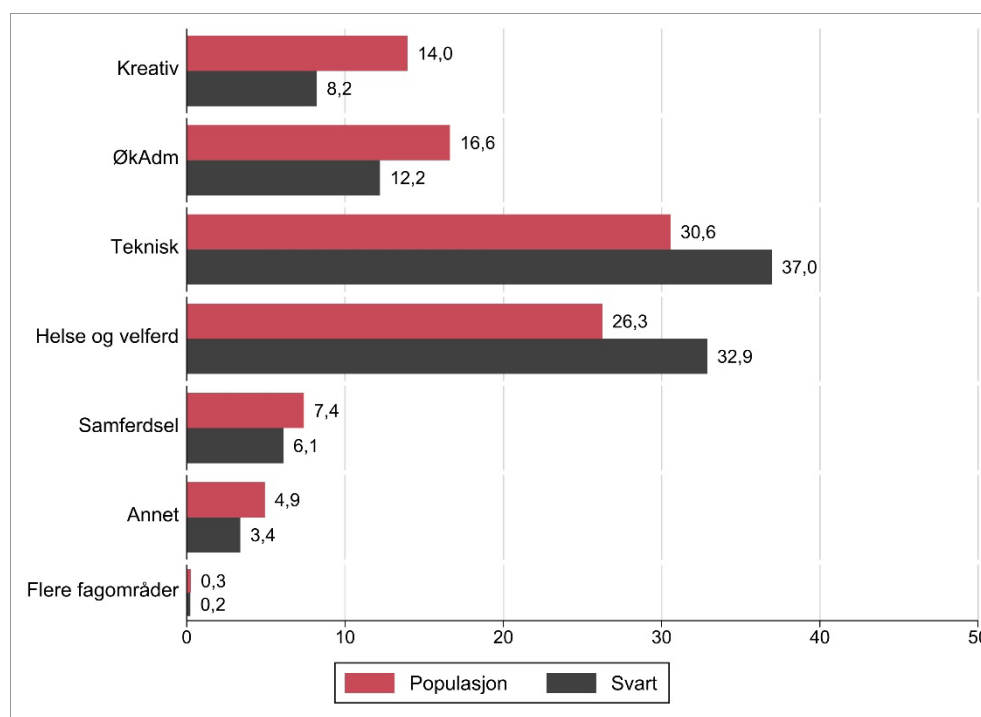
En gruppe som ofte er underrepresentert i spørreundersøkelser er personer med innvandrerbakgrunn. Så er også tilfellet i denne undersøkelsen. Vi har ikke informasjon om innvandrerstatus i DBH-F, så vi kan ikke gjøre en direkte sammenlikning av populasjonen og utvalget. Med befolkningsstatistikk fra SSB har vi imidlertid kunne beregne at 15 prosent av de som fullførte en fagskole i 2019 og 2020

⁹ Alder er beregnet året kandidaten fullførte fagskoleutdanningen.

kan defineres som innvandrere¹⁰. I spørreundersøkelsen utgjør denne gruppen totalt 9,5 prosent.

Selv om vårt utvalg, sett bort fra personer med innvandrerbakgrunn, ikke har noen store skjevheter når vi ser på alder, kjønn, studiepoeng og kull, så betyr ikke det at det ikke kan finnes skjevheter på andre forhold som vi ikke har hatt anledning til å undersøke eller kan observere. Dette er et generelt problem som gjelder for alle spørreundersøkelser hvor kun et utvalg av en større populasjon har svart.

Videre ser vi på fordelingen av kandidater på fagområde mellom utvalg og populasjon i Figur 2.2.

Figur 2.2 Fordeling på fagområde etter populasjon og utvalg, prosent

Sammenlikner vi hvordan fagskolekandidatene fordeler seg på utdanningskategorier i utvalg og populasjon, finner vi igjen det samme mønsteret som i svarprosenten: Det er en overrepresentasjon i utvalget av kandidater som har tatt fagskoleutdanninger innen tekniske fag og innen helse og velferd. Det er en underrepresentasjon av kandidater fra særlig kreative fag, i tillegg til økonomisk- og administrative fag.

Selv om vi gjør frafallsanalyser er det viktig å påpeke at vi ikke kan vite årsakene til at enkelte velger å ikke besvare undersøkelsen, og at vi bare kan si noe om representativiteten for variabler vi kan observere for hele populasjonen. Det kan derfor være andre skjevheter i datamaterialet, som vi ikke har fanget opp her.

¹⁰ <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

Dette gjelder utvalgsundersøkelser generelt, at resultatene bør tolkes med en viss varsomhet når en stor andel av populasjonen ikke har besvart undersøkelsen.

2.1.3 Analyser på populasjonsnivå versus fagområde

I tidligere fagskolekandidatundersøkelser har det vært vanlig å bruke vekter for å korrigere for skjevheter som oppstår på grunn ulik deltakelse blant kandidater fra de forskjellige fagområdene. Etersom kandidatundersøkelsen rapporterer resultatene på fagområdenivå, argumenterte Skålholt m.fl. (2020, s. 32) for at vektning ikke var nødvendig. Den samme vurderingen har vi gjort. Vi vil hovedsakelig rapportere resultater på utdanningskategorinivå, og bruker av den grunn heller ikke vekter. I rapporteringen utelater vi stort sett kandidater som har tatt flere fagskoleutdanninger innen flere utdanningskategorier, og de som har tatt en fagskoleutdanning som faller i kategorien «Annet». Disse kandidatene inngår imidlertid i rapporteringen av totaltall.

2.2 Registerdatastudien

I registerdataanalysene i Kapittel 8 fokuserer vi på de utdanningene (NUS-kodene) som er definert som fagskoleutdanninger i *Felles klassifiseringssystem for fagskoleutdanningene*. Vi tar utgangspunkt i personer som har startet en utdanning på en fagskole etter 2004, men inkluderer ikke kandidater som var ferdig før 2010. Hovedfokus i registerdataanalysen er derfor kandidater som har studert i perioden fra 2010 til og med 2020.

Vi inkluderer ikke studenter som har identisk tilgangs- og avgangsdato på fagskoleutdanningen, da vi anser dette for å være en registerfeil. For hver utdanning (NUS-kode) registrert på et individ bruker vi første tilgangsdato og siste avgangsdato. Vi henter også inn demografisk informasjon fra SSB sine register, som for eksempel kjønn, alder, bostedskommune og innvandringskategori. Denne informasjonen brukes til å undersøke studentsammensetningen på tvers av ulike studier over tid.

Alle inntektsopplysninger er hentet fra skattedata, og vi observerer inntekt til og med 2020. Inntekter blir korrigert til 2019 verdier med utgangspunkt i utviklingen i grunnbeløpet, som uttrykk for den gjennomsnittlige lønnsveksten. Vi definerer arbeidsmarkedsdeltakelse ut fra at et individ har en inntekt over 1G i årsinntekt. Stillinger defineres ut fra isco08-kategorien som individet er registrert med, og vi definerer tid i både år og år relativt til studiestart eller studieslutt.¹¹

¹¹ Dette betyr at vi observerer individer fra 2010 til 2020, men i noen av analysene bruker vi relativt år som er antall år som har gått siden de fullførte fagskolestudiene. 2020 vil da være år 2 for kandidater som fullførte fagskolen i 2018.

Når vi studerer utviklingen til individer på tvers av utdanningskategorier og utdanningstyper over tid, definerer vi et individs utdanning ut ifra den siste observerte fullførte fagskoleutdanningen.

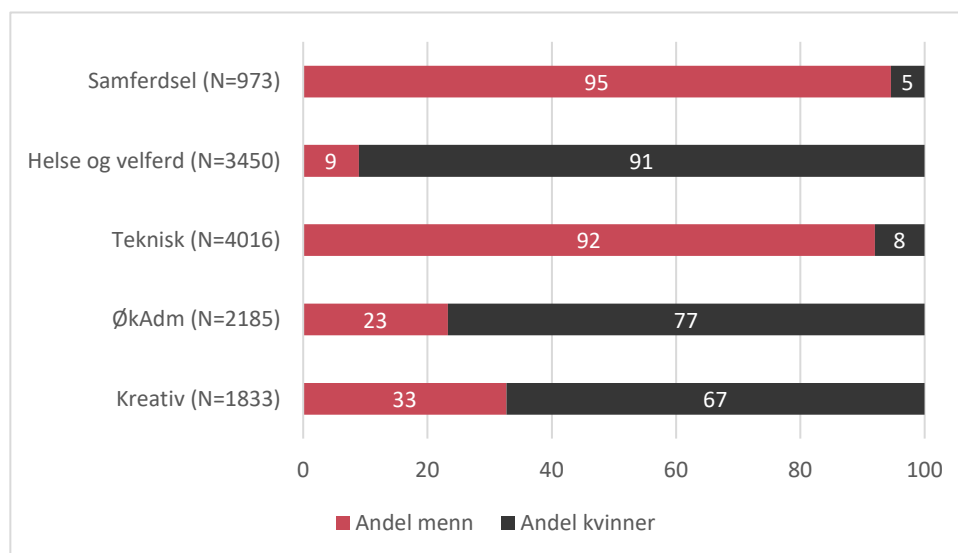
I enkelte analyser undersøker vi utvikling over tid for de største utdanningstypene, der størrelse er definert ut fra hvor mange studenter som totalt sett har tatt utdanningene i observasjonsperioden fra 2010 til 2020.

3 Fagskoleutdannedes bakgrunn

Dette kapittelet vil gjøre rede for bakgrunnen til fagskolekandidatene. Vi vil se på variabler som kjønn, alder, utdanningsbakgrunn og sosial bakgrunn. For variabler som kjønn og alder har vi informasjon om hele populasjonen, mens vi for sosial bakgrunn og innvandringsbakgrunn bygger på informasjon vi har innhentet i spørreskjemaet. I tillegg har vi etablert tidsserier som viser utviklingen i student-sammensetningen for perioden 2010-2020 i alder, kjønn og andel med innvandrerbakgrunn.

3.1 Kjønn

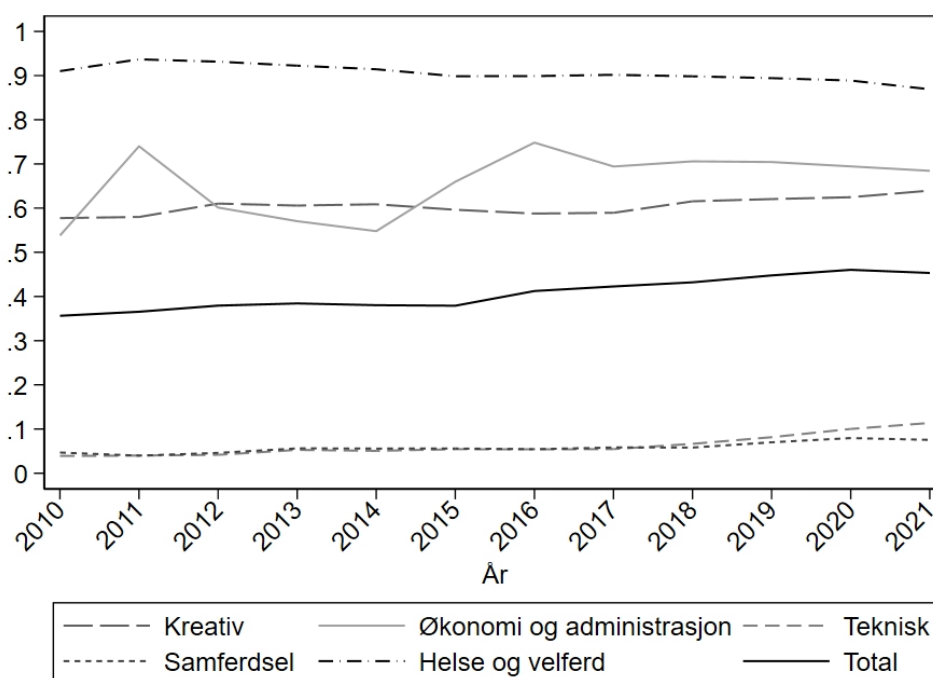
Figur 3.1 viser kjønnsfordeling etter utdanningskategori. Her har vi tall for hele populasjonen.

Figur 3.1 Kjønnsfordeling etter utdanningskategori for fagskolekandidater i 2018 og 2019, prosent (populasjon)

Av de som fullførte en fagskoleutdanning i 2019 og 2020 er totalt sett 47 prosent menn og 53 prosent kvinner. Vi har tre utdanningskategorier med svært skjev kjønnsfordeling. Over 90 prosent av kandidatene som fullførte en fagskole innen

tekniske fag og samferdsel var menn, mens over 90 prosent av kandidatene innen helse og velferd var kvinner. Dette reflekterer kjønnsfordelingen i de bransjene og sektorene utdanningene retter seg mot. Særlig innenfor de vi har kategorisert som videreutdanninger kan fagskolene i seg selv gjøre lite for å endre kjønnsfordelingen. Det må i så fall skje i grunnutdanningene. De to største bransjene som teknisk fagutdanninger utdanner kandidater til, er bygg og anlegg og elektro og energi, mens kandidater i kategorien Samferdsel utdanner seg til jobber i den maritime sektoren, jernbane og i luftfart. Dette er også svært mannsdominerte bransjer. Helse og velferd utdanner til helse- og barnehagesektorene som er svært kvinnedominerte. Økonomi og administrasjon og de kreative fagene har en noe jevnere kjønnsfordeling, selv om det er en klar overvekt kvinner også i disse kategoriene. Årets kandidatundersøkelse viser en kjønnsfordeling (Figur 3.1) som i stor grad tilsvarer fordelingen for kullene som fullførte en fagskole i 2017 og 2018 (Skålholt m.fl. 2020, s. 34).¹²

Figur 3.2 Utvikling i andelen kvinner 2010–2021 fordelt på fagskolekategorier

Dersom vi anvender registerdata som kilde til å studere kjønnsfordelingen får vi frem at andelen kvinner er relativt stabil innad i de ulike utdanningskategoriene over tid. Ett unntak er studier som ligger under økonomi og administrasjon, hvor andelen kvinner har økt. Mens kvinner kun utgjorde omtrent 36 prosent av fagskolestudentene i 2010, så viser Figur 3.2 at kvinner utgjør omtrent 45 prosent av

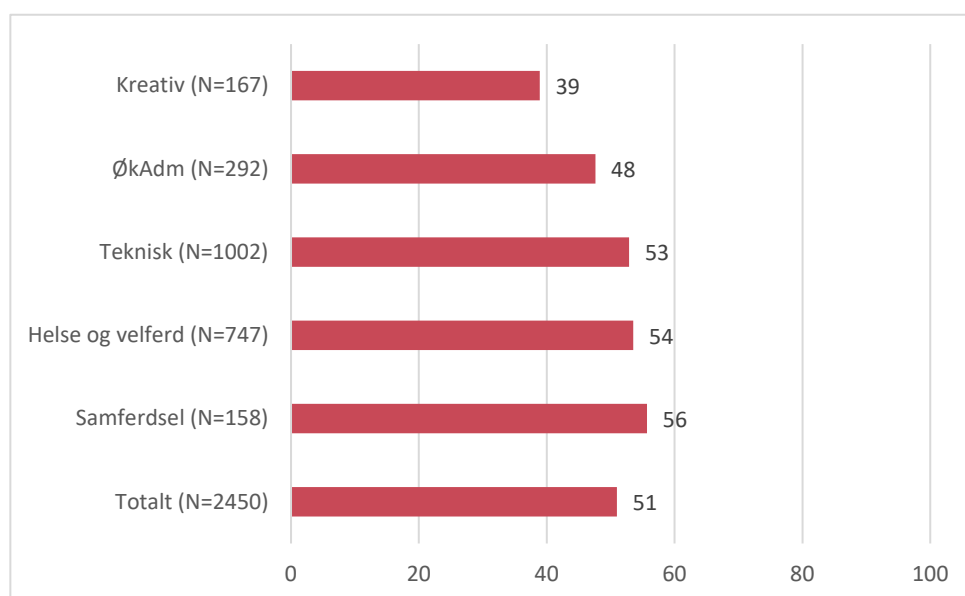
¹² De fleste fagene som inngår i fagområdet Samferdsel, er i kategorien Maritime fag i Skålholt m.fl. (2020)

studentene i 2021. At andelen er en del lavere enn i kandidatundersøkelsen skyldes at vi her ser undersøker andelen uavhengig av om de har fullført eller ikke. Svarprosenten er også høyere blant kvinner.

Den viktigste driveren bak den totale økningen i andel kvinner totalt er trolig endringer i andelen studenter per utdanningskategori. Andelen studenter som tar helse og velferd har særlig bidratt til å øke den gjennomsnittlige kvinneandelen i fagskolene over tid.

3.2 Sosial bakgrunn målt etter foreldres utdanning

Fra Figur 3 kan vi se at litt over halvparten av fagskolekandidatene har minst en forelder med fagbrev eller fagskole. Samferdsel, helse og velferd, og teknisk har den høyeste andel med foreldre med yrkesfaglig utdanning, men variasjonen er overraskende liten mellom disse tre utdanningskategoriene og de to som ikke er basert på rekruttering av studenter med yrkesfaglig utdanning.

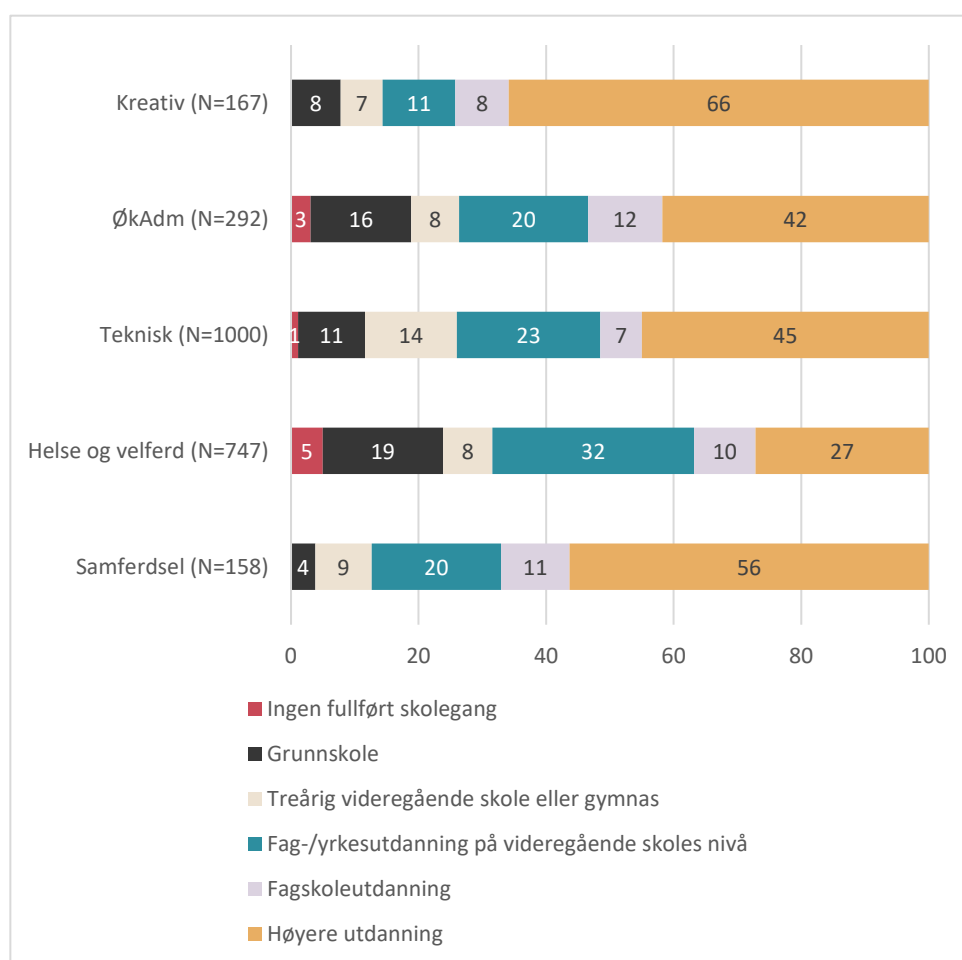

Figur 3.3 Andelen fagskolekandidater med minst en forelder med yrkesfaglig utdanning, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kreative fag skiller seg mest ut med en lavere andel, men fortsatt 39 prosent, som har minst en forelder med yrkesfaglig utdanning. Funnene i Figur 3.3 viser at tidligere observerte mønstre i fagskolekandidaters foreldres utdanning er lite endret (Caspersen m.fl. 2017 og Skålholt m.fl. 2020).

Figur 3.4 viser at totalt sett litt under halvparten av kandidatene har minst en forelder med universitets- eller høyskoleutdanning, men her er det større variasjon mellom utdanningskategoriene. Om en sammenligner med figuren over, vil man se at andelen som har foreldre med fag- eller yrkesutdanning eller

fagskoleutdanning her er lavere. Det er fordi vi her ser etter høyeste utdanning, og at mange kandidater kan ha foreldre med begge typer utdanning.

Figur 3.4 Foreldres høyeste fullførte utdanning¹³, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Andelen med minst en forelder med universitets- eller høyskoleutdanning er klart høyest for kandidatene som tar kreative fag, på 66 prosent, fulgt av Samferdsel på 56 prosent. Kandidatene på helse har den klart laveste andelen med minst en forelder som har universitets- eller høyskoleutdanning, på 27 prosent. Vi undersøkte om dette kunne skyldes en alderseffekt, dvs. at kandidatene i helse og velferd, og dermed også foreldrene deres, er eldre, og i mindre grad påvirket av «utdanningsrevolusjonen» som har funnet sted i Norge. Alder har betydning, men liten. Det gjenstår således som et funn at fagskole i helse og velferd rekrutterer studenter som har foreldre med signifikant lavere utdanningsnivå enn de øvrige utdanningskategoriene. I samtlige utdanningskategorier er fag-/yrkesutdanning på

¹³ Høyere utdanning defineres som at foreldrene har fullført en høgskole- eller universitetsutdanning på minst ett år

videregående den nest største kategorien for foreldres høyest fullførte utdanning etter universitets- eller høyskoleutdanning.

3.3 Andel med innvandrerbakgrunn

Tabell 3.1 viser fødelandet til fagskolekandidatene og kandidatenes foreldre.

Tabell 3.1 Kandidatens og foreldrenes fødeland, prosent (utvalg)

Kategori	Kandi- daten	Mor	Far
Norge	89	88	86
Europa	6	7	8
Asia	3	3	3
Afrika	1	1	1
Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia	1	1	1
Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania	0,1	0,4	0,3
Totalt (N)	2515	2526	2433

Litt under 90 prosent av kandidatene er født i Norge, mens henholdsvis 88 og 86 prosent har en mor og/eller en far som er født i Norge. Kandidater og foreldre som ikke er født i Norge kommer i hovedsak fra Vest-Europa/EU eller Asia. Dette er omtrent identisk med de tallene som ble vist i undersøkelsen gjennomført blant 2017- og 2018-kullene (Skålholt m.fl. 2020, s. 37).

I Tabell 3.6 viser vi andelen fagskolekandidater med innvandrerbakgrunn fordelt på utdanningskategori. Dette baseres på SSBs standardklassifisering, hvor innvandrere er definert som en person født i utlandet og hvor begge foreldre også er det.¹⁴ Norskfødte med innvandrerforeldre er født i Norge med foreldre som begge er født i utlandet, mens resten er plassert i kategorien Øvrig befolkning.

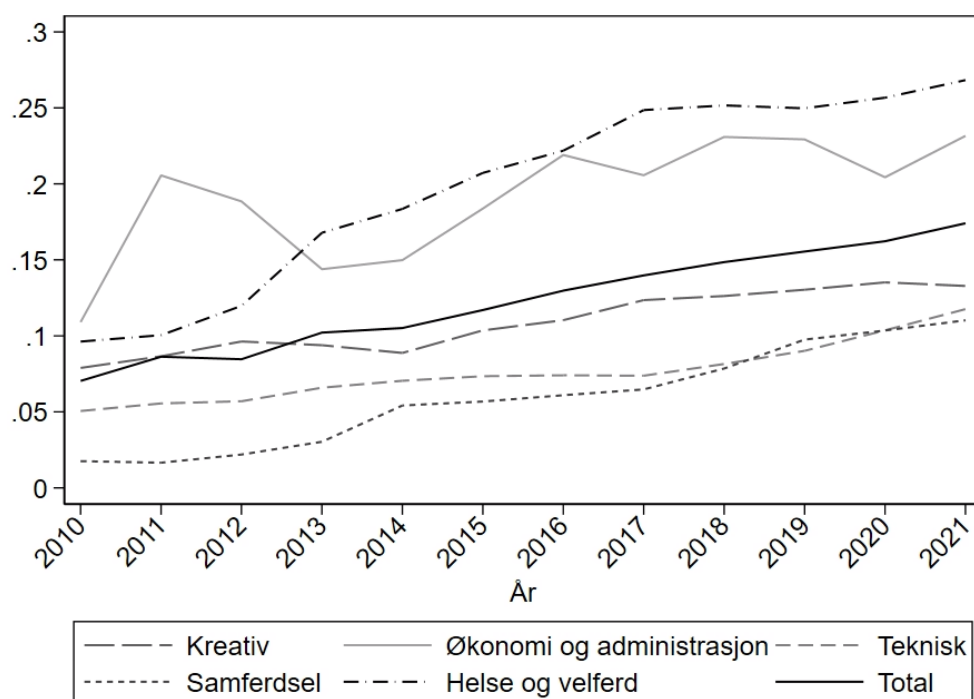
Tabell 3.2 Andelen fagskoleutdannede som er innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre eller del av øvrig befolkning, prosent (utvalg)

Kategori	Innvandrere	Norskfødt med inn- vandrerforeldre	Øvrig befolkning	Totalt (N)
Kreativ	7	1	93	174
ØkAdm	16	1	82	289
Teknisk	4	1	95	1044
Helse og velferd	17	1	82	722
Samferdsel	2	0	98	165
Totalt	10	0,7	90	3478

Fra Tabell 3.2 kan vi se at andelen innvandrere er lavest blant kandidatene med fag innen samferdsel, og også lav innenfor tekniske og kreative utdanninger. Den er langt høyere innenfor helse og velferd og økonomiske administrative utdanninger.

¹⁴ <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

3.3.1 Registerdata viser stor økning i innvandrерandel

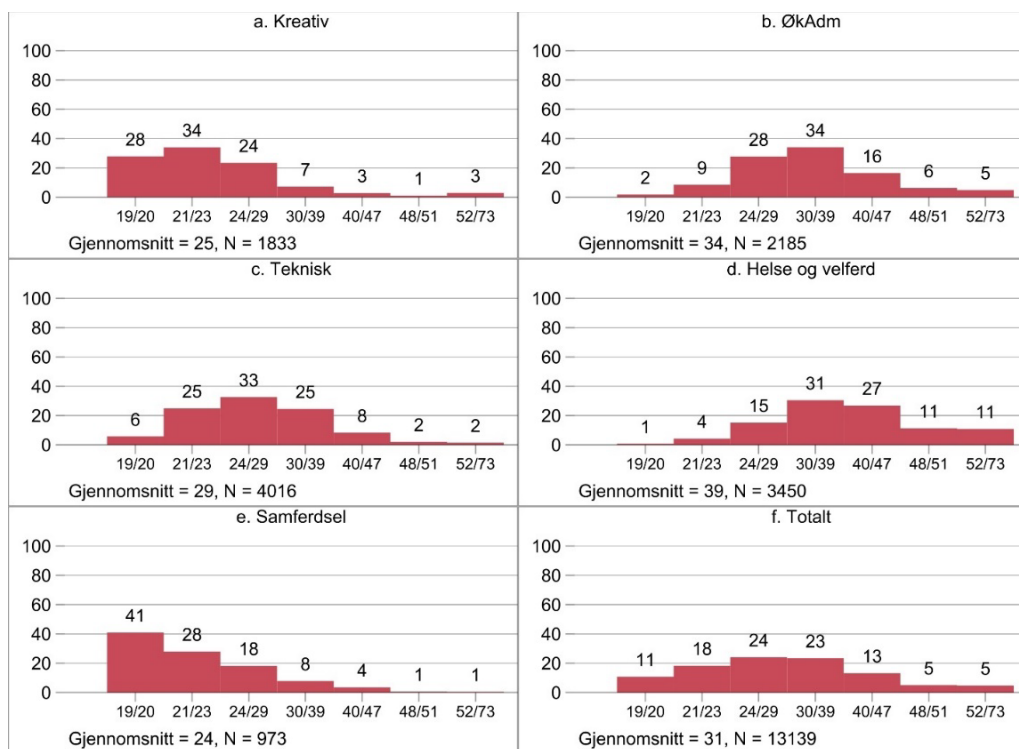

Figur 3.5 Utvikling i andelen innvandrere fordelt på ulike fagskolekategorier

Figur 3.5 viser at det har vært en økning i andelen innvandrere på tvers av alle utdanningskategorier gjennom hele observasjonsperioden. Mens omtrent 7 prosent av studentene var innvandrere av første generasjon eller etterfølgere i 2010, så har denne andelen økt til over 17 prosent i perioden i 2021. At ikke mer enn 11 prosent i kandidatundersøkelsen har oppgitt innvandrerbakgrunn, forteller oss at denne gruppen i mindre grad er representert i kandidatundersøkelsen enn i studentpopulasjonen, uten at vi har data til å kunne forklare dette. Den heltrukne svarte linjen viser at den gjennomsnittlige veksten har vært jevn gjennom hele observasjonsperioden, og det er særlig i utdanninger som ligger i utdanningskategorien helse og velferd at veksten har vært stor, og den ligger nå på rundt 25 prosent. Det ser dermed ut til at betydningen av fagskoler har økt over tid for innvandrere, og i noen sektorer mer enn i andre.

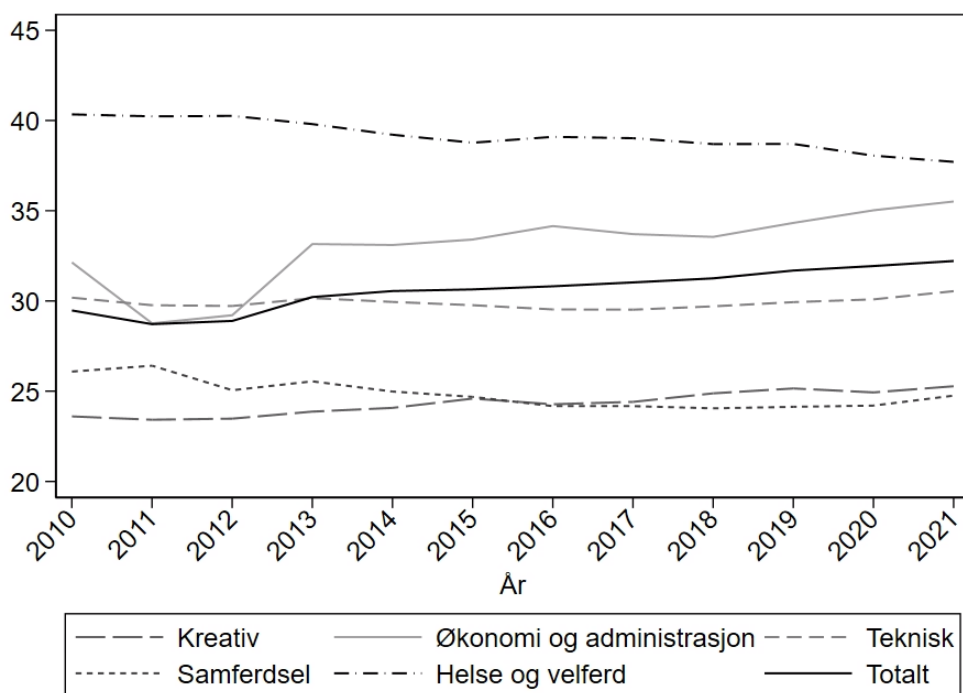
3.4 Kandidatenes alder

Figur 3.6 viser tydelige forskjeller i aldersfordelingen til kandidater fra de ulike fagområdene. Alderen varierer fra 19 til 73 år.

Figur 3.6 Alder i år (utvalg), prosent (utvalg)

Kandidatene fra Samferdsel og Kreative fag er yngst, med en gjennomsnittsalder på 24–25 år da de starter fagskoleutdanningen sin, men Samferdsel skiller seg likevel ved at 41 prosent som starter er mellom 19 og 20. Kandidatene fra tekniske fag og Økonomisk administrative utdanninger er i gjennomsnitt tidlig 30-årene, mens kandidater fra helse- og velferd i snitt er i slutten av 30-årene når de starter på fagskoleutdanningen.

Figur 3.7 Utvikling i studentenes alder over tid fordelt på ulike fagskolekategorier 2010-2021

Registerdata viser også at det er stor variasjon i alder på tvers av de ulike utdanningskategoriene. Den gjennomsnittlige alderen til fagskolestudentene har økt med omtrent to år i perioden fra 2010 til 2021. Den heltrukne svarte linjen i Figur 3.7 viser at det har vært en jevn økning i gjennomsnittsalder gjennom hele tidsperioden, og i 2021 var den gjennomsnittlige fagskolestudenten omtrent 32 år gammel. Alderen var høyest blant studenter innen helse og velferd og lavest i samferdsel i 2021, men i begge disse utdanningskategoriene har den gjennomsnittlige alderen til studentene blitt redusert i den observerte tidsperioden.

Den høye gjennomsnittsalderen i helse og velferd reflekterer rekrutteringsmønsteret innenfor dette fagområdet, hvor en stor andel av de som tar et fagbrev ikke er ungdom fra videregående, men voksne som befinner seg i arbeidsfeltet og deretter gjennomfører formell fagutdanning (Høst 2004). Det har også vært et mønster at det særlig er den gruppen som har tatt fagbrev som voksne som tar fagskoleutdanning, mens de som tar fagbrev som ungdom i større grad har hatt ambisjoner om å ta en bachelor (Høst 2017). Nedgangen i gjennomsnittsalder innen helse og velferd tyder på at dette mønsteret kan være i ferd med å svekkes noe.

De maritime utdanningene dominerer innenfor samferdselsfag, og her har hovedmønsteret blitt at nyutdannede fagarbeidere går rett videre til fagskole for å utdanne seg til skipsoffiserer (Brandt 2008). Dette mønsteret forklarer den lave

gjennomsnittsalderen innen samferdsel, selv om lokfører og pilotutdanningene i større grad rekrutterer voksne studenter.

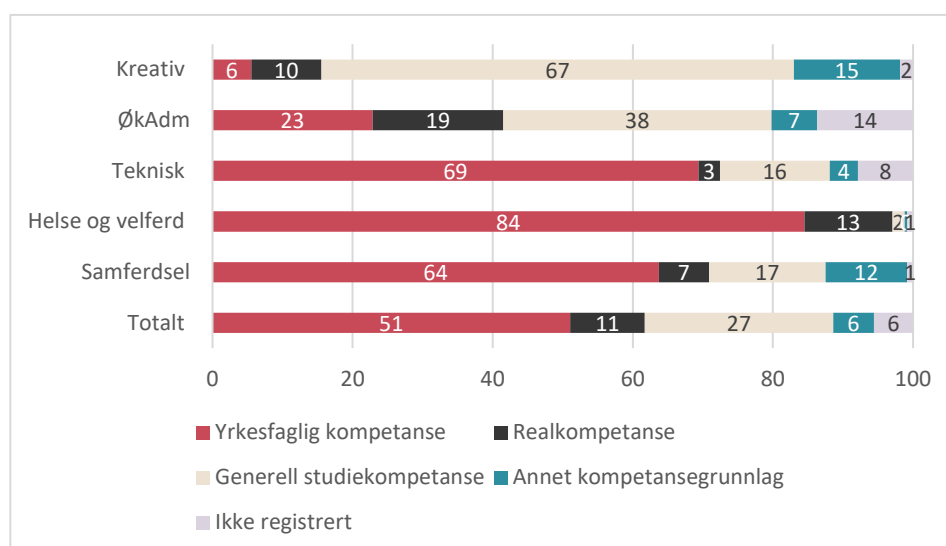
I de kreative fagene er kandidatene i gjennomsnitt relativt unge, med mange som rekrutteres rett fra videregående, men kategorien inneholder også eldre studenter.

Også i de økonomisk administrative og i de tekniske utdanningene har det vært en miks av yngre og eldre studenter. Mens aldersnittet i de tekniske utdanningene er stabilt, er tendensen klar i retning av at studentene i de økonomisk administrative blir eldre.

Når gjennomsnittsalderen for fagskolekandidatene over tid er redusert, er den viktigste forklaringen at den utdanningskategorien som har høyest gjennomsnittsalder, helse og velferd, har vokst som en andel av den totale studentmassen over tid.

3.5 Opptaksgrunnlag

Figur 3.8 viser hvordan kandidatene i hver utdanningskategori fordeler seg på ulike opptaksgrunnlag, registrert av skolene. Særlig helse og velferd, men også tekniske- og samferdselsfag har i hovedsak videreutdanninger som krever fagbrev eller tilsvarende realkompetanse. Det er imidlertid noen unntak. Innen tekniske fag skiller Data-IT seg ut. Her er det ikke krav om yrkeskompetanse og bare 10 prosent av kandidater har fagbrev som opptaksgrunnlag. I samferdsel går det et skille mellom maritime fag, som har yrkesfaglig kompetanse som opptakskravopptaksgrunnlag, mens dette ikke gjelder lokfører- og pilotutdanning.

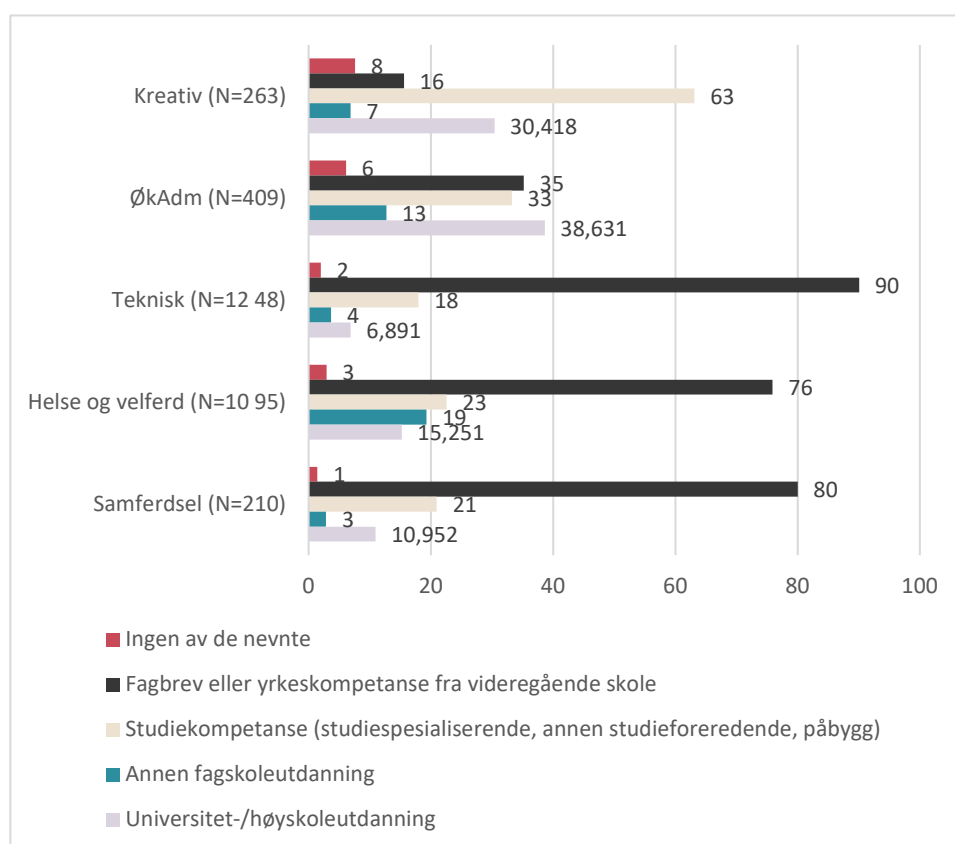

Figur 3.8 Fullførte fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på utdanningskategori og opptaksgrunnlag, prosent (populasjon)

Økonomiske og administrative, samt kreative utdanninger er områder som tydeligst skiller seg ut som grunnutdanninger, dvs. at de ikke har spesifikke krav til videregående opplæring. Bare 6 prosent av kandidatene i de kreative utdanninger har yrkesfaglig kompetanse som opptaksgrunnlag. Økonomiske og administrative fag har den jevneste fordelingen på de ulike opptaksgrunnlag. 23 prosent av kandidatene hadde yrkesfaglig kompetanse, 19 prosent hadde realkompetanse og 38 prosent generell studiekompetanse. Innad i utdanningskategorien hadde over 40 prosent av kandidatene innen utdanningene ledelse og kontor yrkesfaglig kompetanse som opptaksgrunnlag, mens 74 prosent innen markedsføringsutdanningen hadde generell studiekompetanse.

3.6 Utdanningsbakgrunn

Utdanningsbakgrunn er et langt videre begrep enn opptaksgrunnlag og viser all utdanning kandidatene har gjennomført før fagskole. Figur 3.5 viser utdanningsbakgrunnen til de som har besvart undersøkelsen fordelt på utdanningskategori. Det er viktig å merke seg at kandidatene kunne velge flere svaralternativer. Det betyr at de som f.eks. har universitetsuniversitets- eller høyskoleutdanning også skal krysse av for andre og lavere utdanninger.

Figur 3.9 Fullførte utdanninger før fagskolen, prosent (utvalg). Flere valg mulig.

Figur 3.9 bekrefter hovedmønstret fra Figur 3.8, men gir oss samtidig et litt mer nyansert bilde. Vi får bekreftet at tekniske-, helse- og velferd- og samferdselsfag i all hovedsak er videreutdanninger på fagbrev eller yrkeskompetanse. I tekniske fag har 90 prosent et fagbrev, mens nesten 20 prosent har studiekompetanse. Svært få har universitets- eller høyskoleutdanning eller en annen fagskole før de starter på fagskolen. Blant de som har fagbrev eller yrkeskompetanse har 39 prosent gått på elektrofag, 29 prosent på bygg- og anleggsteknikk/byggfag/tekniske byggfag og 23 prosent har tatt teknikk og industriell produksjon/mekaniske fag/kjemi- og prosessfag.

I Helse og velferd har også det store flertallet, 76 prosent, fagbrev eller yrkeskompetanse fra videregående. Det er også en langt større andel her som har andre typer utdanning. 23 prosent har studiekompetanse, 19 prosent har en annen fagskoleutdanning, og 15 prosent har universitets- eller høyskoleutdanning.

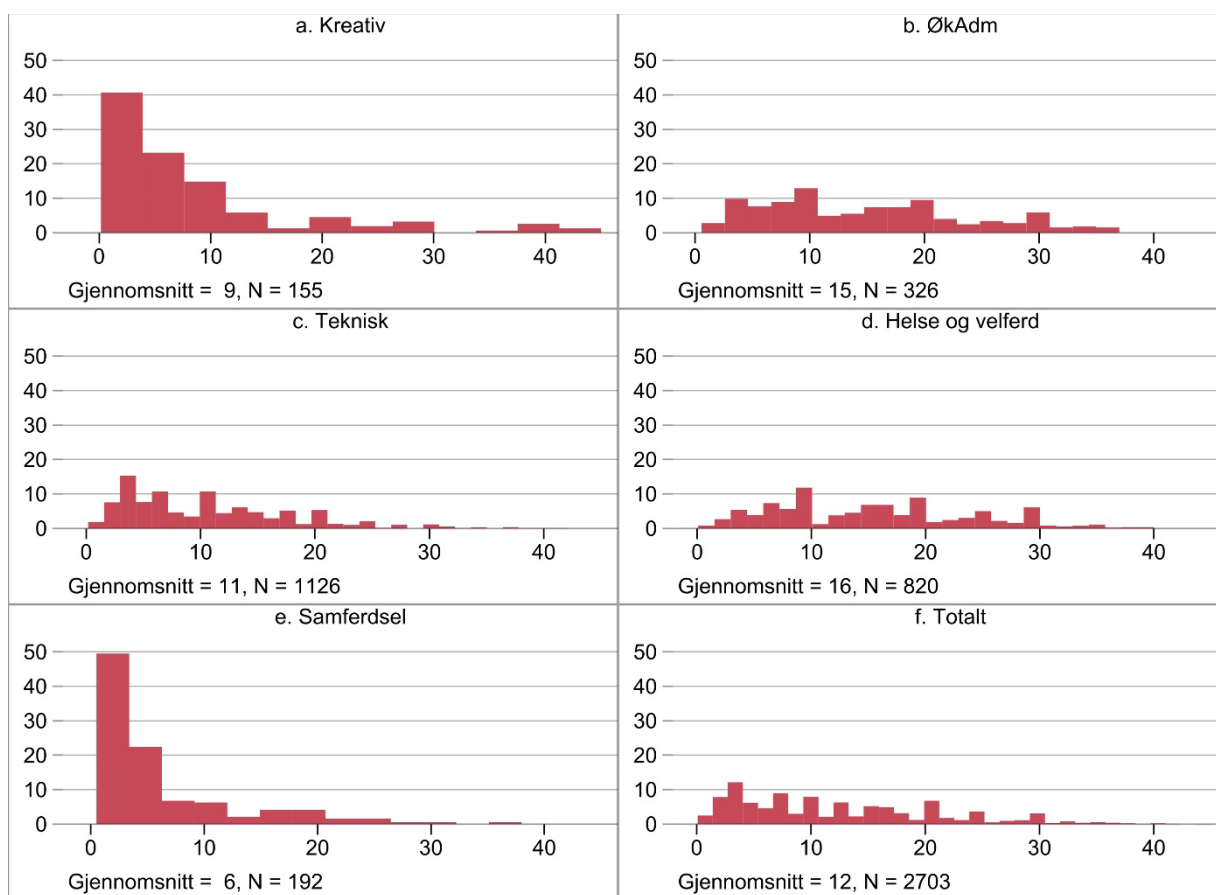
I samferdsel har 80 prosent fagbrev. Det gjelder over 90 prosent av de som tar maritime fag. Av de som tar lokkførerutdanning har også rundt halvparten fagbrev, mens 21 prosent har studiekompetanse fra videregående og 9 prosent universitets- eller høyskoleutdanning. Av de med fagbrev har 74 prosent tatt teknikk og industriell produksjon/mekaniske fag/kjemi- og prosessfag, 16 prosent har elektrofag (disse tar stort sett lokkførerutdanning) og 20 prosent oppgir annet.

I de to fagområdene hvor de fleste fagskoleutdanningene må betraktes som grunnutdanninger, er utdanningsbakgrunnen til deltakerne mer variert. Særlig gjelder dette økonomisk administrative utdanninger. Her fordeler kandidatene seg ganske jevnt på enten fagbrev, studiekompetanse fra videregående og universitets- eller høyskoleutdanning. En relativt stor andel, 13 prosent, har en annen fagskole. Av de med fagbrev har 20 prosent tatt helse- og oppvekstfag, 20 prosent teknikk og industriell produksjon, 22 prosent service og samferdsel/salg og service/handel og kontor, mens 18 prosent oppgir annet.

I de kreative fagene har kun 16 prosent yrkeskompetanse eller fagbrev mens 63 prosent har studieforbereende fra videregående. 30 prosent har også universitets- eller høyskoleutdanning. Flest av de med fagbrev tar en utdanning innen design. Hele 43 prosent av de med fagbrev har tatt programmene design og håndverk/formgivning/trearbeid på videregående.

3.7 Kandidatenes tidligere arbeidserfaring

Figur 3.10 viser hvor mye arbeidserfaring kandidatene i de ulike fagområdene har før de starter på fagskole. Tidligere arbeidserfaring inkluderer også læretid i bedrift for de med yrkesfaglig utdanning.

Figur 3.10 År med arbeidserfaring¹⁵ før oppstart på fagskolen, prosent (utvalg)

I tre av fem fagområder ser vi at det er stor spredning i antall år med tidligere arbeidserfaring, men at få har arbeidserfaring på under tre år. Dette gjelder økonomisk administrative utdanninger, tekniske fag og helse og velferd.

Fagområdet hvor kandidatene har lengst arbeidserfaring før de starter på en fagskole er helse og velferd. Her jobber en kandidat i gjennomsnitt i 16 år før de starter på fagskoleutdanningen.

I økonomisk administrative utdanninger har kandidatene i gjennomsnitt 15 år med arbeidserfaring før de starter på fagskoleutdanningen. I de tekniske fagene har en kandidat i gjennomsnitt jobbet 11 år før hen starter på en fagskoleutdanning. Data-IT skiller seg imidlertid litt ut med at de i snitt har jobbet i 8 år før oppstart på en fagskole.

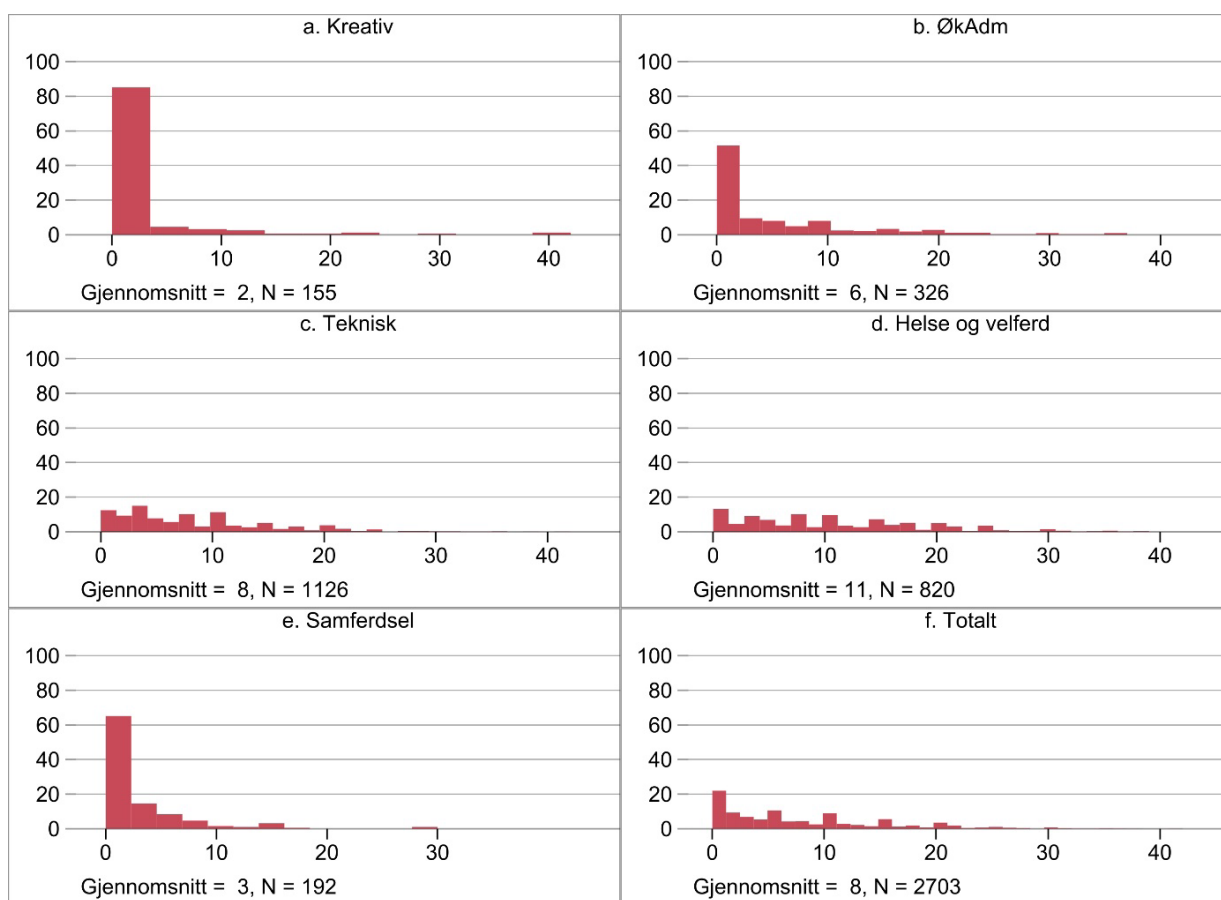
Kreative fag, og særlig samferdsel, har til forskjell fra de øvrige fagområdene, en kraftig skjevfordeling mot kort arbeidserfaring. I de kreative fagene jobber kandidatene i snitt ni år før de starter på en fagskole, og det er små forskjeller innad i

¹⁵ Det flere grunner til at det er et avvik mellom antall år med arbeidserfaring og år fra fullført fagbrev til oppstart på fagskole. For det første inkluderes læretiden i arbeidserfaringen. For det andre kan personer ha arbeidserfaring fra før de tar fagbrev. For det tredje bes personer med flere fagbrev om å oppgi når de fikk de siste fagbrevet.

utdanningskategorien. I Samferdsel er snittet seks år, men her er forskjellene innad større. I de maritime fagene har kandidatene i gjennomsnitt jobbet 5 år, inkludert to års læretid. I de øvrige samferdselsfag er gjennomsnittet 11 år.

3.7.1 Erfaring fra fagområdet

I Figur 3 kan vi observere mye av det samme mønsteret for arbeidserfaring fra fagområdet (Figur 3.10), som vi fant for arbeidserfaring generelt.

Figur 3.11 År med arbeidserfaring innen samme fagområde før oppstart på fagskolen, prosent (utvalg)

Kandidater i fra tekniske fag og Helse og oppvekst jobber i gjennomsnitt i åtte og elleve år innenfor fagområdet før fagskoleutdanningen. Kandidatene har også en stor spredning i lengden på arbeidserfaring før oppstart på en fagskole. Innad i tekniske fag er det igjen Data-IT som skiller seg ut med bare tre års fagspesifikk arbeidserfaring.. Det meste av denne erfaringen antakelig læretid, siden det store flertallet som har fagspesifikk arbeidserfaring og studerer Data-IT har fagbrev.

I de økonomisk administrative utdanningene har kandidatene i gjennomsnitt 6 års erfaring fra fagområdet, og erfaringen er gjerne noe lenger for utdanninger i

Ledelse og Kontor enn for Lønn og regnskap. Det går ikke et tydelig skille i relevant arbeidserfaring mellom de med og uten fagbrev i dette fagområdet.

Kreative fag har den største andelen med ingen eller svært kort erfaring. I de kreative fagene har en kandidat i gjennomsnitt jobbet bare 2 år i fagområdet før oppstart av fagskole. Igjen er det særlig de med fagbrev som har tidligere arbeidserfaring fra fagområdet. I gjennomsnitt har en kandidat i kreative fag jobbet 1,5 år innen fagområdet hvis de ikke har fagbrev, men nærmere 5,5 år hvis de har fagbrev. Innenfor samferdsel ser vi det motsatte mønstret for arbeidserfaring innen fagområdet som arbeidserfaring generelt.

Kandidater fra maritime fag har i gjennomsnitt fire år med erfaring fra fagområdet (inklusive læretiden), mens kandidater fra øvrige samferdselsfag i gjennomsnitt bare har to år med erfaring fra fagområdet.

Tabell 3.3 Andelen av arbeidserfaring før oppstart på fagskole som er fra det samme fagområdet som utdanningen, prosentandeler etter fagområde (utvalg)

Kategori	Gjennomsnittlig andel av arbeidserfaring innen samme fagområde	Totalt (N)
Kreativ	21	155
ØkAdm	37	326
Teknisk	79	1126
Helse og velferd	71	820
Samferdsel	72	192
Annet	46	78
Flere utdanningskategorier	38	6

Det går et tydelig skille mellom på den ene siden kreative og økonomisk administrative utdanninger, som i all hovedsak er grunnutdanninger, hvor en mindre del av tidligere arbeidserfaring er fra samme fagområde, og på den andre tekniske fag, helse og velferd og samferdsel som er videreutdanninger, hvor over 70 prosent av tidligere arbeidserfaring er fra samme fagområde (Tabell 3.3).

3.8 Oppsummering

Fagskolesystemet nærmer seg en 50/50-fordeling mellom kvinnelige og mannlige studenter. I kandidatundersøkelsen er flertallet kvinner, men registerdata viser at det fortsatt er et lite flertall menn. I et tiårsperspektiv er det økningen i helse og velferdsutdanninger som har bidratt mest til utviklingen med flere kvinner. Samtidig er systemet ekstremt kjønnssegregert med 90 prosent menn i teknisk og samferdsel, og et stort kvinneflertall i de tre øvrige utdanningskategorier.

Gjennomsnittsalderen er i kandidatundersøkelsen 31 år, og registerdata viser at den i løpet av ti år har beveget seg langsomt litt oppover. Det er først og fremst i økonomiske og administrative utdanninger at gjennomsnittsalderen har økt. I helse og velferd har den gått ned, men fordi aldersnittet her er såpass høyt fra

tidligere, bidrar denne utdanningskategorien til vekst i den totale gjennomsnittsalderen.

Også andelen kandidater med innvandrerbakgrunn er økende, i takt med økningen av personer med innvandrerbakgrunn i arbeidsmarkedet, om enn med noe forsinkelse. I helse og velferd er andelen fagskolekandidater med innvandrerbakgrunn kommet opp i 25 prosent. Det er også her store ulikheter på tvers, hvor særlig utdanninger innen teknisk og samferdsel utmerker seg med en svært lav andel med innvandrerbakgrunn, til tross for at de retter seg mot områder i arbeidslivet med en høy innvandrersandel. Når ikke dette resulterer i en høyere andel i fagskole, er dette noe som trolig avspeiler en viss segregering gjennom stillingsstrukturen.

Innledningskapitlet beskrev de veldig tydelige fagspesifikke mønstre vi tidligere har sett i hvilken bakgrunn de som rekrutteres til de ulike fagskoleutdanningene har, noe som også er knyttet til de ulike rollene fagskoleutdanningene spiller i ulike deler av arbeidslivet. Årets kandidatundersøkelse bekrefter i hovedsak dette, samtidig som det er viktig å få frem nyanser. Et flertall av fagskolekandidatene har minst en forelder med yrkesfaglig utdanning, fagbrev eller fagskole. Dette gjelder særlig i de fagskoleutdanningene som er videreutdanninger etter fagbrev. Men også i de øvrige er det en betydelig andel som har minst en forelder med yrkesfagbakgrunn. På samme måte ser vi at det er en klart større andel med minst en forelder med utdanning fra universitet eller høyskole innenfor kreative utdanninger enn i de øvrige utdanningene. Samtidig er det også en betydelig andel innenfor samferdselsfag, tekniske fag og økonomisk-administrative fag som har minst en forelder med utdanning fra universitet eller høyskole. En kanskje overraskende høy andel av fagskolekandidatene har selv også utdanning fra universitet eller høyskole, og andelen har økt betydelig i alle utdanningskategoriene siden kandidatundersøkelsen 2020. Høyest er den i de økonomisk administrative utdanningene med 39 prosent, og de kreative utdanningene med 30 prosent. Ettersom en ganske stabil andel av fagskolekandidater går videre til universitets- eller høyskoleutdanning etter fagskolen, er det totalt sett en økende pendling på tvers av de to utdanningslagene.

Undersøkelsen bekrefter at et av fagskolens særpreg er at de fleste studenter har mye arbeidserfaring med seg. Kandidatene i de utdanningene som bygger på fagbrev skiller seg likevel fra de øvrige ved at de har særlig mye fagspesifikk arbeidserfaring før utdanningen.

4 Kombinasjon av studier og arbeid

4.1 Heltids- og deltidsutdanninger

Det er ulike mønstre i de forskjellige utdanningskategoriene med hensyn til heltids- og deltidsutdanning¹⁶. Heltidsutdanninger er først og fremst dominerende innenfor kreative fag og samferdselsutdanninger. I disse dominerer også toårige utdanninger. I de tekniske utdanningene har man sett en dreining fra heltidsstudier, som var det vanlige, til deltidsstudier som nå er i overvekt. Samtidig ser vi også en utvikling mot flere kortere utdanninger. Deltidsutdanning dominerer innenfor helse og velferd, hvor hovedmodellen er ettårige utdanninger over to år, tilpasset deltidsarbeid i sektoren. Innenfor økonomisk administrative utdanninger er det deltidsutdanninger over et halvt til et år som dominerer. Dette er et viktig bakteppe for å fortolke data om sysselsetting under utdanningen.

4.2 Arbeid i forkant av og under utdanningen

Over 80 prosent av fagskolekandidatene i det som kan defineres som videreutdanning på fagbrev, hadde i forkant av utdanningen jobb i samme fagområde som de senere tok fagskoleutdanning i (Tabell 4.1).

Tabell 4.1 Arbeidsmarkedssituasjonen rett før oppstart av fagskoleutdanningen etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Arbeidet innenfor samme fagområde	I arbeid, men ikke innenfor samme fagområde	Ikke i arbeid	Totalt (N)
Kreativ	13	64	23	164
ØkAdm	37	53	10	331
Teknisk	79	16	5	1144
Helse og velferd	82	16	2	861
Samferdsel	66	30	5	193
Annet	44	48	9	80
Flere utdanningskategorier	33	33	33	6
Totalt	69	25	6	2779

¹⁶ Beskrivelsene er i hovedsak basert på Tilstandsrapport for høgre yrkesfagleg utdanning for 2022, men i noen grad også på Høst mfl. 2018.

I kategorien samferdsel er det også et visst innslag av kandidater i utdanninger som ikke bygger på fagbrev, noe som bidrar til at andelen i fagspesifikk jobb totalt sett er litt lavere. I de utdanningskategoriene som ikke bygger på fagbrev, økonomisk administrative og kreative, er det bare et mindretall som har jobb i fagområdet før utdanningen. Dette illustrerer skillet mellom fagskole som videreutdanning for personer i arbeid i et fagområde, og fagskole som grunnutdanning for folk med ulik bakgrunn. Særlig i de kreative fagene er det få studenter som starter opp med utgangspunkt i en jobb i fagområdet. Også innenfor grunnutdanningene kommer de fleste fra en jobb, selv om dette trolig ofte kan være kortvarige ansettelse, og utenfor fagområdet.

Tabell 4.2 Arbeidsmarkedssituasjonen under fagskoleutdanningen for kandidater som før utdanningen arbeidet innenfor samme fagområde som utdanningen. Etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Arbeidet innenfor samme fagområde	I arbeid, men ikke innenfor samme fagområde	Ikke i arbeid	Totalt (N)
Kreativ	52	19	29	21
ØkAdm	90	6	4	119
Teknisk	78	6	16	891
Helse og velferd	97	3	0	684
Samferdsel	39	24	37	126
Annet	89	9	3	35
Flere utdanningskategorier	100	0	0	2
Totalt	83	6	11	1878

Av de som arbeidet innen fagområdet før de startet på fagskolen, fortalte over 80 prosent å arbeide innenfor dette under utdanningen (tabell 4.2). Særlig er dette tydelig innen helse og velferd, hvor hele 82 prosent arbeidet i fagområdet før utdanningen, og nesten alle, 97 prosent, fortsatte mens de var under utdanning. I de økonomisk administrative utdanningene var det under halvparten som arbeidet i sektoren før utdanningen, men 90 prosent av disse fortsatte å jobbe i fagområdet under utdanningen. I de tekniske fagområdene var det 79 prosent som arbeidet i fagområdet før utdanningen, og av disse fortsatte mer enn tre av fire å jobbe her også under utdanningen.

Innenfor samferdselsutdanningene, som er heltidsutdanninger, er det en klar reduksjon i andelen som jobber i fagområdet under utdanningen. En stor andel, 37 prosent, har ikke jobb under studiet i det hele tatt, mens 24 prosent jobber i et annet fagområde.

I de kreative fagene fortsetter halvparten av de relativt få, som jobbet innenfor samme fagområde før studiet, å jobbe her under utdanningen. 19 prosent

fortsetter å jobbe, men utenfor fagområdet de studerer i. 29 prosent slutter å jobbe når de starter på fagskolen.

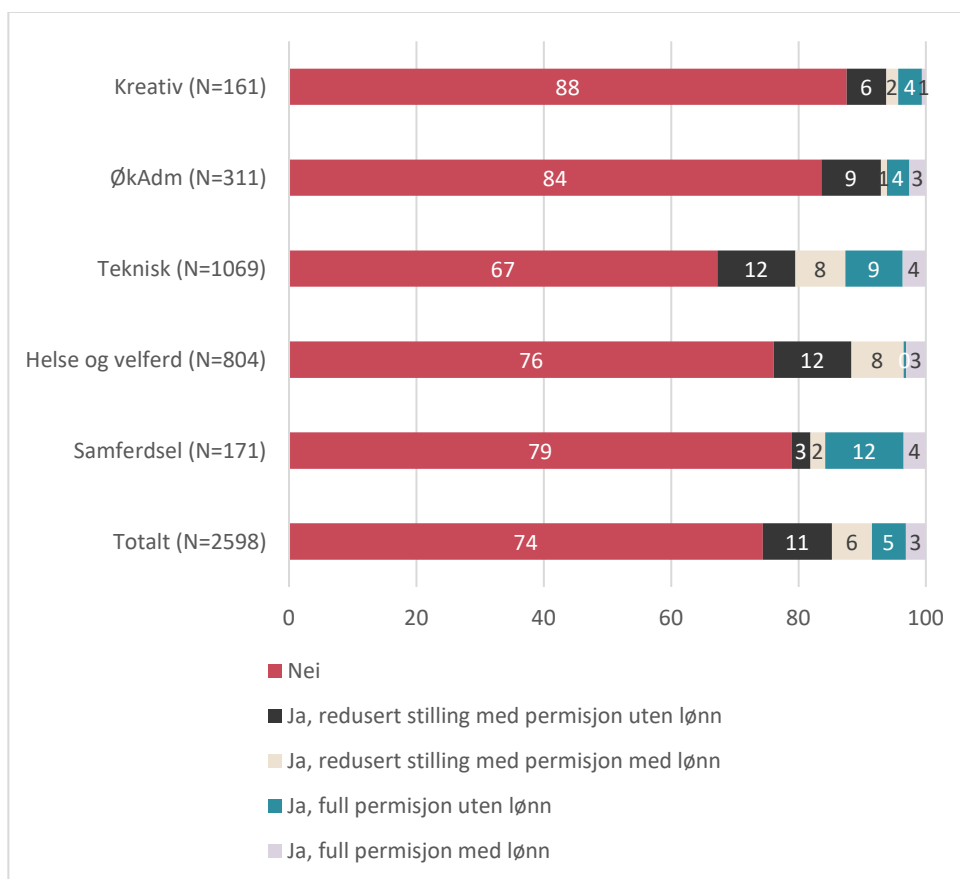
Tabell 4.3 Arbeidsmarkedssituasjonen under fagskoleutdanningen for kandidater som før utdanningen arbeidet i et annet fagområde, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Arbeidet innenfor samme fagområde	I arbeid, men ikke innenfor samme fagområde	Ikke i arbeid	Totalt (N)
Kreativ	13	67	20	99
ØkAdm	7	76	16	170
Teknisk	13	53	34	178
Helse og velferd	25	74	1	129
Samferdsel	12	33	54	57
Annet	11	50	39	38
Totalt	14	63	23	673

Om lag en fjerdedel av fagskolekandidatene arbeidet før utdanningen innenfor et annet fagområde enn det de tok utdanning innenfor (Tabell 4.3). De fleste av disse fortsatte å arbeid utenfor fagområdet under studiene, noe som både kan handle om at de bruker utdanningen som omskolering, og at de har deltidsarbeid for å sikre økonomien under studiet. I de kreative fagene er det 67 prosent av de som jobbet i et annet fagområde før de starter på utdanningen som fortsetter å gjøre det. 13 prosent får seg en ny jobb innen fagområdet de studere, mens 20 prosent slutter å jobbe.

4.3 Permisjon fra jobb under utdanningen

Hver fjerde fagskolestudent hadde permisjon fra sin ordinære jobb under utdanningen.

Figur 4.1 Andeler som har permisjon med og uten lønn under fagskolestudiet, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Mest vanlig er dette innenfor de tekniske utdanningene, hvor en tredjedel hadde permisjon. Minst vanlig var det innenfor de kreative utdanningene hvor bare 12 prosent hadde dette. Innenfor helse og velferd, hvor utdanningene foregår på deltid, tilpasset arbeidsmønsteret i sektoren, er det en fjerdedel som hadde permisjon under utdanningen.

De fleste som har permisjon, har det uten lønn, disse utgjør 16 prosent av alle. Flest gjelder dette i tekniske utdanninger, hvor 21 prosent av alle kandidatene hadde permisjon uten lønn.

Bare tre prosent av alle fagskolekandidater oppgir å ha hatt full permisjon med lønn under utdanningen. Seks prosent har hatt redusert stilling og permisjon med lønn. Dette er mest vanlig i tekniske utdanninger og helse og velferdsutdanninger, hvor 8 prosent har hatt dette.

4.4 Oppsummering

Hvordan fagskolestudentene kombinerer utdanning og arbeid viser utpregede fagspesifikke mønstre som også er kjent fra tidligere undersøkelser. I helse og

velferd er utdanningene tilpasset de typiske arbeidsmønstrene i sektoren, noe som gjør at vi har fått deltidsutdanninger beregnet for deltidsarbeidende. Nesten alle studentene kommer fra jobb i fagområdet, svært ofte på deltid, og fortsetter i denne jobben under utdanningen. Behovet for permisjon blir da heller ikke så stort for de fleste. Noen studenter kommer fra en jobb i et subfagområde og fortsetter i denne under utdanningen, mens de sikter mot en jobb innenfor et annet subfagområde i sektoren. Et typisk eksempel er helsefagarbeidere i kommunal pleie og omsorg, som ønsker seg jobb i spedbarn og barselpleie i sykehus og derfor tar en fagskoleutdanning rettet mot dette (Høst 2017).

Innenfor de tekniske utdanningene kommer også de fleste studentene direkte fra det samme fagområde som de utdanner seg videre i. At færre jobber ved siden av studiene avspeiler trolig det forhold at det her er mange som studerer på heltid. Det er flest innenfor de tekniske utdanningene, hver tredje, som har permisjon fra jobb for å ta utdanning.

Innenfor samferdselsutdanningene vet vi at de fleste studentene i de maritime utdanningene kommer direkte fra lærlingtid. Mange slutter å arbeide under utdanningen som foregår på heltid. Det gjør også mange i de øvrige samferdselsutdanningene, som også er på heltid.

Innenfor de økonomisk administrative utdanningene er det bare litt mer enn hver tredje som kommer fra fagområdet til utdanningen, men de aller fleste av disse fortsetter å arbeide i dette under studiet. Her er det flere som kommer fra et annet fagområde, og som fortsetter å arbeide i dette under utdanningen, noe som kan tyde på en større grad av omskolering.

Innenfor de kreative utdanningene er det svært få som har arbeid i fagområdet før de starter sin fagskoleutdanning. Halvparten av disse fortsetter å arbeide i dette under utdanning, mens mange jobber i andre områder, trolig mest av økonomiske hensyn. Vært få innenfor både de økonomisk administrative og de kreative utdanningene har permisjon fra jobb for å studere.

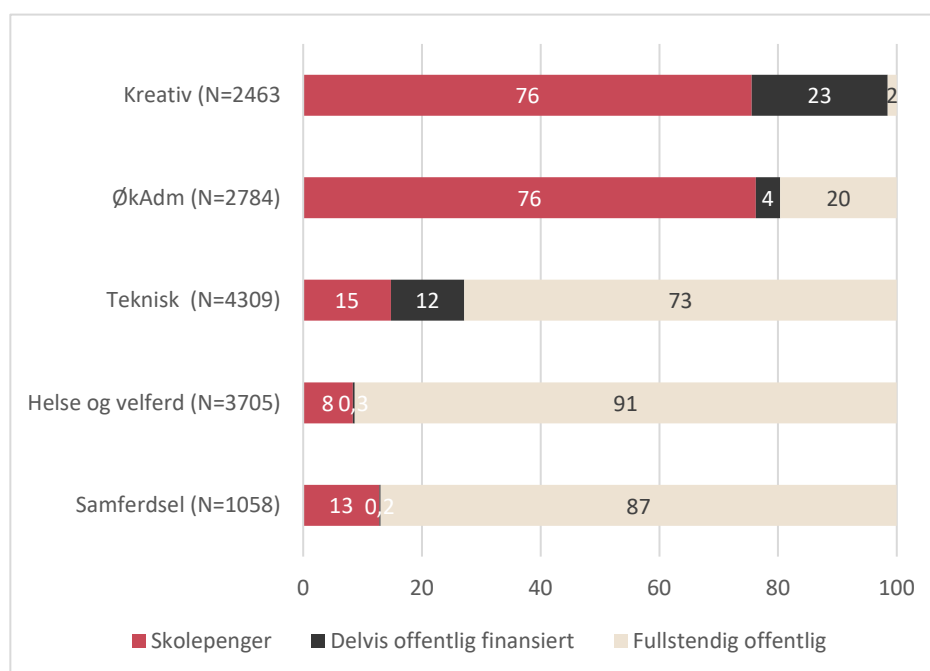
Til sammen har hver fjerde fagskolekandidatene hatt full permisjon for å gjennomføre utdanningen, en liten andel med lønn, de fleste uten. Flere har hatt redusert stilling og delvis permisjon med lønn. Det gjelder særlig i teknisk og helse og velferd.

5 Finansiering

5.1 Finansieringsformer

Fagskoler finansieres hovedsakelig via offentlige tilskudd eller studentbetaling. Både offentlige og private fagskoler kan søke om offentlige tilskudd, men det medfører et krav om at utdanningen skal være gratis, eller bare ha en begrenset studentbetaling. Databasen for fagskoleutdanning, DBH-F, inneholder tre kategorier for hvordan utdanningen er finansiert:

- Delvis offentlig finansiering/andre midler (Delvis offentlig)
- Fullfinansiert ved skolepenger/andre eksterne tilskudd (Skolepenger)
- Fullstendig offentlig finansiert (Fullstendig offentlig)

Figur 5.1 Utdanningskategoriernes fordeling på finansieringsform, prosent (utvalg)

Det går et hovedskille mellom kreative og økonomisk administrative utdanninger på den ene siden, hvor nesten alle de fullførte utdanningene er fullfinansiert ved

hjelp av skolepenger og andre eksterne midler, og utdanninger innen tekniske fag, helse og velferd og samferdsel på den andre siden, som i hovedsak er fullstendig offentlig finansiert.

Selv om det i hovedsak er slik at private skoler har skolepenger og offentlige ikke har det, er en del unntak. Av historiske årsaker finnes det kreative utdanninger i private skoler som finansieres delvis over statsbudsjettet, og noen økonomisk administrative utdanninger som finansieres av det offentlige. I helse og velferd er det et flertall av private tilbydere, men disse er, også av historiske årsaker, stort sett offentlig finansierte. Tekniske utdanninger innen IT Data har gjerne studentbetaling, og det samme har pilotutdanning under samferdsel.

5.2 Studentbetaling

Tabell 5.1 viser andelen av kandidatene innen de ulike utdanningskategorier som betalte skolepenger, og hvor mye de i gjennomsnitt har måttet betale. I den neste kolonnen er dette justert for antall studiepoeng, dvs. lengden på utdanningen.

Tabell 5.1 Studentbetaling etter fagområde etter fagområde, DBH-tall, prosent (populasjon)

Kategori	Andel med studentbetaling	Total student betaling	Studentbetaling per studiepoeng	Totalt (N)
	%	Gj.snitt	Gj.snitt	
Kreativ	99	176 362	1 412	1833
ØkAdm	80	70 130	1 293	2185
Teknisk	28	71 406	836	4016
Helse og velferd	8	74 573	989	3450
Samferdsel	12	898 814	9 447	973

I andelen kandidater som har studentbetaling, ser vi igjen det samme skillet som mellom utdanningene. I de kreative utdanningene har nesten samtlige kandidater måttet betale for sin fagskoleutdanning, og i økonomisk-administrative gjelder det 80 prosent. I de øvrige utdanningskategorier er det bare en liten andel som må betale.

Vi ser videre tydelige skiller mellom hvor mye studentene betaler, ut fra utdanningskategori. For de som betaler for utdanningen sin i utdanninger innen økonomisk administrative koster fagskoleutdanningen rundt 70 000 kroner. Det samme gjelder innen tekniske fag og helse og velferd, men her det veldig få som betaler. Studenter innen økonomisk administrative utdanninger må også betale mer, hvis vi også tar hensyn til antall studiepoeng. I de økonomisk administrative er det mest korte utdanninger. 55 prosent har tatt 30 studiepoeng eller mindre.

De kreative fagene tilbys nesten utelukkende av private aktører og er totalt sett dyrere enn de tre overnevnte. Likevel er de ikke veldig mye dyrere enn de øvrige i forhold til lengde, eller per studiepoeng. Hele 93 prosent av kandidatene i

kreative utdanninger tar 90 studiepoeng eller mer, mens 69 prosent tar 120 studiepoeng.

Det klart dyreste fagområdet å ta en fagskoleutdanning er innen samferdsel. Her koster en utdanning i snitt nesten 900 000 kroner, men dette gjelder bare pilotutdanning.

Kandidatene ble i undersøkelsen spurt om det var studentbetaling på fagskoleutdanningen de tok (Tabell 5.2).

Tabell 5.2 Selvrappport studentbetaling etter fagområde, prosent (utvalg)

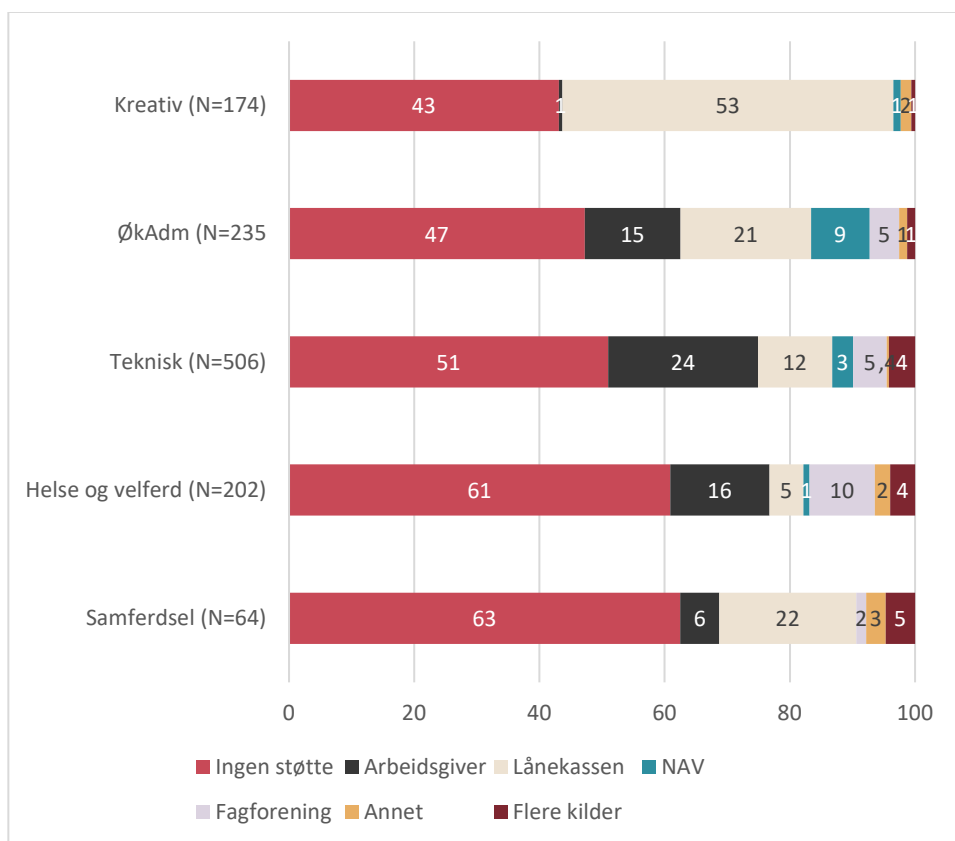
Kategori	Nei	Vet ikke	Ja	Totalt (N)
Kreativ	5	5	90	204
ØkAdm	17	10	73	326
Teknisk	35	18	48	1083
Helse og velferd	60	14	26	817
Samferdsel	49	13	38	174

Andelen som selv oppgir å ha studentbetaling er gjennomgående noe høyere enn det som er registrert av skolene (Tabell 5.1) innenfor utdanningskategoriene som i hovedsak er offentlig finansiert, nemlig teknisk, helse og velferd, og samferdsel, og noe lavere i utdanningskategoriene som hovedsakelig finansieres ved hjelp av skolepenger, kreative og økonomisk administrative utdanninger.

Når vi undersøker avviket mellom selvrapportert studentbetaling og det som er registrert av studiestedene, finner vi at rundt 90 prosent av kandidatene som har svart at de ikke har studentbetaling, eller at de ikke vet om de har studentbetaling, også er registrert uten studentbetaling i DBH-F. Blant de som svarer at de har studentbetaling er avviket betydelig. 45 prosent av de som oppgir dette er ikke registrert med studentbetaling. Vi må derfor tolke svarene i Tabell 5.2 som at de også omfatter andre kostnader knyttet til å ta en utdanning, som en beskjeden studieavgift eller pensumlitteratur.

5.3 Økonomisk støtte

Videre undersøkte vi hvor mye av kostnadene ved studiet kandidatene har fått dekket, og av hvem. Dette spørsmålet ble kun stilt til kandidater som oppgir å ha studentbetaling på utdanningen. Siden det er flere som har svart at de har studentbetaling, men som ikke er registrert med skolepenger i DBH-F, tolker vi svarene også her som å gjelde kostnader ved studiet i vid forstand, og ikke bare skolepenger. Kandidatene ble spurt om hvor stor andel av kostnadene ved utdanningen de har fått dekket av arbeidsgiver, eventuelt av andre.

Figur 5.2 Mottatt støtte til å betale for utdanning, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Totalt rundt halvparten av de som oppgir å ha utgifter svarer at de ikke får noen økonomisk støtte. Andelen som har mottatt en eller annen form for støtte til å betale for kostnader ved utdanningen varierer fra 57 prosent i kreative fag til 38 prosent i Samferdsel.

Generelt ser ikke arbeidsgiver ut til å være en viktig kilde for finansiering av fagskoleutdanninger. I kreative fag, hvor vi også vet at tilknytningen til arbeidsmarkedet er liten i forkant av en utdanning, er økonomisk støtte fra arbeidsgiver omtrent ikke-eksisterende. Mest støtte får studentene fra Lånekassen. Det samme gjelder i samferdsel, hvor mange går rett fra lærlingtiden til fagskole. I de øvrige utdanningskategoriene varierer andelen som har fått dekket kostnader av arbeidsgiver fra 15 til 24 prosent. Økonomisk-administrative og helse og velferd har i tillegg til arbeidsgiver og Lånekassen to andre betydelige finansieringskilder. Nesten 10 prosent av kandidatene fra økonomisk administrative har mottatt støtte fra NAV, mens 10 prosent i helse og velferd får støtte fra fagforeningen.

For de som får støtte er andelen av utgiftene som blir dekket overraskende-overraskende lik på tvers av fagområder, litt over 80 prosent i gjennomsnitt. Det er viktig å legge til at utgifter her kan være alt fra en høy studentbetaling til mindre avgifter og bøker. I de kreative fagene, hvor de fleste har høy studentbetaling, er

det nesten ingen som får støtte av arbeidsgiver. Flest som får støtte av arbeidsgiver finner vi tekniske utdanninger. Størst andel som får støtte fra Lånekassen finner vi innenfor samferdsel.

5.4 Oppsummering

Dette kapitlet har tatt for seg studentbetaling og i hvilken grad fagskolekandidatene har mottatt støtte til å betale denne. I to utdanningskategorier, kreative og økonomisk administrative utdanninger, begge med et stort innslag av private tilbydere, er det lite offentlig finansiering, og et stort flertall av studentene betaler skolepenger. I de øvrige utdanningskategoriene er et stort flertall av utdanningene offentlig finansiert.

Blant kandidatene fra de utdanningene som i stor grad har studentbetaling, de kreative og økonomisk administrative utdanninger, viser undersøkelsen at det er en lav grad av økonomisk støtte fra arbeidsgiver. For disse kandidatene er Lånekassen den desidert viktigste kilde til økonomisk støtte. En støtte kan inkludere lån og stipend, både til å dekke livsopphold og eventuelle skolepenger.

Blant de som i liten grad har studentbetaling forholder det seg annerledes, samtidig som svarene er vanskeligere å tolke. Her oppgis støtte fra arbeidsgiver som langt mer utbredt. Dette dreier seg trolig om støtte til mindre utgifter knyttet til studiene, ettersom de har gjennomført utdanninger som ikke har studentbetaling.

Det er første gang kandidatundersøkelsen tar for seg utbredelsen av støtte til studentbetaling, og et hovedfunn er at få av studentene som har skolepenger mottar støtte fra arbeidsgiver. Spørsmålene ble imidlertid av mange tolket slik at de omfattet støtte også til andre og mindre utgifter knyttet til utdanningen, og støtte fra Lånekassen til både studentbetaling og livsopphold. Svarene ble således vanskelige å tolke, og gir neppe et fullstendig bilde. Vi må anta at mange også kan ha tolket spørsmålene slik at de for eksempel ikke inkluderte støtte fra Lånekassen.

Selv om vi har fått et grovt bilde, er kvaliteten på data således for svak til at undersøkelsen gir en fullgod beskrivelse av dagens situasjon når det gjelder studentbetaling og finansiering av studier, Dette er et tema som bør følges opp i videre undersøkelser.

6 Hovedaktivitet etter fullført fagskoleutdanning

6.1 De aller fleste er yrkesaktive etter fagskoleutdanning

Kandidatene ble spurt om hva deres hovedaktivitet var i oktober, ett til to år etter avsluttet fagskoleutdanning. 88 prosent var yrkesaktive, syv prosent i videre utdanning, og bare to prosent oppga å være arbeidsledige.

Tabell 6.1 2019- og 2020-kandidatenes hovedaktivitet oktober 2021, etter utdanningskategori, prosent (utvalg). Tall for 2017- og 2018-kullene i parentes.

Kategori	Yrkesaktiv	Student	Hjemme- arbeidende	Verne- pliktig	Arbeids- ledig	Annet	Totalt (N)
Kreativ	45 (42)	38 (34)	1 (2)	0 (0)	8 (9)	8 (13)	184
ØkAdm	81 (81)	7 (7)	1 (0)	0 (0)	6 (7)	5 (5)	312
Teknisk	94 (88)	3 (6)	0 (0)	0 (0)	1 (3)	1 (3)	1065
Helse og velferd	94 (90)	2 (3)	1 (0)	0 (0)	0 (1)	3 (5)	789
Samferdsel ¹⁷	92 (84)	2 (3)	0 (0)	1 (1)	4 (9)	2 (4)	170
Totalt	88	7	0	0	2	3	2610

Sammenlignbare tall fra forrige kandidatundersøkelse (Skålholt mfl. 2020) viser gjennomgående høyere sysselsetting og lavere ledighet i årets kandidatundersøkelse¹⁸. Ettersom størrelsesforholdet imellom de ulike utdanningskategoriene hele tiden er i bevegelse og påvirker totaltallene, er det mest relevant å sammenligne på utdanningskategori-nivå. Det viser en klart høyere yrkesaktivitet og lavere ledighet for fagskolekandidatene i alle kategorier med unntak av økonomisk administrative utdanninger, hvor den er på nivå med forrige kandidatundersøkelse. Særlig for de maritime og de tekniske utdanningene vil vi anta at det svært

¹⁷ I 2020-undersøkelsen inkluderte samferdselsfag kun maritime fag.

¹⁸ I 2020-undersøkelsen målte man selvrapportert sysselsetting for kandidater fra 2017 og 2018 i 4. – 10. november 2019, dvs. uka før kandidatundersøkelsen startet. I årets undersøkelse måler vi selvrapportert sysselsetting for 2019- og 2020-kullene i oktober 2021, den måneden undersøkelsen var åpen.

gode arbeidsmarkedet i 2021 er har bidratt til den positive utviklingen for 2019- og 2020-kullet.

Andelen yrkesaktive er klart høyest for fagskoleutdanningene som representerer videreutdanning for fagarbeidere, teknisk, helse og velferd og maritim, mellom 92 og 94 prosent. For de økonomisk administrative og spesielt de kreative utdanningene er yrkesaktiviteten klart lavere, henholdsvis 81 og 38 prosent. Dette skyldes særlig at kandidatene særlig innenfor de kreative, men til en viss grad også de økonomisk administrative utdanningene, i større grad stod utenfor arbeidsmarkedet før fagskoleutdanningen, og også at de fortsetter å utdanne seg videre etter fagskoleutdanningen. Det er verd å merke seg at sysselsettingen er noe høyere enn i forrige kandidatundersøkelse for de kreative fagene.

6.1.1 Videre økning i yrkesaktiviteten i 2022

Dersom vi går et år videre og ser på situasjonen i oktober 2022, finner vi en markant økning i andelen av kandidatene i de kreative fagene som er sysselsatt, hele 9 prosentpoeng høyere enn i 2021. Også i økonomisk administrative utdanning har sysselsettingen økt, fra 81 til 84 prosent. Det understreker betydningen av tid for å få en relevant jobb, men også at flere i mellomtiden har gjort ferdig videre utdanning. Innen teknisk, helse og velferd og samferdsel er yrkesaktiviteten for de undersøkte kullene i 2022 kommet opp i 93-96 prosent.

Totalt er den selvrapporterte ledigheten blant fagskolekandidatene totalt på 2 prosent i 2021 og på bare 1 prosent i 2022, noe som trolig må forklares med en kombinasjon av et godt arbeidsmarked, samt at fagskolekandidatene trolig er over gjennomsnittet etterspurt og godt integrert i arbeidsmarkedet. Den selvrapporterte ledigheten var i 2021 høyest blant de kreative kandidatene, på 8 prosent. Denne ble redusert til 5 prosent i 2022. I samferdsel går ledigheten ned fra 4 til 2 prosent fra 2021 til 2022.

Det er vanskelig å gjøre relevante sammenligninger på tvers av kandidatundersøkelsene tilbake til 2013, ettersom kategoriene er litt ulike, måletidspunktene ikke de samme og konjunktursituasjonen også ulik. Vi har i stedet prioritert en registerdataundersøkelse som viser den faktiske sysselsettingen i de ulike fagområdene, før, under og etter fagskoleutdanning for perioden 2010-2019 under ett. Denne gjengis i kapittel 8.

6.2 Heltids- og deltidsarbeid

Mens andelen i heltidsarbeid i gjennomsnitt er på 90 prosent, varierer den fra litt under 80 til nesten 100 prosent mellom de ulike utdanningskategoriene. Ulikhetene avspeiler strukturelle trekk ved de sektorene fagskoleutdanningene retter seg

mot, heller enn utdanningen i seg selv. Av ulike årsaker er det generelt mer deltid innenfor de arbeidsområdene som de kreative, de økonomisk administrative, og helse og velferdsutdanningene retter seg mot.

Tabell 6.2 Sysseletting på heltid og deltid, oktober 2022 etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Heltid, 30 timer i uken eller mer	Deltid, mindre enn 30 timer i uken	Arbeider/arbeidet ikke	Totalt (N)
Kreativ	77	22	1	99
Økadm	91	9	0	257
Teknisk	99	1	0	1010
Helse og velferd	79	20	1	731
Samferdsel	99	1	1	163
Totalt	90	9	1	2323

For kandidatene i utdanningskategorier med relativt høy deltidsandel, vet vi fra tidligere undersøkelser at det skyldes en kombinasjon av andelen ufrivillig deltid og andelen selvvalgt deltid (Skålholt mfl. 2020). Innen de kreative fagene er det en stor grad av selvvalgt deltid.

Heltidsandelen har økt for alle fagområdene sammenlignet med forrige kandidatundersøkelse, og særlig for de med høy deltidsandel fra tidligere. Litt skyldes at det er gått ett år lengre etter endt utdanningen, men det kan også forklares med en konjunkturoppgang og at færre kombinerer utdanning og arbeid.

6.3 Videre utdanning

Nesten hver fjerde fagskolekandidat fra 2019 og 2020 er høsten 2022 i gang med eller har alt fullført en annen utdanning, de fleste ved universitet eller høyskole, men en del også ved fagskole. De fleste som er i videre utdanning, gjør dette ved siden av jobb, bare 7 prosentpoeng har dette som hovedaktivitet.

Innenfor de kreative fagområdene er det en nesten like stor andel som er under utdanning som i arbeid i 2021. Fortsatt er hele 30 prosent som er under utdanning i 2022.

Tabell 6.3 Videre utdanning i 2022 etter fullført fagskole i 2019 og 2020, etter utdanningskategori, prosent (utvalg). Flere kryss mulig

Kategori	Ingen	Påbygg ¹⁹	Fagbrev	Fagskole	Bachelor	Master	Annet	Totalt (N)
Kreativ	53	1	3	4	30	7	7	181
Økadm	73	1	1	7	11	3	6	306
Teknisk	77	1	3	4	9	1	8	1055
Helse og velferd	76	3	4	11	7	3	2	779
Samferdsel	89	0	1	0	7	0	3	166

En stor andel fra de kreative utdanningene er i gang med universitets- eller høyskoleutdanning, flest på bachelor-nivå (30 prosent), men også en del på master-nivå (7 prosent). Rundt en fjerdedel andel av kandidatene fra de økonomisk administrative, de tekniske og helse og velferdsutdanningene er eller har vært i videre utdanning etter fagskolen, både universitets- eller høyskoleutdanning og ny fagskoleutdanning. Langt færre gjelder dette i samferdselsutdanningene.

Tre av fire tar en ny utdanning som bygger på eller er i samme fagfelt som fagskoleutdanningen de avsluttet i 2019 og 2020. Kandidatene i de økonomisk administrative utdanningene skiller seg ut ved at det vanligste er å ta en ny utdanning utenfor fagområdet til fagskoleutdanningen, og fremstår slik sett som de minst fagorienterte.

Tabell 6.4 Bygger videre utdanning på fagskoleutdanningen? etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Bygger på fagskoleutdanningen	Bygger ikke på fagskoleutdanningen, men er innenfor samme fagområde	Er innenfor et annet fagområde enn fagskoleutdanningen	Totalt (N)
Kreativ	42	35	22	85
ØkAdm	26	37	38	82
Teknisk	42	27	31	244
Helse og velferd	42	42	16	177
Samferdsel	47	32	21	19
Totalt	39	34	27	645

På spørsmål om planer om videre utdanning de neste fem årene, deler kandidatene seg i tre ganske like grupper: de som vil ta mer utdanning; de som ikke vil; og de som ikke vet. Den største gruppen planlegger høyskole eller universitet, der nest fagskole eller annen type utdanning.

¹⁹ Påbygging til generell studiekompetanse

Tabell 6.5 'Tror du at du vil ta mer utdanning de neste fem årene?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Fagbrev	Mer fagskole	Bachelor	Master	Annet	Nei	Ikke sikker	Totalt (N)
Kreativ	3	3	16	18	9	39	30	1833
ØkAdm	4	12	20	11	12	25	36	2185
Teknisk	4	6	18	7	15	33	35	4016
Helse og velferd	4	17	20	7	8	28	33	3450
Samferdsel	3	1	16	7	8	50	29	973

6.4 Oppsummering

88 prosent av fagskolekandidatene som gikk ut i 2019 og 2020, er i jobb høsten 2021. Dette presenterer en økning på 8 prosentpoeng sammenlignet med forrige kandidatundersøkelse, som omfattet 2017- og 2018-kullene. Av de 12 prosent som ikke er i jobb, er de fleste, 7 prosentpoeng i videre studier, omtrent det samme som i forrige undersøkelse. Bare 2 prosentpoeng oppgir å være arbeidsledige, en andel som synker til et prosentpoeng året etter. Det er klart færre enn tidligere, men litt ulike definisjoner hindrer en direkte sammenligning. Den høye yrkesaktiviteten kan tilskrives gode konjunkturer, men det er samtidig åpenbart at fagskolekandidatene jevnt over er attraktive i arbeidsmarkedet. Yrkesaktiviteten er særlig høy blant kandidater fra utdanningene som bygger på fagbrev, noe som kan forklares med at disse ligger tett på arbeidslivet og rekrutterer studenter blant allerede yrkesaktive. I de øvrige utdanningene er det langt flere som går videre i annen utdanning, men også en klart høyere ledighet.

Andelene som er i deltidsarbeid er høyest blant dem fra kreative, økonomisk administrative og helse og velferdsutdanninger, noe som hovedsakelig faller sammen med strukturelle trekk ved sektorene utdanningene retter seg mot.

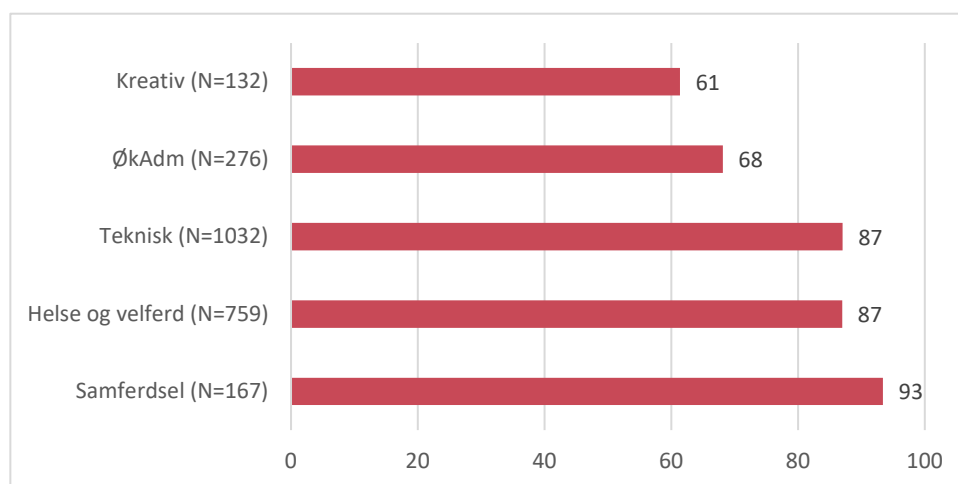
Nesten hver fjerde fagskolekandidat fra 2019 og 2020 er høsten 2022 i gang med eller har alt fullført en annen utdanning, de fleste ved universitet eller høyskole, men en del også ved fagskole. De fleste som er i videre utdanning, gjør dette ved siden av jobb. Kandidatene fra de kreative utdanningene er overrepresentert blant de i videreutdanning.

7 Utdanningens relevans

I dette kapitlet skal vi først se nærmere på hvorvidt kandidatene har fått jobb i det fagfeltet de er utdannet i, og om de har skiftet jobb eller stilling etter fagskoleutdanningen. Deretter skal vi se nærmere på hvilke forhold kandidatene svarer motiverte dem til å søke en fagskoleutdanning, og hva de selv mener de har fått ut av den, i form av mer faglig utfordrende oppgaver, større selvstendighet og mer ansvar. Også dataene om videre yrkesaktivitet, utdanning og ledighet som ble omtalt i kapittel 6, og registerdataanalysene som blir presentert i kapittel 8, bidrar til å belyse spørsmålet om relevans.

7.1 De aller fleste jobber i fagområdet utdanningen retter seg mot

Vi så i forrige kapittel at fagskolekandidatene har en svært lav selvrapportert arbeidsledighet, og den er også klart lavere enn ved tidligere undersøkelser. Det neste spørsmålet er om de er i en jobb innenfor det fagområdet utdanningen retter seg mot. Også her er tallene basert på kandidatenes egne vurderinger av hva som er det aktuelle og relevante fagområdet.

Figur 7.1 Andelen yrkesaktive som etter endt utdanning jobber i fagområdet for utdanningen, fordelt på utdanningskategori, prosent (utvalg)

Undersøkelsen viser at det, på tvers av fagområder, er en klart større andel som har fått jobb i fagfeltet de har utdannet seg til enn hva som var tilfellet ved forrige kandidatundersøkelse. I de tre utdanningskategoriene som hovedsakelig bygger på fagbrev er det, som ventet, en svært høy andel, rundt 90 prosent, som er sysselsatt innenfor fagområdet utdanningen retter seg mot (se figur 7.1), mot rundt 80 prosent i forrige kandidatundersøkelse.

Selve økningen i andelen som er sysselsatt innenfor fagfeltet er imidlertid enda større for de utdanningskategoriene som tidligere har vist svak tilknytning til fagområdet. Det omfatter de utdanningene som ikke er videreutdanninger på fagbrev, men rekrutterer studenter med ulik bakgrunn fra videregående, eventuelt også i arbeidslivet. Også i disse er det nå et klart flertall av de yrkesaktive kandidatene som har fått jobb innenfor fagområdet utdanningen rettet seg mot. I de kreative fagene er det for eksempel 61 prosent av de yrkesaktive som har fått jobb innenfor fagfeltet. Kandidatundersøkelsen fra 2020, viste til sammenligning at det bare var 34 prosent i de kreative fagene som var i jobb i fagområdet høsten 2019.

Dersom vi ser på subkategorier, finner vi at det innenfor en utdanningstype som maritime fag er hele 97 prosent som svarer at de har fått jobb i sitt fagområde, i bygg og anlegg og i oppvekst er det 93 prosent. Det disse har til felles er at det store flertallet av kandidater var etablert i arbeidsfeltet allerede før eller under utdanningen. De har også til felles at fagskoleutdanningen de har tatt skal være en arbeidslivsnær utdanning som bygger videre på et fagbrev. Også i lokfører-utdanningen er det 97 prosent som sier at de er i jobb i fagområdet etter utdanningen. Dette er ikke en utdanning som bygger på fagbrev, men det er en grunnutdanning slik vi bruker begrepet. Kanskje kan det karakteriseres som en omskoleringsutdanning (se nedenfor). Utdanningen er dimensjonert etter behovet for lokførere og er tett knyttet til jernbanesektoren med mye praksis gjennom utdanningsløpet²⁰.

7.1.1 Hva med dem som ikke har jobb innenfor fagområdet?

17 prosent av kandidatene har ikke fått jobb innenfor fagfeltet de har utdannet seg til. Av disse svarer bare en av fire at årsaken er at det ikke var mulig å få jobb i fagfeltet, mens resten oppgir at de selv har valgt det bort av ulike årsaker (Tabell 7.1). Størst andel som svarer det ikke var mulig å få en jobb i fagfeltet utdanningen rettet seg mot, finner vi i de økonomisk administrative utdanningene. Som Tabell 7.1 viser, var det så mye som hver tredje kandidat i denne utdanningskategorien som ikke var i jobb i fagfeltet etter utdanningen. Av disse igjen begrunnet 40 prosent det med at det ikke var mulig å få jobb i fagfeltet.

²⁰ Om lokomotivføreryrket (lokforerskolen.no)

Tabell 7.1 Årsaker til å ikke jobbe innenfor samme fagområde som utdanningen, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Det var ikke mulig å få arbeid i samsvar med fagskoleutdanningen	Kandidaten valgte noe annet	Annet	Totalt (N)
Kreativ	27	59	14	51
ØkAdm	40	47	13	87
Teknisk	24	60	16	134
Helse og velferd	21	56	23	99
Samferdsel	27	36	36	11
Annet	14	77	9	22
Flere utdanningskategorier	0	100	0	1
Totalt	27	57	17	405

Den mest vanlige er altså at kandidatene selv velger andre alternativer. Litt over en fjerdedel oppgir å ha valgt en jobb innenfor et annet fagfelt. Dette er mest vanlig i de tekniske utdanningene. 17 prosent har valgt å bli i den jobben de hadde fra før, mens 14 prosent har valgt å ta mer utdanning. Særlig for kandidatene fra de kreative utdanningene er en svært hyppig begrunnelse for at de ikke er i jobb i fagfeltet at de har valgt videre utdanning.

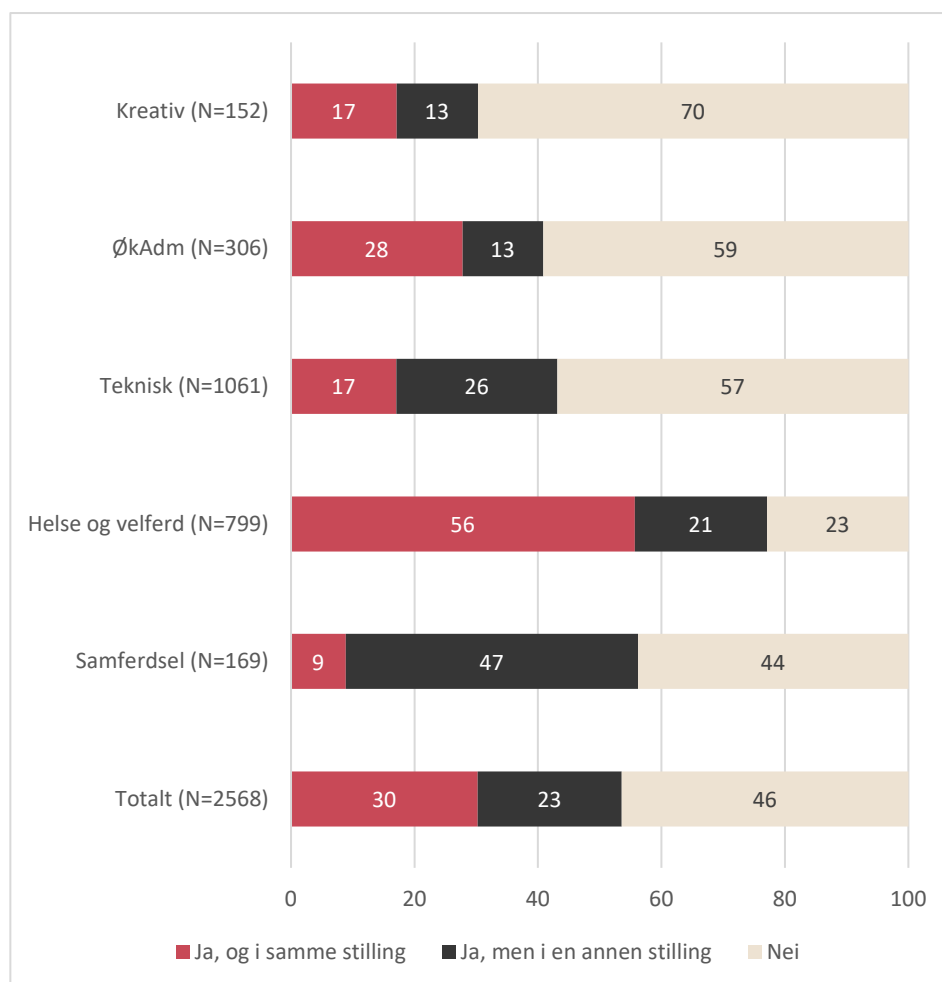
Dersom vi ser på de mer spesifiserte utdanningstypene, ser vi at kandidater med kontorutdanning og IT-utdanning er sterkest overrepresentert blant de som svarer at det ikke var mulig å få jobb i fagfeltet etterpå. I kontor var det 33 prosent som ikke var i fagfeltet etter utdanningen og 61 prosent av disse igjen som oppga at det ikke var mulig å få jobb. For de med IT-utdanning var det 22 prosent som ikke var i jobb innen fagfeltet, og halvparten av disse oppga at det skyldes at det ikke var mulig å få jobb.

7.1.2 Mer enn to av tre får ny stilling etter fagskoleutdanningen

Flertallet av fagskolekandidatene kom til utdanningen fra arbeidslivet, og litt over halvparten fortsatte i samme virksomhet etter fagskoleutdanningen, i hvert fall ett år etter utdanningen (Figur 7.2). Registerdata presentert i Kompetansebehovsutvalgets fagskoleutredning viser imidlertid at betydelig flere hadde byttet arbeidsgiver to år etter fullført utdanning²¹. Utfordringene med å måle overgang til ny virksomhet lenger tid etter fullført utdanning er at dette i større grad fanger opp jobbskifter som skyldes andre forhold enn fagskoleutdanningen.

²¹ *Fremtidige kompetansebehov: Høyere yrkesfaglig utdanning for et arbeidsliv i endring*. Temarapport 1/22. Kompetansebehovsutvalget.

Samtidig ser vi at 69 prosent begynner i en ny stilling eller ny jobb etter utdanningen, de fleste i en annen virksomhet (46 prosentpoeng), men også mange i den samme virksomheten som før (23 prosentpoeng).

Figur 7.2 'Arbeider du i samme virksomhet i dag som rett før eller under fagskoleutdanningen?' Etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Innen samferdselsutdanningene går 91 prosent inn i en ny stilling eller ny jobb, noe som ikke er uventet ettersom dette representerer generiske yrkesutdanninger innenfor maritim næring, luftfart og jernbane. 56 prosent fortsetter i samme virksomhet som før utdanningen, noe som ikke er overraskende ettersom kandidatene i de maritime utdanningene har vært lærling i en virksomhet in forkant av fagskolen. Innenfor kreative fag går også de aller fleste, 83 prosent, inn i en ny stilling eller ny jobb. Men disse kommer ofte fra utsiden av arbeidslivet. Av kandidatene i de tekniske utdanninger, som hovedsakelig kommer fra fagarbeiderstillinger, er det 83 prosent som er i en ny stilling året etter utdanningen. Kontrasten er helse og oppvekst hvor 77 prosent av kandidatene fortsetter i samme virksomhet og 56

prosentpoeng i samme stilling etter fagskoleutdanningen. Blant kandidatene fra de økonomisk administrative utdanningene var det 72 prosent som var i en ny stilling eller ny jobb etter utdanningen, hvorav 57 prosentpoeng i en ny virksomhet.

7.1.3 Får de en annen type jobb enn før?

Hva det innebærer å få en ny stilling er ikke helt klart når det gjelder de som allerede er i arbeidslivet. De tekniske utdanningene, for eksempel, omfatter mange utdanningstyper, og fra hver av disse igjen går kandidatene til enda flere forskjellige stillingstyper. Dette er ikke så enkelt å kartlegge bare gjennom en spørreundersøkelse. Et søk på stillingskoder i registerdata²² kan også gi noe. Arbeidsgivere skal nå månedlig rapportere til SSB, blant annet om ansattes stilling. Hvor nøye slike oversikter i bedriftene oppdateres, og hvor nøye dette rapporteres, er litt usikkert. Med utgangspunkt i en angitt stillingskode før utdanningen, søkte vi på de tre vanligste stillingskodene for fagskolekandidater året etter de fullførte utdanningen. Denne kartleggingen vil være mest egnet for de som tar fagskoleutdanning som videreutdanning.

I samferdselsutdanninger så vi på de som startet i fagskolen med stillingskode dekk- og maskinmannskap. Dette vil i hovedsak være de som har gjennomført lærlingtid og tatt i et maritimt fagbrev.

- Av disse var 59 prosent registrert med stillingskodene skipsmaskinister, dekksoffiserer og loser året etter utdanningen.
- 25 prosent var fortsatt registrert som dekk- og maskinmannskap
- De resterende 16 prosent var i andre stillingskoder

I tekniske utdanninger så vi på de som kom inn i fagskolen som enten tømrere, rørleggere eller elektrikere, de tre største byggfagene.

- Blant de som kommer inn i fagskoleutdanningen med yrkestittel tømrer eller snekker, er 25 prosent registrert med stillingskodene bygningsingeniør eller arbeidsleder bygg og anlegg året etter utdanningen. 39 prosent er fordelt på en rekke andre stillingskoder, mens 36 prosent fortsatt er registrert som tømrer eller snekker.
- Av de som går inn i fagskoleutdanningen med stillingskoden rørlegger eller VVS-montør, er 32 prosent året etter utdanningen registrert som bygningsingeniør eller sivilingeniør bygg og anlegg, 27 prosent er fordelt på ulike andre stillingskoder, mens 41 prosent fortsatt er registrert som rørleggere eller VVS montører.

²² Analysene tar utgangspunkt i yrkeskoder fra SSB, der disse er kodet om til en ISCO-08 kategorisering.

- De som er registrert med stillingskoden elektriker når de går inn i fagskoleutdanningen kan se ut til å ha en litt lengre vei å gå. Året etter utdanningen er 11 prosent registrert med stillingskodene elektroingeniør eller elkraftingeniør, 38 prosent er registrert under andre stillingskoder, mens 51 prosent fortsatt er registrert som elektrikere.

Det vi ser er at et flertall av kandidatene fra tekniske fag får nye stillingskoder hvorav en stillingskode som ingeniør eller arbeidsleder er det klart vanligste. Samtidig ser vi at en betydelig andel, 36-51 prosent innen de tre store utdanningstypene vi her har sett på, fortsatt er i en fagarbeiderstilling året etter utdanningen. Avansement etter endt utdanning kommer ikke nødvendigvis umiddelbart, og bildet vil trolig kunne endre seg mye om man legger til noen år. Utfordringen da er at man også får med stillingsbytte som skyldes andre ting enn fagskoleutdanningen.

Et søk i registerdata på helsefagarbeidere viser et ganske annerledes bilde enn i tekniske fag.

- Av de som var registrert med yrkestitlene helsefagarbeider, hjelpepleier eller andre pleiemedarbeidere²³ før fagskoleutdanningen, var 90 prosent registrert med de samme titlene etter utdanningen.
- 5,5 prosent var registrert som barnehage- og skolefritidsassistenter.
- Bare 0,6 prosent var registrert med en tittel som antyder et avansement, nemlig yrkestittelen vernepleier. Ettersom dette også er en stilling som krever treårig høyskole- eller universitet og offentlig autorisasjon, antar vi at det handler om at disse lønnes som vernepleiere, kanskje midlertidig, som følge av at de fungerer i en ansvarsstilling.

Dette bekrefter et hovedbilde hvor helsefagarbeidere ikke får avansement etter fagskole.

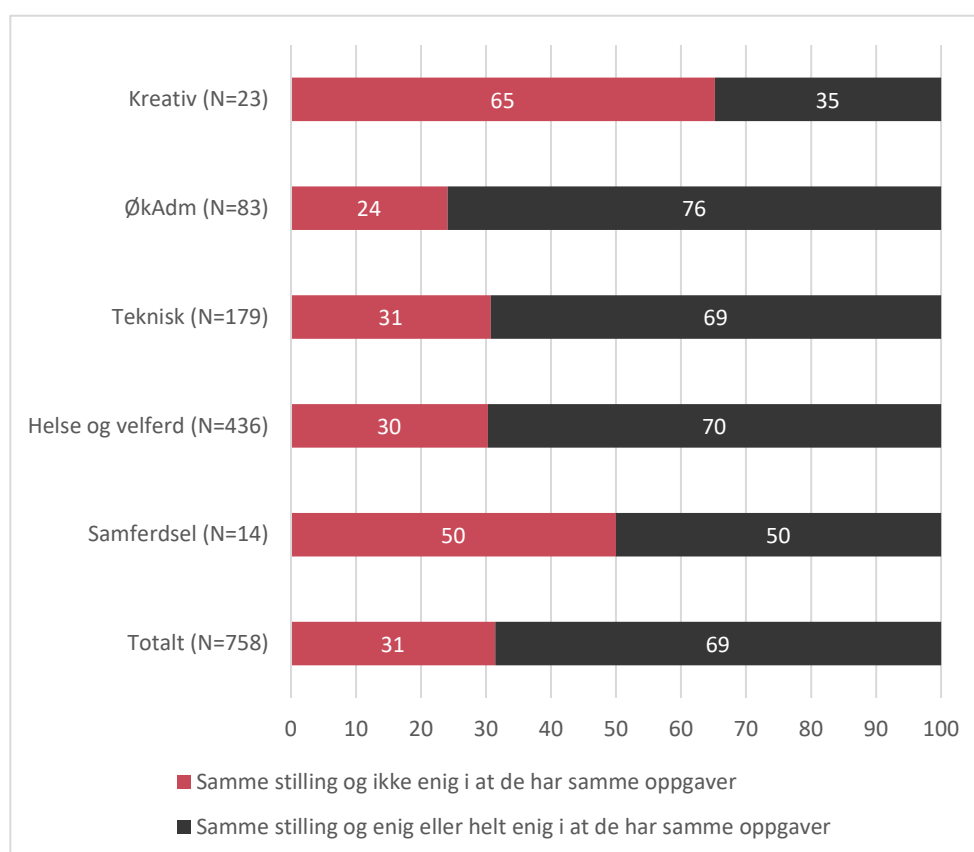
Hva så med økonomisk administrative utdanninger? Vi søkte på de som hadde de mest vanlige stillingskodene, butikk- eller kontormedarbeider, før utdanningen.

- 50 prosent var fortsatt i stillingskodene butikk- eller kontormedarbeider.
- 1,6 prosentpoeng var registrert på den vanligste stillingskoden uten butikk- eller kontormedarbeider, nemlig høyere saksbehandler i og offentlig og privat virksomhet. Denne stillingskoden antyder at fagskoleutdanningen har gitt et avansement.

²³ Her har vi slått sammen søk på helsefagarbeider, hjelpepleier, og andre pleiemedarbeidere

- 50 prosent var spredd på veldig mange forskjellige stillingskoder med svært få på hver.

Registerdata på stillingskoder forteller oss ikke hvorvidt de med samme stillingskode gjør samme type oppgaver, og heller ikke hvorvidt de som fortsetter i samme stilling gjør det samme som før. Nesten en tredjedel av fagskolekandidatene oppgir selv at de fortsetter både i samme virksomhet og i samme stilling etter fagskoleutdanningen. Totalt og i tre av de fem utdanningskategoriene svarer et klart flertall av de som fortsetter i samme stilling at de også gjør samme oppgaver som før. I de to siste utdanningskategoriene, hvor det riktignok er få respondenter, er de som fortsatt er i samme stilling som før utdanningen i større grad uenige i at de gjør samme oppgaver som før. I kreative fag svarer to av tre at de ikke er enige i at de gjør det samme som før, mens i samferdsel er disse kandidatene delt (Figur 7.3).

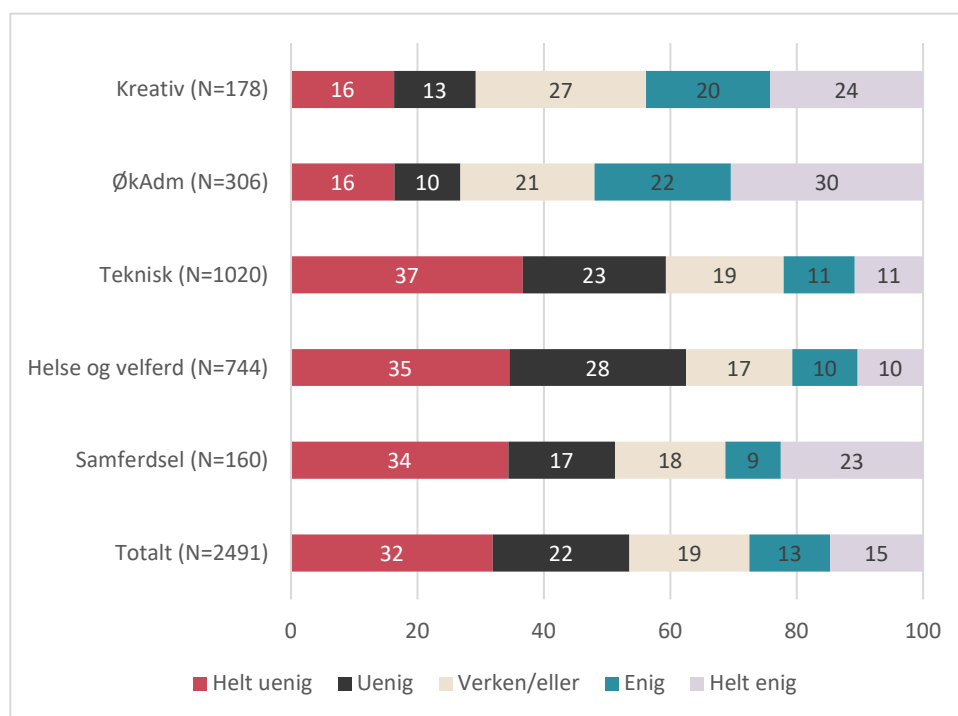

Figur 7.3 Samme oppgaver eller ikke for de som er i samme stilling, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

7.1.4 Omskoleringsutdanninger

Å omskolere seg til et nytt yrke kan ha ulike begrunnelser, hvorav en av dem kan være å styrke mulighetene sine på arbeidsmarkedet. En av fire oppgir at det å

omskolere seg til et nytt yrke ligger bak valget om å ta en fagskoleutdanning (Figur 7.4).

Figur 7.4 'Jeg ønsket å omskolere meg til et nytt yrke' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

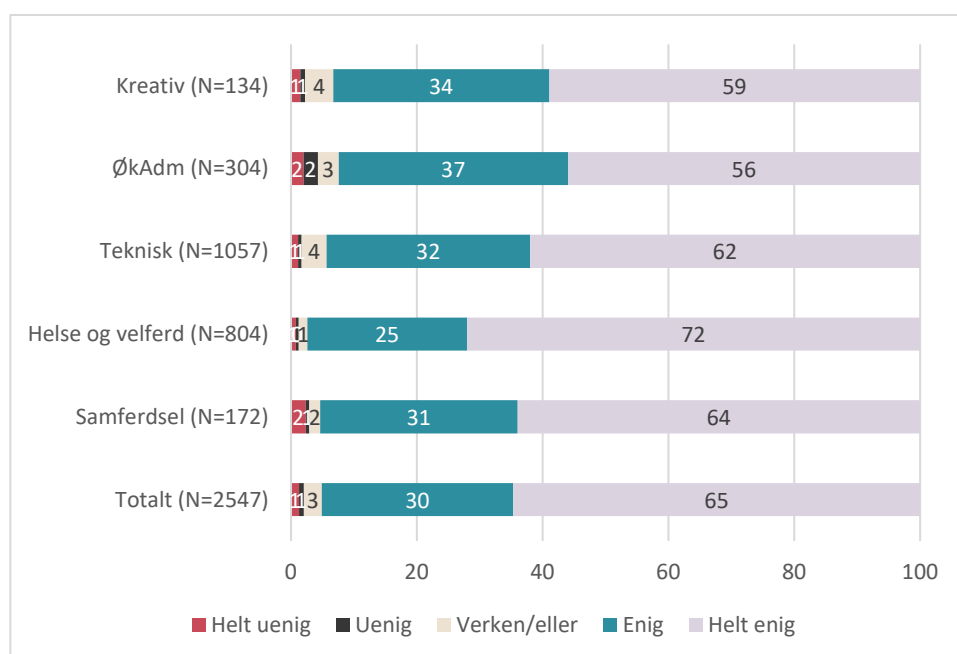
Andelen er, som ventet, lavest i de utdanningene som bygger på fagbrev. Høyest er den blant kandidatene i de økonomisk administrative utdanningene, hvor over halvparten av kandidatene er enig/helt enig i at de ønsket å omskolere seg til et nytt yrke. Det er imidlertid veldig store ulikheter i svar mellom utdanningstyper innad i de fem utdanningskategoriene. Fire utdanningstyper fremhever seg som mest vanlige veier til omskolering. Det gjelder lokførerutdanning hvor hele 80 prosent begrunner dette med omskolering, lønn og regnskapsutdanning hvor 68 prosent gjør det, kontorutdanning 52 prosent og Data-IT-utdanning 51 prosent.

7.2 Fagskolekandidatenes vurderinger av utdanningens relevans

Respondentene ble bedt om å ta stilling til et sett forhåndsformulerte påstander om hvorfor de ønsket å ta fagskoleutdanning, og hvordan de vurderer utbyttet. Påstandene er søkt utformet på grunnlag av kunnskap om særpreg ved fagskoleutdanningene. Ettersom kandidatene kan ha hatt flere begrunnelser for å starte på en fagskoleutdanning, kunne de også krysse av på flere av alternativene. Nedenfor presenterer vi kandidatenes svar på de ulike spørsmålene.

7.2.1 Økt fagkunnskap

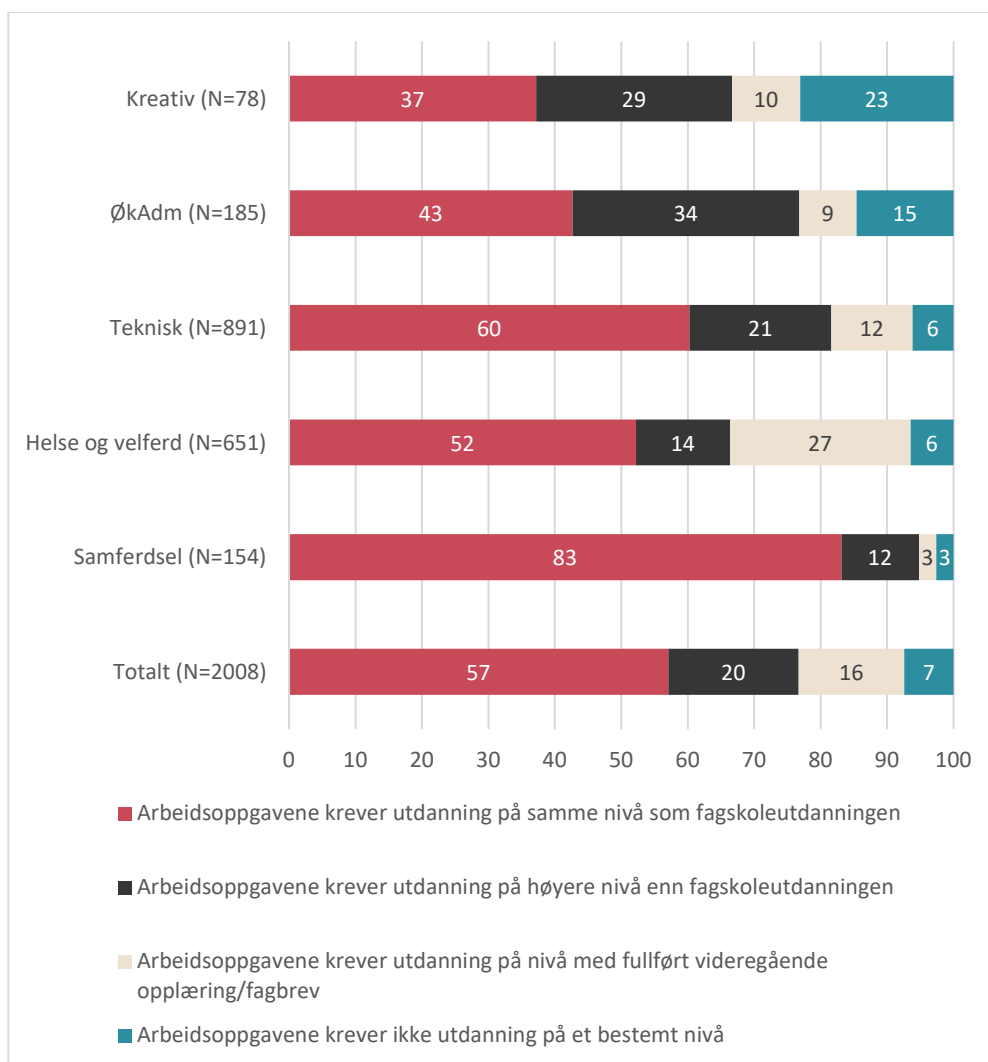
Økt fagkunnskap er den motivasjonen for å ta fagskoleutdanning flest sa seg enige i innenfor samtlige fem utdanningskategorier, det varierte fra 95-98 prosent. På samme måte var det med det faglige utbyttet av utdanningen. Også her var økt fagkunnskap det flest kandidater, på tvers av utdanningskategorier, at de var enige i at de hadde fått og utbyttet ble vurdert nesten like høyt som forventningene, fra 90-97 prosent (Figur 7.5). Helse og velferd ligger også her på topp. Klare ulikheter mellom utdanningskategorier får vi først frem når vi sammenligner andelen som svarer svært fornøyd. Helse og velferd ligger høyest med 72 prosent, mens de økonomisk administrative og de kreative utdanningene ligger lavest på henholdsvis 56 og 57 prosent. Tekniske fag og samferdselsfag ligger imellom disse, på henholdsvis 62 og 63 prosent.

Figur 7.5 'Jeg har fått økt fagkunnskap' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

7.2.2 Flertallet mener arbeidsoppgavene krever utdanning på fagskolenivå

57 prosent av fagskolekandidatene svarer at arbeidsoppgavene de gjør i dag krever utdanning på nettopp fagskolenivå (se Figur 7.6). Samtidig mener 20 prosent at arbeidsoppgavene egentlig krever utdanning på et høyere nivå enn fagskoleutdanningen, mens 16 prosent mener de ikke krever utdanning på mer enn videregående opplærings nivå eller fagbrev.

Figur 7.6 'Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene du har i hovedarbeidsforholdet sammenlignet med nivået på fagskoleutdanningen?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Slik spørsmålet er tenkt, ønsket vi å få kandidatenes vurdering – ikke av egne kvalifikasjoner – men av hva de mener kreves av utdanning for jobben de gjør. Svarer de at det kreves utdanning fra høyskole og universitet, betyr det trolig ikke at de selv ikke mener de er kvalifisert for jobben, men heller at de fleste som gjør jobben har høyere akademisk utdanning. Svarer de at det kreves fagskoleutdanning, mener de trolig at den utdanningen de har gjennomgått er den mest passende. Svarer de at det kreves videregående opplæring, må det forstås som at de mener fagskoleutdanning ikke er nødvendig for å gjøre jobben, og at det er en grad av overutdanning.

Kandidatene fra samferdselsutdanningene skiller seg ut ved at hele 83 prosent er enige i at arbeidsoppgavene deres krever utdanning på fagskolenivå. Ettersom det finnes parallelle bachelorutdanninger som utdanner til de samme stillinger på

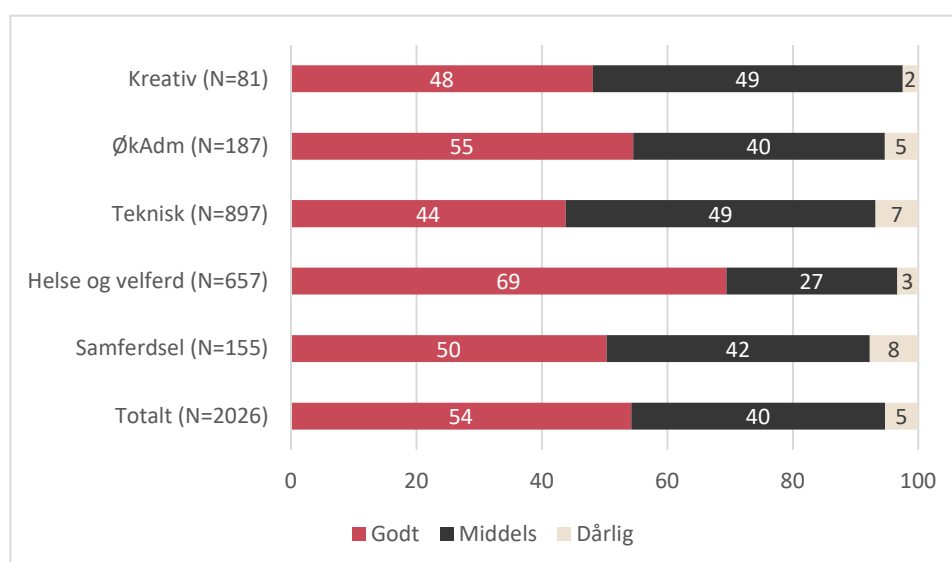
båt som fagskoleutdanningene, kan dette oppfattes som en støtte til egen utdanning.

I den andre enden er det bare 37 prosent av kandidatene fra de kreative utdanningene som mener deres arbeidsoppgaver krever en fagskoleutdanning. I de økonomisk administrative utdanningene er det 43 prosent som mener arbeidsoppgavene deres er på fagskolenivå. Innenfor disse to utdanningene er det også flere som mener arbeidsoppgavene krever universitets- eller høyskoleutdanning enn fagskole. Samtidig er det en betydelig gruppe i disse utdanningene som mener arbeidsoppgavene ikke krever utdanning på et bestemt nivå, det vil si at utdanningsnivået er irrelevant. Henholdsvis 23 prosent i de kreative utdanningene og 15 prosent i økonomi og administrasjonsutdanningene svarer dette.

Kandidatene fra helse- og oppvekstutdanningene og de kreative utdanningene skiller seg ut ved at 33 prosent mener de gjør oppgaver som egentlig krever fagbrev, i noen tilfeller ingen spesiell utdanning. Det utelukker imidlertid ikke at de samtidig kan mene de gjør oppgavene bedre enn andre som ikke har tilsvarende utdanning.

7.2.3 Litt over halvparten mener utdanningen er godt tilpasset oppgavene de gjør

Kandidatene deler seg på spørsmålet om i hvilken grad de synes innholdet i utdanningen er tilpasset arbeidsoppgavene de gjør nå (Figur 7.7). 54 prosent mener innholdet stemmer godt, mens 40 prosent mener det stemmer bare middels. Det er imidlertid svært få, 5 prosent, mener innholdet stemmer dårlig.

Figur 7.7 'Hvordan synes du innholdet i fagskoleutdanningen stemmer med arbeidsoppgavene du har nå?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

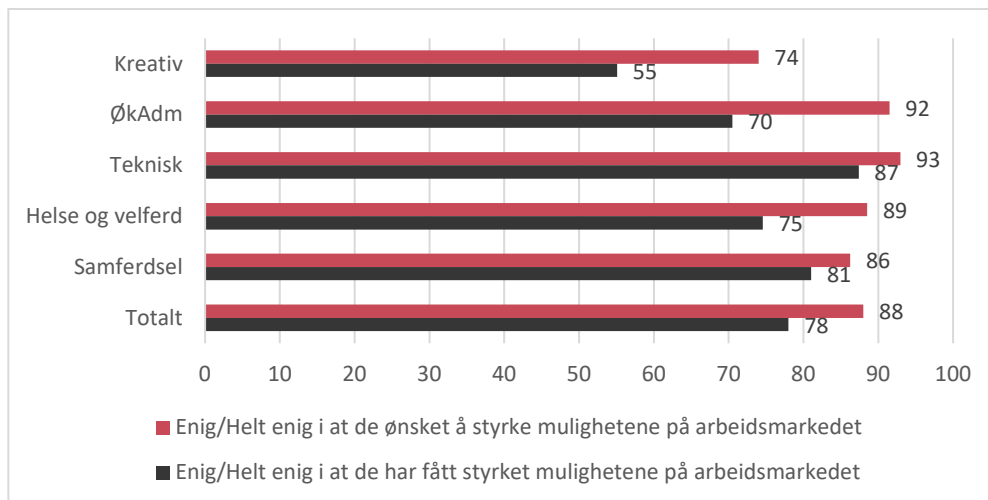
Bare helse og oppvekst skiller seg her klart fra gjennomsnittet ved at langt flere, 69 prosent, mener utdanningen stemmer godt med oppgavene de gjør etterpå.

I de kreative utdanningene er det en stor endring – til det positive – i hvordan kandidatene som har fått jobb innen fagområdet, svarer på dette spørsmålet. Mens respondentene fra de kreative utdanningene i forrige kandidatundersøkelse skilte seg negativt ut ved at 27 prosent mente utdanningen stemte dårlig med arbeidsoppgavene, er dette nå redusert til bare 2 prosent. Andelen som mener utdanningen stemmer godt med arbeidsoppgavene har økt fra 34 til 48 prosent, og er nå omtrent på gjennomsnittet for fagskoleutdanningene. To utdanningstyper, nemlig elektro/energi og maritime (dekk og maskin), har overtatt som de som i minst grad mener utdanningen er tilpasset arbeidsoppgavene. Henholdsvis 34 og 39 prosent i disse to utdanningstypene mener utdanningen er godt tilpasset arbeidsoppgavene.

7.2.4 Vil styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet

Hele 89 prosent sier seg enig i at de ønsket å styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet gjennom å ta en fagskoleutdanning (se røde stolper i Figur 7.8). Det er flest innenfor tekniske og økonomisk administrative utdanninger som mener dette, henholdsvis 92 og 93 prosent sier seg enige eller helt enige. I samferdsel og i helse og oppvekst er det betydelig færre, men fortsatt mange som sier seg enige. Lavest andel som er enige i at de tok utdanningen for å styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet er det i kreative utdanninger, noe som kan antyde at en del av kandidatene her ikke forholder seg til et ordinært arbeidsmarked, eventuelt at de ikke mener utdanningen har så stor betydning.

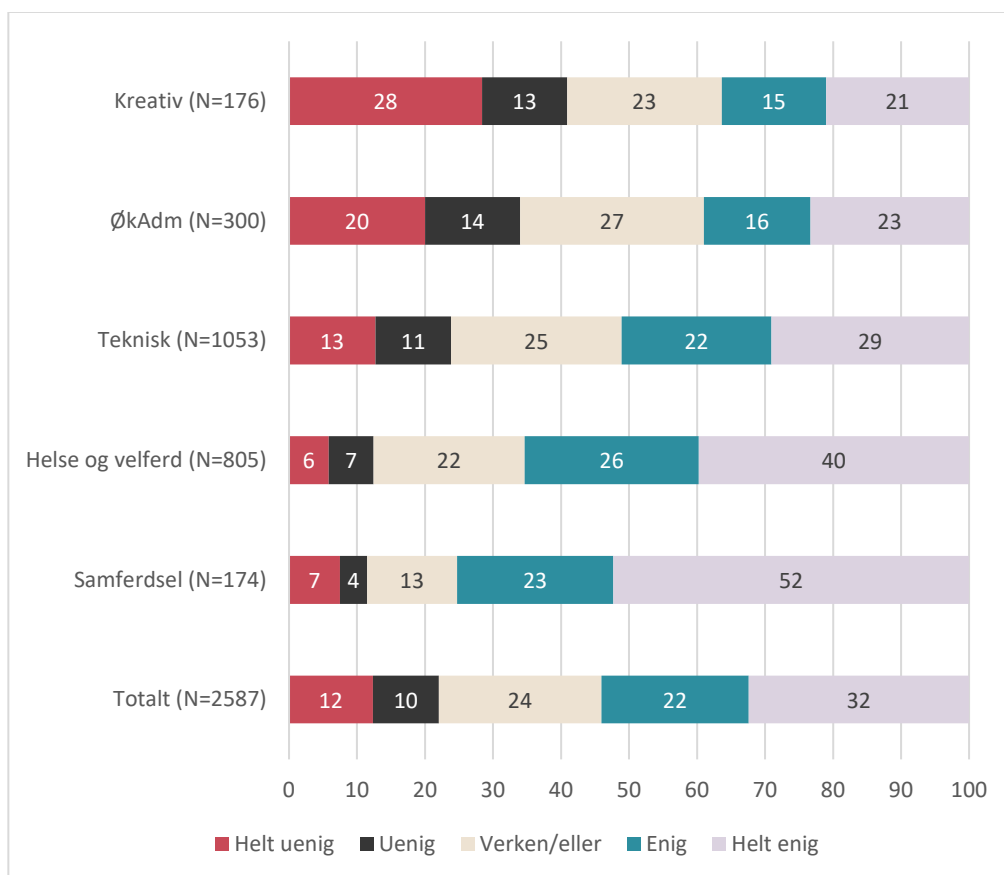
Hvordan resonnerer så kandidatene i etterkant? Føler de at fagskoleutdanningen har styrket deres muligheter på arbeidsmarkedet?

Figur 7.8 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått styrket mulighetene sine på arbeidsmarkedet etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Som de svarte stolpene i Figur 7.9 viser, er den totale andelen som opplever at de har styrket sine muligheter gjennomgående fortsatt høy, men en del lavere enn andelen som hadde dette som et mål, 88 prosent har blitt til 78. Størst sprik mellom forventninger og resultat finner vi i de økonomisk administrative utdanningene, hvor 92 prosent hadde som et mål å styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet, mens bare 70 prosent opplever at de oppnådde dette målet. Særlig stort er spriket mellom forventninger og resultat innenfor utdanningstypene kontorutdanning hvor 90 prosent hadde håpet på en styrking, mens bare 64 prosent vurderer at fagskoleutdanningen har bidratt til dette, samt lønn og i regnskapsutdanning hvor hele 94 prosent hadde styrking av posisjonen i arbeidsmarkedet som et mål, mens bare 68 prosent opplever at de har oppnådd dette. Det tyder på at utdanningene er lite kjent eller anerkjent. Også innen helse og oppvekst er det en markant lavere opplevelse av resultat versus forventninger om en styrking av mulighetene på arbeidsmarkedet, fra 89 til 74 prosent. I de tekniske utdanningene og i til dels også samferdselsutdanningene opplever kandidatene i langt større grad at fagskoleutdanningen har styrket mulighetene deres på arbeidsmarkedet, slik de også hadde som mål.

Rundt halvparten sier seg enige i påstanden om at de tok videreutdanning for å sikre seg arbeid i fremtiden i bedriften de var ansatt i (Figur 7.9). For de som ikke hadde ansettelse i en bedrift før de tok fagskoleutdanningen er ikke dette spørsmålet så aktuelt. Det er derfor åpnet for ikke relevant som en svarkategori, som særlig mange i kreative utdanninger har benyttet.

Figur 7.9 'Jeg ønsket å sikre meg arbeid i fremtiden i virksomheten jeg er ansatt i' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

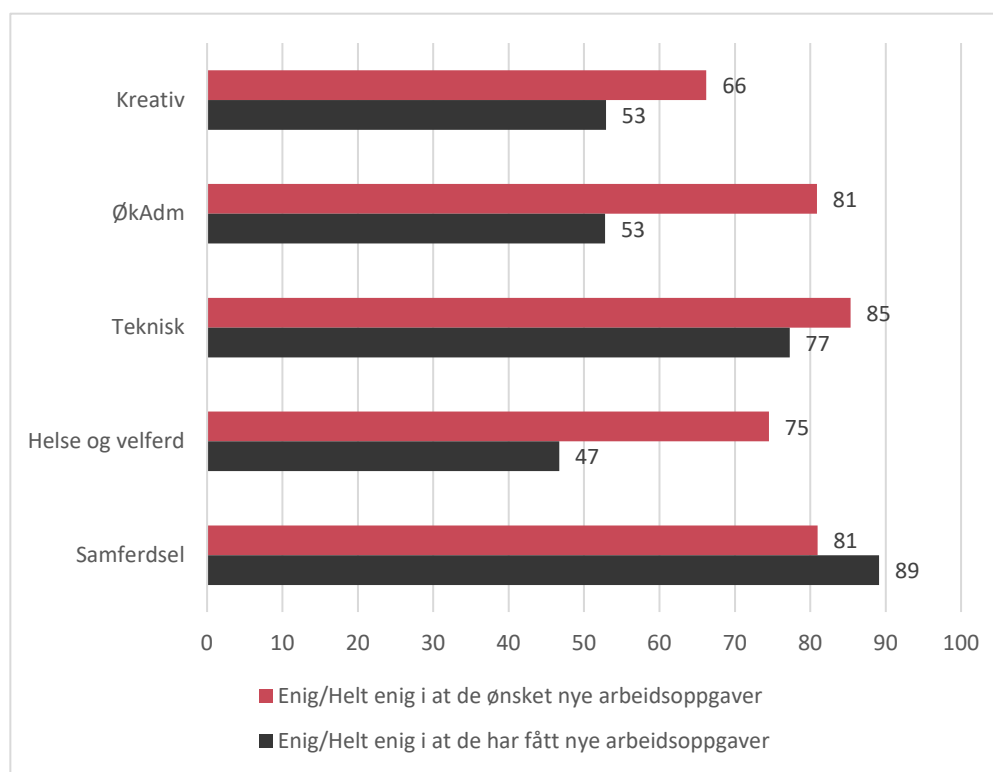
På dette spørsmålet er det store forskjeller i svar. Det er i samferdsel og helse og velferd vi finner flest som er enige i dette, henholdsvis 75 og 66 prosent. Færrest er det i kreative utdanninger, hvor bare 36 prosent er enige i at de ønsket å styrke sin posisjon i bedriften.

7.3 Et stort flertall ønsket nye oppgaver, ikke alle fikk det

Undersøkelsen inneholder flere spørsmål som handler om kandidatenes ulike mål om endringer i arbeidsoppgaver. Ønsket om at utdanningen kan gi de nye oppgaver har stor oppslutning fra kandidater i alle utdanningskategorier, fra 85 prosent i de tekniske til 66 prosent i de kreative utdanningene er enige i at dette var en motivasjon bak det å ta utdanningen (Figur 7.10). I kreative fag var det imidlertid 27 prosent som svarer enten ikke relevant eller verken/eller om denne påstanden.

Det er imidlertid store ulikheter i andelen som sier seg enig eller helt enig i at de faktisk har fått nye oppgaver etter utdanningen. Klart flest er det innenfor samferdsel, som omfatter det vi kan kalle grunnleggende yrkesutdanninger, hvor hele 89 prosent er enig eller helt enig i dette. Det er mange også i tekniske utdanninger,

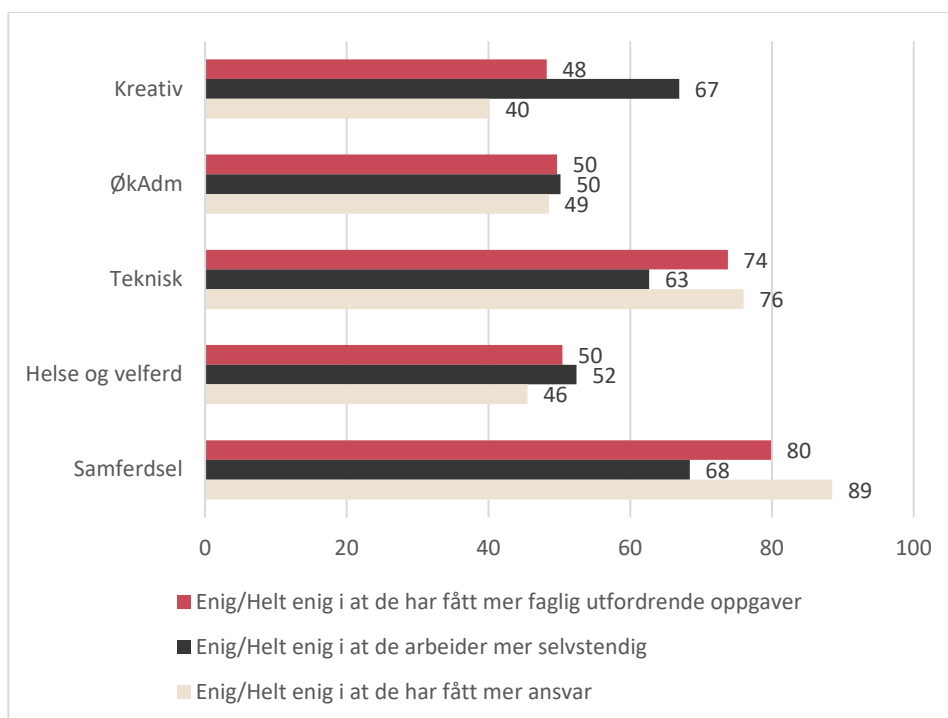
77 prosent, mens det er færrest i helse og velferd hvor bare 47 prosent fikk nye oppgaver etter fagskoleutdanningen.

Figur 7.10 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått nye arbeidsoppgaver etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

7.3.1 Særlig kandidater fra teknisk og samferdsel har fått mer ansvar og selvstendighet

Kandidatene ble også bedt om å karakterisere endringer i arbeidet sitt etter utdanningen, blant annet ved å ta stilling til de tre påstandene «Jeg arbeider mer selvstendig», «jeg har fått mer ansvar» og «arbeidsoppgaver som er mer faglig utfordrende». Disse endringene peker i hovedsak i samme retning, så vi behandler de samlet i Figur 7.11 nedenfor.

Figur 7.11 Andelen som er enig/helt enig i at de har fått mer faglig utfordrende mer ansvar og arbeider mer selvstendig. Fordelt på utdanningskategorier, prosent (utvalg)

Også her fordeler kandidatene seg ganske systematisk ulikt avhengig av utdanningskategori. Vi ser at kandidatene i samferdselsutdanningene er de som i størst grad er enige i at de har fått både mer faglig utfordrende oppgaver, mer ansvar og at de arbeider mer selvstendig. Dette må forstås ut fra at de har utdannet seg som enten skipsoffiserer, lokførere og piloter, stillinger de tidligere ikke kunne inneha. Deretter følger kandidatene fra tekniske fag som også scorer høyt på disse spørsmålene. Kandidatene fra de øvrige utdanningskategoriene sier seg i betydelig mindre grad at de er enig i at de har opplevd endringer i positiv retning.

De kreative kandidatene bryter imidlertid litt med mønsteret ved at de i stor grad svarer at de arbeider mer selvstendig, mens de scorer lavt på ansvar og faglige utfordringer. Her svarer i tillegg rundt 40 prosent enten at de to sistnevnte påstandene ikke er relevante, eller de har krysset av på verken/eller. Det siste kan dreie seg om at de ikke er i stillinger relatert til fagskoleutdanningen.

7.4 Kandidatene hadde litt ulike mål med utdanningen

Ikke alle fagskolekandidater har tatt utdanningen med mål om en jobb. Kandidatene i kreative fag har gjennomgående en svakere tilknytning til arbeidslivet. Selv om mange av disse også har hatt jobbkarrierer som mål med utdanningen, har de,

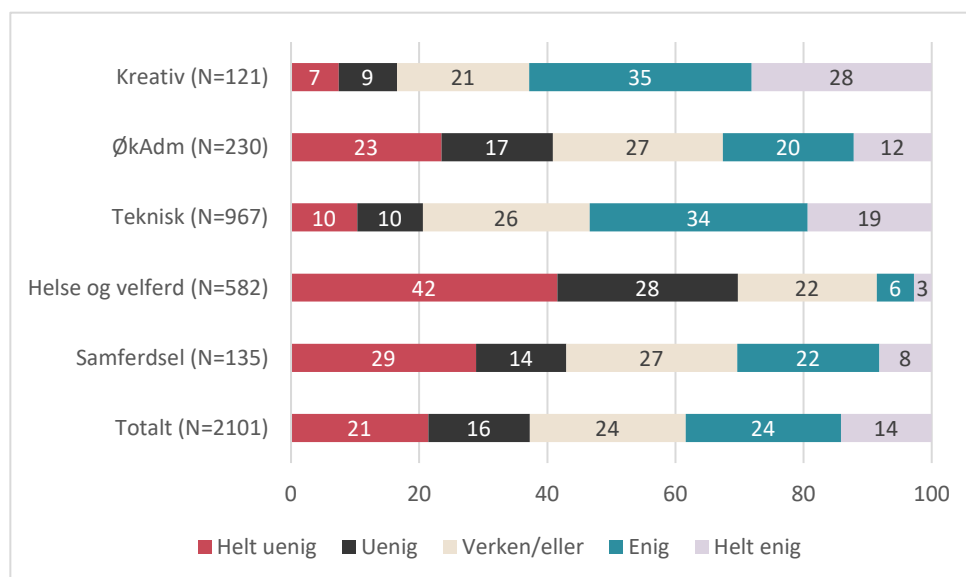
ut fra svarene de gir, i større grad tatt utdanningen ut fra personlige interesser enn kandidatene i de øvrige utdanningskategoriene.

Tabell 7.2 'Jeg tok fagskoleutdanningen ut fra personlige interesser, ikke relatert til jobb' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Kategori	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig	Ikke relevant	Totalt (N)
Kreativ	3	13	16	24	43	1	220
ØkAdm	9	25	17	24	22	2	339
Teknisk	10	19	22	29	18	1	1114
Helse og velferd	16	25	17	20	21	2	842
Samferdsel	15	14	21	25	23	2	188
Annet	4	7	9	31	49	0	90
Flere utdanningskategorier	0	40	0	20	40	0	5
Totalt	11	20	19	25	23	2	2798

Også de som har en god tilknytning til arbeidslivet vil kunne ha en sterk personlig interesse for en fagskoleutdanning, men at de kreative kandidatene skiller seg ut velger vi å se som et uttrykk for at de i mindre grad enn de øvrige ser utdanningen som et middel til å øke sin tilknytning til et ordinært arbeidsmarked.

Kandidatene ble også spurt om utdanningen har ført til at de driver/kan drive eller driver egen virksomhet (Figur 7.12).

Figur 7.12 'Jeg kan drive/driver en egen virksomhet' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Her utmerker kreative fag seg ved at 63 prosent av respondentene svarer at de er enige eller helt enige i dette. I utdanningstypene musikk, dans og drama, og film og foto, er det hele 80 prosent som sier de kan drive egen virksomhet. Også innenfor tekniske fag er det et flertall som sier seg enige i at utdanningen har ført til at de kan drive eller driver egen virksomhet, 53 prosent. I bygg og anlegg gjelder det 76 prosent. I de øvrige fagene er det langt færre, men likevel 33 prosent i økonomisk-administrative utdanningene og 30 prosent i samferdselsutdanningene. Blant kandidatene i lokførerutdanningen var det ingen som mente utdanningen ga dem grunnlag til å starte for seg selv.

7.4.1 Varierende vektlegging av økt lønn som mål

Forventninger om økt lønn vil kunne være en av begrunnelsene for valg av utdanning. Utformingen av påstanden i spørreskjemaet, at man ønsket å få økt lønn gjennom å ta fagskoleutdanningen, treffer naturlig nok de som allerede er i arbeidsmarkedet og har lønn, best. Men tatt i betraktning av at de fleste fagskolekandidater har hatt noe lønnsinntekt før studiet, så vil spørsmålet om økt lønn kunne være noe relevant for de fleste, om enn på litt ulike måter. I de kreative fagene er det likevel en betydelig andel, 18 prosent som mener spørsmålet ikke er relevant (Tabell 7.3).

Totalt tre av fire sier seg enig i at de ønsket økt lønn som et resultat av utdanningen.

Tabell 7.3 'Jeg ønsket å få økt lønn' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

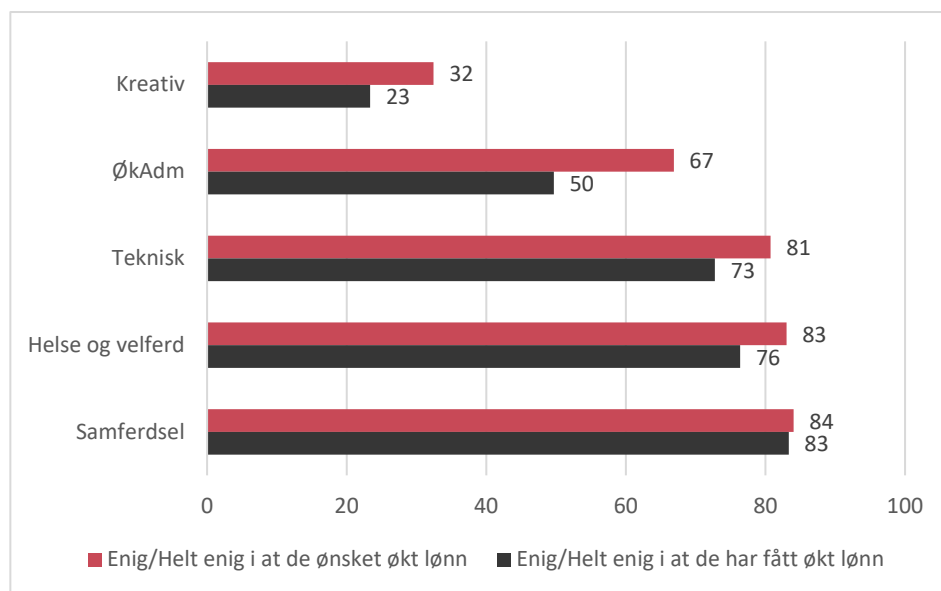
Kategori	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig	Ikke relevant	Totalt (N)
Kreativ	17	7	25	14	18	18	222
ØkAdm	6	2	21	24	43	5	341
Teknisk	2	3	13	31	50	2	1117
Helse og velferd	2	2	10	27	56	3	854
Samferdsel	3	2	11	19	65	1	188
Annet	13	9	30	11	20	17	90
Flere utdanningskategorier	0	0	0	20	60	20	5
Totalt	4	3	14	26	49	4	2817

De som har tatt fagskole som videreutdanning på grunnlag av fagbrev, skiller seg klart ut ved at de i større grad enn de som tar fagskole som grunnutdanning, sier seg enig eller helt enig i at økt lønn var en av begrunnelsene for å søke videre-

utdanning. Kandidatene fra samferdselsutdanningene svarer dette i størst grad. Innad i denne utdanningskategorien er det utdanningstypene som krever maritime fagbrev i bunnen, som dominerer. Det er særlig disse, som vi vet har i utsikt å avansere til skipsoffiserer, som sier seg helt enig i at økt lønn er en begrunnelse for å ta utdanning, hele 75 prosent. Etter dette følger kandidatene fra helse og velferd. Dette er for øvrig det eneste området hvor økt lønn som følge av fagskoleutdanning er tariffestet (Høst 2017). Slik sett kan økt lønn også forstås som en forventning hos de gruppene som har en klar utsikt til å få det. Det inntrykket forsterkes av svarene til kandidatene i de kreative utdanningene, hvor langt færre svarer at lønn var en begrunnelse. Ser vi på utdanningstyper under de kreative utdanningene, skiller kandidatene fra visuell kunstutdanning seg ut ved at bare 10 prosent er enig i påstanden om at økt lønn var en av grunnene for å ta utdanningen. Den største andelen svarer her at spørsmålet ikke er relevant.

7.4.2 Fikk de økt lønn?

Ser vi på i hvilken grad kandidatene oppgir å ha fått økt lønn etter fagskoleutdanningen, er mønsteret veldig klart. De utdanningskategoriene som i størst grad svarte at lønn var en begrunnelse, oppnådde det også i større grad, ifølge egenrapporteringen (Se Figur 13). De som i minst grad svarte at lønn hadde vært en begrunnelse, fikk i mindre grad økt lønn, ifølge svarene. Det tyde på at de fleste var ganske realitetsorienterte på forhånd.

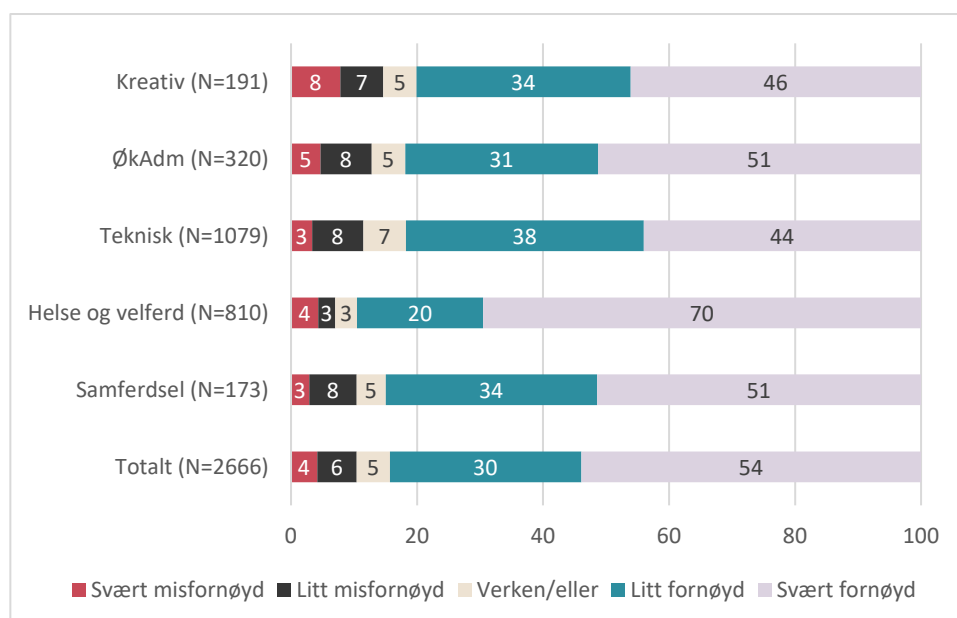

Figur 7.13 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått økt lønn etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Generelt er det imidlertid også en tendens at fagskolekandidatene oppnådde økt lønn i noe mindre grad enn det de hadde oppgitt det som en motivasjon for å ta utdanningen. Den største forskjellen mellom motivasjon og innfrielse av lønnsøkning, finner vi i de økonomisk administrative fagene. Det er også noe færre innenfor de kreative, de tekniske og helse og velferdsutdanningene som fikk lønnsøkning enn de som hadde dette som et av sine mål med å ta utdanning. Innenfor de tekniske utdanningene var det innenfor industri/kjemi og IT at lønnsforventningene i minst grad ser ut til å ha blitt innfridd, mens det gjelder i oppvekstutdanningene innenfor helse og velferd. Bare innenfor samferdsel har kandidatene fått økt lønn omtrent i den grad det hadde vært et mål eller en forventning. Innenfor dette feltet er også karriereveiene de mest fastlagte.

7.4.3 Det store flertallet er fornøyd med utdanningen

Det store flertallet av kandidatene som har gjennomført en fagskoleutdanning er, samlet sett, svært eller litt fornøyd med utdanningen (Figur 7.14). Totalt gjelder dette 84 prosent av de som gjennomførte i 2019 og 2020. Bare ti prosent er misfornøyd, mens fem prosent svarer verken/eller. Nivået på tilfredshet samsvarer i stor grad med tidligere kandidatundersøkelser, og er også på nivå med det man finner i kandidatundersøkelser for universitets- eller høyskoleutdanning (se f.eks. Støren og Nesje 2018). Innenfor alle de fem utdanningskategoriene svarer over 80 prosent at de er fornøyd.

Figur 7.14 'Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med den fagskoleutdanningen du avsluttet i 2019 eller 2020?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)

Som vi ser av Figur 7.5 er det likevel ulikheter mellom de fem utdanningskategoriene, hvis vi ser på de som er svært fornøyd. I helse og velferd er det klart flest som er svært fornøyd, 70 prosent, fulgt av samferdselsfag med 64. Nederst ligger tekniske og kreative fag, med henholdsvis 44 og 46 prosent som er svært fornøyd. Det er interessant å legge merke til at vi finner igjen den samme, relativt sett høye tilfredsheten i helse- og oppvekstfag på videregående skole (Andersen mfl. 2020). Vi finner også igjen den samme, noe lavere grad av tilfredshet i de tekniske fagene. På begge utdanningsnivåer er dette omvendt proporsjonalt med fagenes status og styrke i arbeidslivet. Slik sett kan det henge sammen med at vurderingene av utbyttet er større i teknisk enn i helse og velferd.

7.5 Oppsummering utdanningens relevans

Det er en stor og økende andel av de fagskoleutdannede som etter utdanningen har jobb i fagfeltet utdanningen retter seg mot. Innenfor utdanningskategoriene helse og velferd, teknisk og samferdsel, hvor de fleste utdanninger bygger på et fagbrev, jobber rundt 90 prosent i fagfeltet etter utdanningen. Betydelig færre, men fortsatt rundt to av tre av de yrkesaktive i de økonomisk administrative og de kreative utdanningskategoriene, arbeider i fagfeltet etter fagskoleutdanningen. I de kreative utdanningene har yrkesdeltakelsen og andelen som jobber i fagfeltet økt mest. Av de fagskolekandidatene som ikke er i jobb innen fagfeltet, oppgir tre av fire at de selv har valgt andre alternativer, som videre utdanning.

Flertallet av fagskolekandidatene er fortsatt i samme virksomhet som før eller under utdanningen, men mer enn to av tre oppgir at de har fått en ny stilling etter utdanningen. Innen samferdsel, tekniske og kreative utdanninger er de aller fleste i nye stillinger og stillingskoder etter fagskoleutdanningen. I helse og velferd, derimot, fortsetter nesten alle i samme stilling og samme stillingskode som før fagskoleutdanningen. Mer enn to av tre av de som fortsatt er i samme stilling som før utdanningen, oppgir at de også gjør samme oppgaver som før.

Et flertall av fagskolekandidatene mener arbeidsoppgavene de utfører etter utdanningen krever nettopp utdanning på fagskolenivå. Dette gjelder ikke i de økonomisk administrative og kreative utdanningene, hvor flertallet mener arbeidsoppgavene deres krever utdanning enten på et høyere eller et lavere nivå. Innenfor disse områdene spiller type utdanning mindre rolle for hvilke jobber man er aktuell for. Så vidt over halvparten av kandidatene mener utdanningen er godt tilpasset arbeidsoppgavene de gjør, mens de øvrige stort sett mener utdanningen er middels godt tilpasset oppgavene.

Det å styrke sine muligheter på arbeidsmarkedet var viktig for fagskoleutdanningene, og de fleste mener de har oppnådd det. Færrest som mener de har styrket mulighetene sine finner vi i kreative fag

På tvers av utdanninger var kandidatene opptatt av å få nye oppgaver etter utdanningen. 8 av 10 innen tekniske og samferdselsutdanninger mener de har oppnådd dette, og det er også disse som i scorer høyest på mer ansvar, selvstendighet og faglig utfordrende stillinger. I den andre enden finner vi helse og velferd, økonomisk administrative og kreative utdanninger.

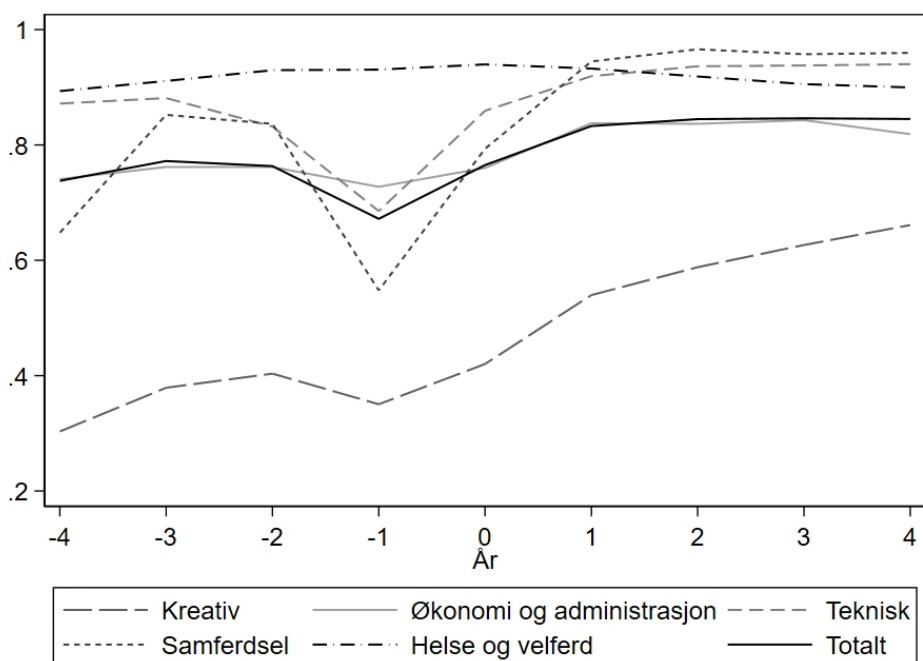
Det er en tendens til at lønn er en viktig motivasjon der det også er vanlig å få høyere lønn etter fagskoleutdanning, og det gjelder innen de utdanningene som bygger på fagbrev, samt de andre yrkesutdanningene innenfor samferdsel.

84 prosent av fagskolekandidatene svarer at de totalt sett er svært eller litt fornøyd med utdanningen. Kandidatene i helse og velferd er mest fornøyd med selv utdanningen, selv om de får lite uttelling for den i arbeidsfeltet. Kandidatene i tekniske og kreative utdanninger er minst fornøyd med selv utdanningen, selv om de i teknisk er av dem som får mest uttelling i arbeidslivet.

8 Fagskolekandidatene: Endringer i sysselsetting og lønn over tid

Dette kapitlet inneholder registerdataanalyser vi har gjennomført for å undersøke hvordan fagskoleutdanningene ser ut til å endre kandidatenes inntekt og arbeidsmarkedsdeltakelse i perioden før under og etter utdanning. Vi ønsker at analysen kan bidra til at vi i større grad forstår dynamikken i arbeidsmarkedsutfall rundt fullføringen av utdanningen. Fordelen med registerdataanalyser er at vi observerer alle som har tatt fagskoleutdanningen både før og etter utdanning og kan følge alle disse individene over tid. En kostnad er at vi ikke får med oss inntekt etter gjennomført utdanning lengre enn til og med 2020 i denne rapporten. Det skyldes at skatteoppgjøret må ferdigstilles før SSB gjør denne type data tilgjengelig for forskning.

8.1 Fagskoleutdanningens påvirkning på arbeidsmarkedsdeltakelse

Figur 8.1 Utvikling i arbeidsmarkedsdeltakelse i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av fagskolekategorier

I Figur 8.1 undersøker vi hvordan arbeidsmarkedsdeltakelsen til fagskolekandidatene er før, under og etter fullføring av fagskolestudiene. År null i figuren representerer det inntektsåret studentene fullfører fagskoleutdanningen, og grafene representerer den gjennomsnittlige arbeidsmarkedsdeltakelsen på tvers av de ulike utdanningskategoriene.²⁴

I årene før fullføring av utdanningen, altså årene -4 til -1, er det stor forskjell i andelen studenter som er definert som arbeidsmarkedsdeltakere. Det er store variasjoner i andelen studenter som kombinerer arbeid og utdanning på tvers av de ulike utdanningskategoriene.

Det er særlig for studenter som tar fagskoleutdanninger innen helse og velferd at arbeidsmarkedsdeltakelsen er høy både før, under og etter utdanning. Deltakelsen innen helse og velferd endrer seg i liten grad i løpet av studieperioden, og studentene har en høy arbeidsmarkedsdeltakelse gjennom hele observasjonsperioden (Figur 8.1). Den høye arbeidsmarkedsdeltakelsen i helse og velferd i forkant

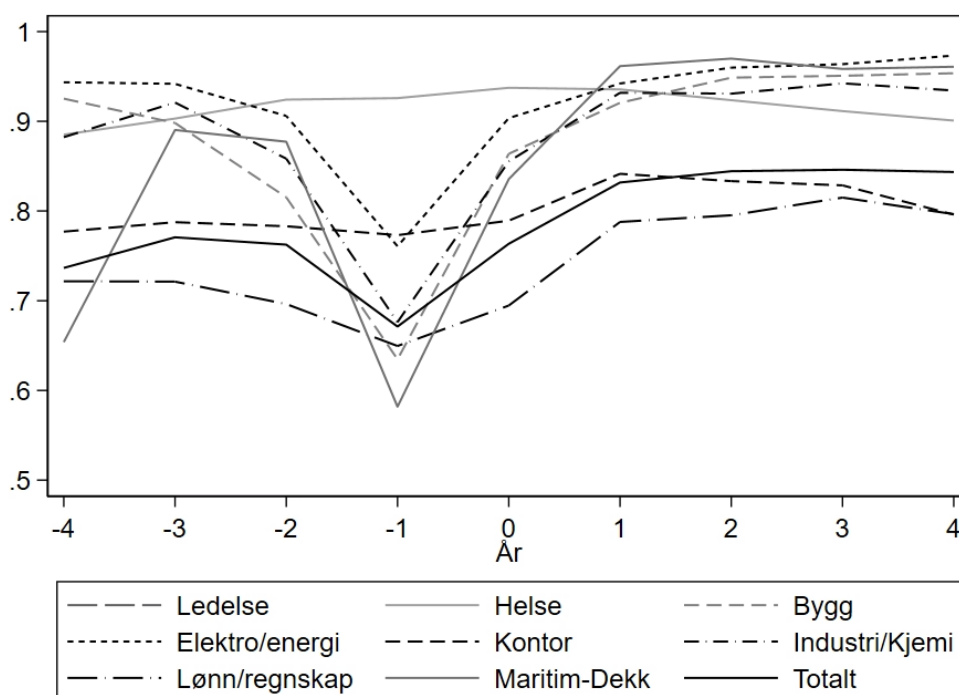
²⁴ Arbeidsmarkedsdeltakelse er her definert som at kandidatene har en årlig arbeidsinntekt på over ett grunnbeløp. Dette er en ganske vanlig måte å definere arbeidsmarkedsdeltakelse på i arbeidsmarkedsøkonomi. De analyserte kandidatene er de som fullførte fagskolen i perioden mellom 2010 og 2020.

av utdanningen er ikke overraskende, med tanke på at disse studentene i gjennomsnitt er relativt voksne når de tar fagskoleutdanningen.

I kategorien for kreative fag, ser vi at den gjennomsnittlige arbeidsmarkedsdeltakelsen er stabilt lav i perioden før fullføring av fagskolen. Dette endrer seg etter fullført utdanning, når arbeidsmarkedsdeltakelsen øker for de som har tatt kreative fag. Allikevel er nivået på arbeidsmarkedsdeltakelsen lav i gjennomsnitt gjennom hele observasjonsperioden for de som tar kreative fag, og også etter de fullfører utdanningen på fagskolen. Den lave arbeidsmarkedsdeltakelsen før studiene samsvarer med at vi allerede har vist at studentene i denne utdanningskategorien har en lav gjennomsnittlig alder når de studerer på fagskolen. Dette er en forklaringsfaktor for at disse studentene relativt sett har en lavere gjennomsnittlig arbeidsmarkedsdeltakelse før fagskolestudiene enn studenter i noen av de andre utdanningskategoriene.

Figur 8.1 viser at arbeidsmarkedsdeltakelsen reduseres i årene før fullføring av fagskolen for studenter innen kategoriene økonomi og administrasjon, teknisk og samferdsel. Denne reduksjonen i arbeidsmarkedsdeltakelsen indikerer at en betydelig andel av studentene på disse studiene forlater arbeidsmarkedet, eller reduserer sin inntekt, for å gjennomføre studiene på fagskolen. Allikevel ser vi at arbeidsmarkedsdeltakelsen er høyere i etterkant enn før studiene for alle tre gruppene. Dette er en sterk indikasjon på at fagskolen bidrar til at disse kandidatene får seg en jobb etter endte studier, og den høye arbeidsmarkedsdeltakelsen i gjennomsnitt indikerer at disse er attraktive kandidater i arbeidsmarkedet. Litt overraskende er at de tekniske studentene har en svak økning i arbeidsmarkedsdeltakelsen fra før til etter studiene, da de tekniske utdanningene bygger på et fagbrev som i stor grad innebærer at studentene har vært i arbeidsmarkedet. Dataene kan derfor tyde på at de tekniske fagskoleutdanningene inkluderer en liten gruppe personer som var falt utenfor arbeidsmarkedet, som kommer inn igjen i arbeidsmarkedet gjennom en videreutdanning.

I tabell A3 (se vedlegg) ser vi at omtrent 66 prosent av studentene kombinerte utdanning og arbeid i 2010, mens denne andelen har steget til nesten 77 prosent i 2020. Vi vet at andelen i tekniske utdanninger som studerer på deltid har økt (Høst, Skjelbred og Røsdal 2018). Samtidig har andelen fagskolestudenter som studerer helse og velferd økt i den samme perioden, og ettersom de har deltidsutdanninger bidrar det til andelen totalt som kombinerer utdanning og arbeidsmarkedsdeltakelse stiger i gjennomsnitt (se kap. 4.2).

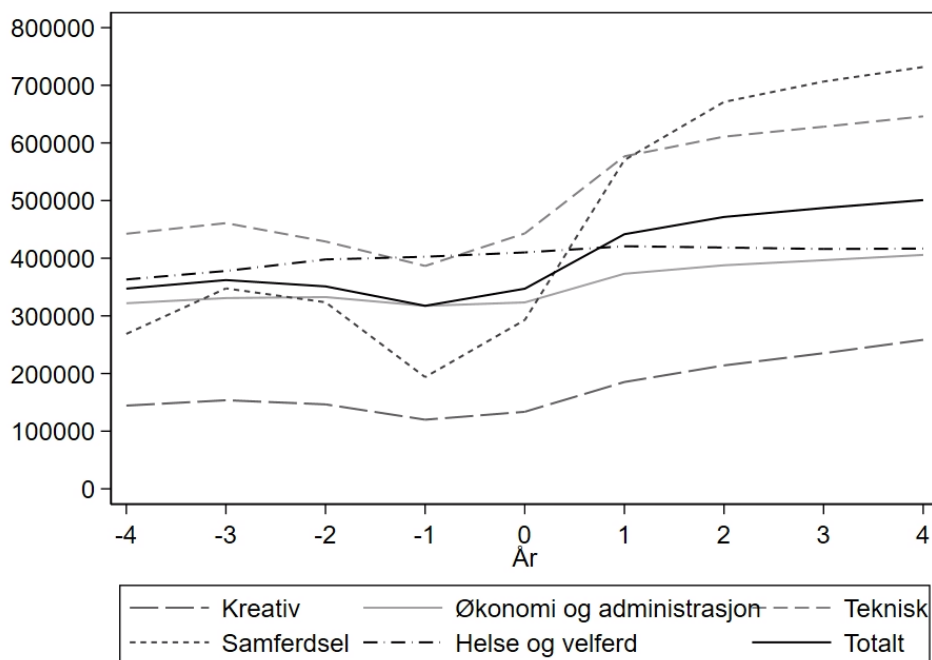

Figur 8.2 Utvikling i arbeidsmarkedsdeltakelser i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av store utdanningstyper

Dersom vi går inn i de største utdanningstypene i hver utdanningskategori, ser vi litt av det samme bildet vi fant når vi studerte kategoriene hver for seg. I de største utdanningstypene er arbeidsmarkedsdeltakelsen relativt høy gjennom studieperioden, selv om det ser ut til at studentene reduserer sin arbeidsmarkedsdeltakelse i noen av utdanningstypene.

Kandidatene i utdanninger innen helse og kontor reduserer i liten grad sin arbeidsmarkedsdeltakelse gjennom studieperioden, og nivået på arbeidsmarkedsdeltakelsen endrer seg også i liten grad etter fullført utdanning. Det ser altså ut til at disse studiene i stor grad lar seg kombinere med en relativt høy arbeidsmarkedsdeltakelse. I de resterende studiene ser vi at studentene til dels reduserer sin arbeidsmarkedsdeltakelse i årene rett før de fullfører fagskoleutdanningen. Denne reduksjonen i arbeidsmarkedsdeltakelsen er størst for fagskolekandidater innen maritim, industri og bygg. Figur 8.2 viser allikevel at arbeidsmarkedsdeltakelsen er veldig høy i alle disse tre utdanningstypene etter endt utdanning, på tross av at en andel av studentene ser ut til å ha en lavere arbeidsmarkedsdeltakelse for å fullføre studiene. Det ser altså ut til at kandidatene som fullførte sine studier etter 2010 innen maritim, industri og bygg har vært ettertraktet i arbeidsmarkedet etter fullførte studier.

8.2 Fagskoleutdanningens påvirkning på arbeidsinntekt

Figur 8.3 Utvikling i inntekt i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av fagskolekategorier

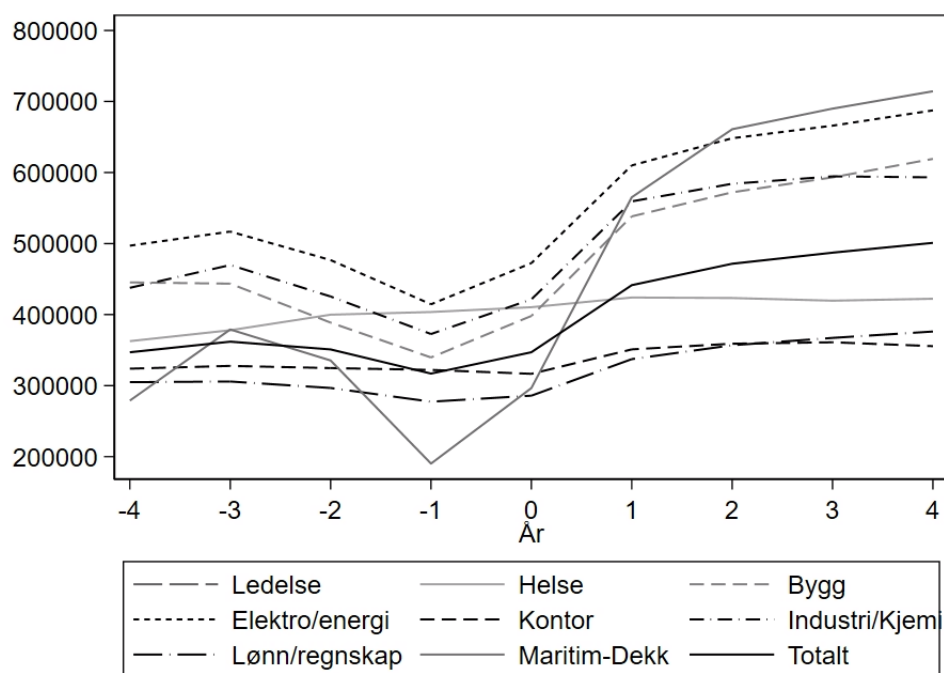
I Figur 8.3 viser vi gjennomsnittlig arbeidsinntekt for fagskolekandidatene før, under og etter fullføring av fagskolestudiene. År null i figuren representerer det inntektsåret studentene fullfører fagskoleutdanningen, og grafene representerer den gjennomsnittlige arbeidsinntekten på tvers av de ulike utdanningskategoriene. Den heltrukne svarte linjen i Figur 8.3 viser at den gjennomsnittlige utviklingen i inntekten til fagskolekandidatene er ganske flat i årene før fullføring av studiene. Etter at studiene er fullført stiger gjennomsnittsinntekten, og på grunn av at årsinntektene er deflaterte viser dette også at kandidatene har en reallønnsvekst i etterkant av studiene.

Selv om den gjennomsnittlige inntekten stiger for kandidatene etter fullføring av fagskolen, ser vi i Figur 8.3 at det er stor variasjon på tvers av de ulike fagskolekategoriene. Innen helse og velferd ser vi at kandidatene har en reallønnsvekst frem mot fullføring av studiene, men denne utviklingen avtar i etterkant av at de fullfører fagskolen. Dette funnet er interessant med tanke på at kandidatene selv rapporterer at de har fått en lønnsøkning i etterkant av fagskolen, og at dette er den eneste sektoren hvor økt lønn etter fagskoleutdanning er tariff-festet. Vi mener dette derfor tyder på at fagskoleutdannede i denne sektoren etter hvert jobber noe færre timer, eller mindre turnus og ubekvem arbeid. Dette er en sektor preget

av deltidsarbeid, og hvor stillingsprosent og ekstravakter er faktorer som påvirker lønna. Vi har for øvrig også vist at det er en liten reduksjon i arbeidsmarkeds-deltakelsen i etterkant av at fagskolestudentene fullfører studiene i helse og velferd, men uten at vi kan si noe om hva det skyldes.

Derimot ser vi at en del av studiene har en moderat økning i arbeidsinntekt etter fullføring av studiene. Dette gjelder særlig kategoriene økonomi og administrasjon og kreative fag. Selv om inntektsøkningen er moderat innen kategorien kreative fag, ser vi at allikevel at den gjennomsnittlige arbeidsinntekten er lav for kandidater i denne utdanningskategorien både før og etter fullført utdanning.

Det er særlig i to av utdanningskategoriene at vi ser at kandidatene har en radikal økning i arbeidsinntekt i etterkant av at studiene fullføres. Dette er studentene innen samferdsel og tekniske fag. Studentene innen samferdsel mer enn doubler lønnen sin i etterkant av at de fullfører studiene, og det er fra en inntekt som var ganske lik gjennomsnittsinntekten for fagskolekandidater før fullføring av studiene. Innen teknisk er også inntektsøkningene store, men da fra et opprinnelig inntektsnivå som er relativt høyt sammenliknet med gjennomsnittet. Kandidatene innen teknisk tjener over gjennomsnittet blant fagskolekandidatene både før og etter fullføring av fagskolen.

Figur 8.4 Utvikling i inntekt i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av store utdanningstyper

Dersom vi undersøker arbeidsinntektene i de største utdanningstypene i hver utdanningskategori, ser vi at kandidatene i nesten alle utdanningstypene under

fagskolen øker den gjennomsnittlige arbeidsinntekten etter fullføring av studiene. Det er ett unntak fra dette generelle bildet, og det er studier som ligger i utdanningstypen helse. Disse kandidatene opplever at arbeidsinntekten i gjennomsnitt øker frem mot fullføring av studiene, mens denne gjennomsnittlige reallønnsveksten avtar i etterkant av at studiene fullføres. Kandidatene innen helse er blant de fagskolekandidatene som har høyest arbeidsinntekt i de to årene før studiene fullføres, mens inntekten ligger noe under gjennomsnittet etter fullførte studier.

I andre utdanningstyper ser vi at kandidater innen utdanningstypene lønn og kontor har en moderat økning i gjennomsnittlig arbeidsinntekt etter fullføring av studier, mens kandidater innen industri, bygg og elektro har en relativt stor økning i gjennomsnittsinntekten. De studiene som kanskje skiller seg mest ut er maritime utdanningstyper, som har veldig lav inntekt året før fullføring. Derimot ser vi at de maritime kandidatene har en stor økning i arbeidsinntekten allerede året etter fullføring, og de er i tillegg de kandidatene som har høyest gjennomsnittlig arbeidsinntekt fire år etter fullført fagskole. Dette må ses i sammenheng med at kandidatene går fra fagarbeidernivå til skipsoffisersnivå etter utdanningen.

8.3 Oppsummering

I kapitlet undersøker vi også utviklingen i arbeidsmarkedsdeltakelse og inntekt rundt fullføringen av fagskoleutdanningen. Her finner vi ganske store forskjeller i både arbeidsmarkedsdeltakelse og inntekt rundt fullføring av fagskolen. I enkelte studier er det åpenbart at man reduserer arbeidsmarkedsdeltakelsen mens man studerer, og det gjelder særlig innen kategoriene samferdsel og teknisk. I andre kategorier, som helse og velferd, ser det ut til at studiene lar seg gjennomføre uten at man endrer arbeidsmarkedsdeltakelsen nevneverdig. Studentene innen helse og velferd har både den høyeste gjennomsnittlige arbeidsmarkedsdeltakelsen og de høyeste inntektene under utdanning.

I undersøkelsene av inntektsutvikling rundt fullføringen av fagskolestudiene er det også store variasjoner i hvordan utviklingen ser ut. Det er særlig innen utdanningskategoriene samferdsel, men også innen tekniske fag at vi ser en stor økning i gjennomsnittlig arbeidsinntekt etter fagskoleutdanningen, mens andre utdanningskategorier ser ut til å ha ingen eller en moderat inntektsutvikling rundt fullføringen av studiene. I helse og velferd er det en utflating og nedgang i reallønnsveksten etter endt fagskoleutdanning.

9 Oppsummering og diskusjon

9.1 Studentmassen endres

Kandidatundersøkelsen baserer seg primært på en spørreundersøkelse rettet mot de som fullførte en fagskoleutdanning i 2019 og 2020.

I årets undersøkelse har vi i tillegg analysert registerdata over alle fagskolestudenter i perioden 2010–2020. Basert på disse kan vi se at studentmassen gradvis har endret seg. Studentene er i gjennomsnitt blitt et par år eldre og snittet er nå rundt 32 år. Den økende alderen drives særlig av endringer i størrelsen på utdanningskategoriene. Antall studenter har økt mest innen Helse og velferd, og denne endringen har redusert gjennomsnittsalderen i denne studiekategorien. Allikevel bidrar veksten i Helse og velferd til å dra opp gjennomsnittsalderen i fagskolen generelt, da gjennomsnittsalderen til studentene innen Helse og velferd fremdeles er over snittet.

Fagskolen har gått fra å være mannsdominert til å nærme seg kjønnsbalanse, samtidig som det er en sterk kjønnssegregering på tvers av utdanningskategorier. Den økende kvinneandelen skyldes i særlig grad veksten i det kvinnedominerte helse og velferd. Også i de kreative og økonomisk administrative utdanningene er det et stort flertall kvinner. I de tradisjonelle fagskoleområdene, samferdsel og teknisk, er det 90 prosent menn. Dette kan ses som en avspeiling av segregeringen i arbeidslivet, særlig i de områdene hvor fagskole er videreutdanning og rekrutterer fra arbeidslivet.

Andelen fagskolestudenter med innvandrerbakgrunn har over tiårsperioden økt fra 7 til 16 prosent. Det ser dermed ut til at betydningen av fagskoler har økt over tid for innvandrere, og i noen sektorer mer enn i andre. Samtidig reflekterer endringen utviklingen i arbeidsmarkedet og befolkningen. Størst er innvanderandelen i utdanninger i helse og velferd med 25 prosent. Lavest er den utdanningen innen teknisk og samferdsel, noe som trolig avspeiler en viss segregering gjennom stillingsstrukturen i disse områdene.

Selv om opptaksgrunnlaget er fagutdanning eller fagbrev i den største gruppen av utdanninger og generelt videregående opplæring i de øvrige, ser vi at en klart økende andel av fagskolekandidatene har vært innom høyere utdanning før

fagskolen. Ettersom mange fagskolekandidater går til høyere utdanning etterpå, viser dette en økende pendling på tvers av de to formene for høyere utdanning.

Det som imidlertid er karakteristisk for fagskolekandidatene er deres lange arbeidserfaring før utdanningen. Lengst for kandidatene i helse og velferd med 16 år, i de økonomisk administrative utdanningene med 15 år og de tekniske med 11 år. Det som skiller utdanningene som bygger på fagbrev fra de øvrige er at kandidatene her har det aller meste av sin arbeidserfaring fra utdanningens fagområde.

9.2 Store forskjeller i studentbetaling og i arbeid under utdanningen

Mange av kandidatene fortsatte å arbeide i sin tidligere jobb under utdanningen. Dette er særlig fremtredende der deltidsutdanning dominerer, som i helse og velferd, økonomisk administrative og i økende grad også i tekniske utdanninger. Det er ikke vanlig i heltidsutdanningene, som dominerer i samferdsel og kreative utdanninger.

Hver fjerde kandidat har hatt permisjon fra jobb, som regel uten lønn, for å gjennomføre fagskoleutdanning. Flest gjelder dette i tekniske utdanninger.

Mens de fleste kandidater i helse og velferd, teknisk og samferdsel har gjennomført offentlig finansierte og dermed gratis utdanninger, har de fleste i kreative og økonomisk administrative utdanninger betalt skolepenger. Det gis veldig liten grad av arbeidsgiverstøtte til dette. Det er Lånekassen som er viktigste finansieringskilde, særlig for de som har studentbetaling, i de kreative og økonomisk administrative utdanningene. Svardataene gjør det imidlertid ikke mulig å skille mellom de som har gjennomført studier basert på studentfinansiering og de som har hatt andre og mindre utgifter knyttet til utdanningen. De gjør det heller ikke mulig å få noe helhetlig bilde av Lånekassens betydning for finansiering av studieavgifter og livsopphold. Dette bør følges videre opp i nye undersøkelser.

9.3 Høy yrkesdeltakelse for fagskolekandidatene

Årets kandidatundersøkelse for fagskoleutdanning viser at de som ble utdannet i 2019 og 2020 har en høy yrkesaktivitet og en svært lav ledighet, også ved relevante sammenligninger med tidligere kull. Ledigheten for de fagskoleutdannede i 2019 og 2020 er helt nede på en prosent, to år etter fullført fagskoleutdanning. Selv om tallene åpenbart er påvirket av den gode utviklingen i arbeidsmarkedet, bekrefter de at fagskolekandidatene er attraktive i arbeidsmarkedet.

Det er imidlertid store ulikheter mellom utdanningskategoriene i overgangen til arbeid etter utdanningen, noe som i særlig grad henger sammen med at fagskoleutdanningene rekrutterer ulikt og er ulikt plassert i karriereløpene til

studentene. Den store forskjellen går mellom det vi har valgt å kategorisere som videreutdanninger på fagbrev og grunnutdanninger. I alle kategorier har de fleste fagskolekandidatene betydelig arbeidserfaring før fagskoleutdanningen, men kandidatene i de utdanningene som bygger på fagbrev skiller seg særlig fra de øvrige ved at de har fagspesifikk arbeidserfaring. De fleste av de som tar en fagskoleutdanning som videreutdanning på fagbrev er i arbeidslivet allerede før, og ofte under fagskoleutdanningen. For disse avsluttes ikke utdanningen med en overgang til arbeidsmarkedet, i stedet er det kontinuitet i arbeidsmarkedsdeltakelsen.

For grunnutdanningene i de kreative og de økonomisk administrative utdanningene gjelder overgangen oftest det å komme inn i arbeidsmarkedet eller inn en ny jobb. Det samme gjelder noen av utdanningene innen samferdsel, som lokfører og pilot.

9.4 Videre utdanning vanlig

Ulikhetene i yrkesdeltakelse etter fagskoleutdanningene har tett sammenheng med i hvilken grad kandidatene tar videre utdanning. De aller fleste av fagskolekandidatene som ikke er yrkesaktive er i utdanning, det gjelder syv prosent. I de kreative fagene er det nesten like normalt å ta videre utdanning som å gå ut i arbeidslivet etter endt fagskoleutdanning, noe som er en viktig forklaring på den lave yrkesdeltakelsen.

Selv om bare syv prosent har utdanning som hovedaktivitet etter fagskoleutdanningen, er nesten en fjerdedel i videre utdanning, noe som betyr at mange kombinerer arbeid og studier. For kandidatene innenfor helse og velferd og økonomisk administrative utdanning er en ny fagskoleutdanning like vanlig som å ta en bachelor og master. Særlig kandidatene innenfor kreative utdanning, men til en viss grad også de tekniske, går hovedsakelig videre mot en bachelor eller masterutdanning

9.5 Fagskoleutdanningene har høy relevans

Undersøkelsen viser at det, på tvers av fagområder, er en klart større andel som har fått jobb i fagfeltet de har utdannet seg til enn hva som var tilfellet ved forrige kandidatundersøkelse. I de tre utdanningskategoriene som hovedsakelig bygger på fagbrev er rundt 90 prosent av de yrkesaktive, sysselsatt innenfor fagområdet utdanningen retter seg mot (se figur 7.1). I forrige kandidatundersøkelse var det 80 prosent. I de kreative og økonomisk administrative utdanningene, er andelen betydelig lavere, 60-70 prosent. I de kreative har andelen av de yrkesaktive, som har jobb i fagfeltet, økt fra 34 til 61 prosent.

I forrige kandidatundersøkelse var det rundt halvparten av de som ikke arbeidet i fagfeltet som begrunnet dette med at det ikke var mulig å få slik jobb. I årets undersøkelse er det bare hver fjerde som oppgir dette som grunn, mens de øvrige selv har valgt andre alternativer.

Noen utdanninger peker seg ut som typiske omskoleringsutdanninger. Det gjelder lokførerutdanning hvor hele 80 prosent begrunner dette med omskoloring, men også lønn og regnskapsutdanning, kontorutdanning og IT-utdanning.

Drøyt halvparten av fagskolekandidatene er fortsatt i samme virksomhet som de var i før eller under utdanningen. Men tre av fire har fått ny jobb eller stilling etter fagskoleutdanningen, enten i samme virksomhet eller i en ny. Innen samferdsel, tekniske og kreative utdanninger har 80-90 prosent fått nye stillinger, mens i helse og oppvekst er det bare 44 prosent. I tekniske fag er mange av de tidligere fagarbeiderne i ingeniør- eller arbeidslederstillinger året etter utdanning, selv om det er vanligst fortsatt å være i en fagarbeiderstilling. Innen helse og velferd er nesten alle i de samme stillingskodene som før utdanningen, nemlig som fagarbeider. I de økonomisk administrative utdanningene får mange nye stillinger, men det er få tegn til avansement.

På tvers av utdanninger var kandidatene opptatt av å få nye oppgaver etter utdanningen. 8 av 10 innen tekniske og samferdselsutdanninger mener de har oppnådd dette, og det er også disse som i scorer høyest på mer ansvar, selvstendighet og faglig utfordrende stillinger. I den andre enden finner vi helse og velferd, økonomisk administrative og kreative utdanninger.

Et flertall av fagskolekandidatene mener arbeidsoppgavene de utfører etter utdanningen krever nettopp utdanning på fagskolenivå. Dette gjelder ikke i de økonomisk og administrative og i de kreative utdanningene, hvor flertallet mener arbeidsoppgavene deres krever utdanning enten på et høyere eller et lavere nivå. Innenfor disse områdene spiller type utdanning mindre rolle for hvilke jobber man er aktuell for. Så vidt over halvparten av kandidatene mener utdanningen er godt tilpasset arbeidsoppgavene de gjør, mens de øvrige stort sett mener utdanningen er middels godt tilpasset oppgavene. Samtidig finner vi blant kandidatene fra de kreative utdanningene en betydelig nedgang i andelen av de yrkesaktive som oppgir at utdanningen stemmer dårlig med arbeidsoppgavene, fra 27 til bare 2 prosent.

84 prosent av fagskolekandidatene svarer at de totalt sett er svært eller litt fornøyd med utdanningen. Her ligger helse og velferd på topp, mens tekniske og kreative utdanninger ligger lavest.

9.6 Økt lønn, men store variasjoner ulik grad

Det er særlig fagskolekandidatene innenfor helse og velferd, teknisk og samferdsel som oppgir at lønn er en av motivasjonene for å ta fagskoleutdanning. De fleste av disse får også økt lønn. Lønn er en mindre viktig motivasjon for fagskoleutdanning for kandidatene i kreative og økonomisk administrative utdanninger. De får også i langt mindre grad lønnsmessig uttelling for fagskoleutdanning.

Dersom vi ved hjelp av registerdata ser på lønnsutviklingen til fagskolekandidatene i et litt lengre perspektiv, basert kohortene 2010-2020, ser vi at særlig i de kreative, men også i de økonomisk administrative utdanningene er utgangspunkt relativt lav inntekt før fagskoleutdanningen og en moderat vekst i årene etter. For samferdselsfagene er utgangspunktet også moderat lønnsmessig, men lønnsnivået stiger kraftig i årene etter fagskoleutdanningen. For de tekniske utdanningene er lønnsnivået relativt høyt før fagskoleutdanningen, og det stiger betydelig i årene etter. For helse og velferd er lønnsnivået moderat, men gradvis stigende, før og under utdanningen, mens det flater ut og går faktisk noe ned i årene etter fagskoleutdanningen. Ettersom denne gruppen har avtalefestet lønnstillegg for fagskoleutdanning, tyder dette på at fagskolekandidatene i helse og velferd jobber færre timer eller mindre turnus etter utdanningen.

9.7 Utdanningene har ulik betydning i kandidatenes karriereløp

Dersom vi, på grunnlag av kandidatundersøkelsen og registerdata, ser på fagskoleutdanningens plass og betydning i et mer langsiktig yrkesløp, får vi frem veldig ulike profiler for de fem utdanningskategoriene.

I helse og velferd rekrutterer fagskoleutdanning fagarbeidere i arbeidslivet for videreutdanning. Kandidatenes yrkesdeltakelse er stabilt høy både før og under utdanningen, som foregår på deltid. Etter at de har fullført fagskoleutdanningen fortsetter 98-99 prosent av fagskolekandidatene i helsefagarbeiderstillinger, de fleste på samme arbeidsplass de var på før utdanningen. Kandidatene i helse og velferd scorer lavest av alle fagskolekandidatene på kriterier som mer ansvar, selvstendighet og faglig utfordringer. Det er en tariffbestemt økning i lønn etter fagskole i helse og velferd. Total lønn for kategorien viser likevel ingen økning, noe som tyder på at fagskolekandidatene jobber mindre turnus eller færre timer enn før utdanningen. Selv om fagskolekandidatene i liten grad får nye stillinger og oppgaver, er de svært fornøyde med selve utdanningen.

I tekniske utdanninger rekrutteres det også hovedsakelig fagarbeidere for videreutdanning. Yrkesdeltakelsen er relativt høy før utdanningen, mens den går ned under utdanningen, fordi mange slutter i jobb eller har permisjon for å ta

utdanning på heltid. Etter utdanningen øker yrkesdeltakelsen til et høyere nivå enn den var på før utdanningen. De tekniske fagskoleutdanningene ser dermed ut til å bidra til at noen grupper som sto utenfor arbeidsmarkedet før utdanningen, kommer inn. De fleste får nye stillinger og jobber etter fagskoleutdanningen, de vanligste stillingene er ingeniør eller arbeidsleder, mens i underkant av halvparten fortsatt er i en fagarbeiderstilling et året etter utdanningen. Fagskolekandidatene scorer høyt på kriteriene mer ansvar, selvstendighet og faglige utfordringer. Kategorien som helhet har betydelig lønnsøkning etter fagskoleutdanning. Likevel er kandidatene fra teknisk litt mindre fornøyd med utdanningen enn gjennomsnittet.

Innenfor samferdsel er det også en høy yrkesdeltakelse før fagskoleutdanningen, blant annet en stor andel som kommer rett fra lærlingtid til videreutdanning i de maritime fagskoleutdanningene. I tillegg tar grunnleggende yrkesutdanninger som lokfører og pilot opp studenter med både fagbrev, studiekompetanse og høyere utdanning fra før. Yrkesdeltakelsen går betydelig ned under fagskoleutdanningen, som foregår på heltid. Etter utdanningen øker yrkesdeltakelsen til et langt høyere nivå enn det den var før utdanningen. I de maritime utdanningene, som er størst, er fagskoleutdanningene ledd i et sammenhengende utdanningsløp fra lærling til skipsoffiser. Kandidatene fra samferdsel scorer høyest på kriteriene mer selvstendighet, ansvar og faglige utfordringer, og de har den høyeste lønnsveksten blant fagskolekandidatene.

De kreative fagene gir en grunnleggende yrkesutdanning. Kandidatene har en lav yrkesdeltakelse før fagskole, ikke minst fordi mange kommer rett fra videregående skole. Yrkesdeltakelsen går ytterligere ned under utdanningen, som foregår på heltid. Yrkesdeltakelsen for kandidatene fra de kreative utdanningene øker gradvis i årene etter utdanning. Den fortsetter imidlertid å være betydelig lavere enn for gjennomsnittet av fagskolekandidatene, noe som særlig skyldes at en stor andel fortsetter i videre utdanning. Årets kandidatundersøkelse viser likevel at langt flere enn tidligere er i jobb i fagområdet etter utdanningen. Kandidatene fra de kreative utdanningene scorer spesielt høyt på kriteriet selvstendighet i arbeidet. Et mindretall av kandidatene får lønnsøkning etter fagskoleutdanningen, noe som trolig skyldes at en stor andel er i utdanning. De som er i arbeidslivet øker lønnsnivået, men fra et svært lavt nivå.

De økonomisk administrative utdanningene er en blanding av videreutdanning for de som er etablert i arbeidslivet og en grunnleggende yrkesutdanning for de som vil inn, eller som vil omskolere seg. Kandidatens karriereløp ligner gjennomsnittsbildet for fagskoleutdanningene, nettopp fordi denne kategorien representerer en blanding. Utdanningene rekrutterer både studenter som har fagbrev og annen videregående opplæring, samtidig som en stor andel har gjennomført høyskole- eller universitetsutdanning før fagskolen. Kandidatene i økonomiske og

administrative utdanninger har før utdanningen en lavere yrkesdeltakelse enn for kategoriene teknisk og helse og velferd, men høyere enn i de kreative. Yrkesdeltakelsen synker bare svakt under utdanningen, noe som viser at mange står i jobb mens de tar utdanningen. Deretter øker yrkesdeltakelsen til et høyere nivå enn før utdanningen, men den er fortsatt lavere enn for gjennomsnittet av fagskolekandidater. Kandidatene er spredd på en rekke ulike stillingskoder, men i stor grad på samme nivå som før utdanningen. Kategorien får etter utdanningen et økende lønnsnivå, men fra et relativt lavt utgangspunkt.

9.8 Gjenkjennelige fagprofiler, små endringer

Antall fagskolestudenter har vært økende de siste årene, og de setter gradvis større avtrykk i arbeidslivet. Andelen med innvandrerbakgrunn er økende, og det er bortimot kjønnsbalanse i fagskolesektoren totalt sett. Innad er imidlertid kjønnssegregeringen fortsatt sterk, noe som i hovedsak avspeiler det arbeidslivet utdanningene rekrutterer fra.

Arbeidslivsrelevansen i fagskoleutdanningene må, ut fra både survey- og registerdata beskrives som stor. Yrkesaktiviteten er høyere og arbeidsledigheten lavere enn ved tidligere kandidatundersøkelser. En svært høy andel av kandidatene fra utdanningene som bygger på fagbrev er i jobb innenfor sine fagområder. Samtidig må vi ha med oss at kandidatene her i stor grad har en kontinuerlig tilknytning til arbeidslivet og til fagfeltet. Kandidater fra utdanningskategoriene som ikke rekrutterer fagarbeidere, har opplevd den største forbedringen i andelen som har fått jobb innenfor utdanningens fagområde. Vi har likevel ikke grunnlag for å si om denne forbedringen skyldes forhold utover et svært godt arbeidsmarked, for eksempel egenskaper ved utdanningene. Samtidig er det verd å merke seg en markant nedgang i andelen kandidater fra de kreative utdanningene som er misfornøyde med utdanningenes relevans for arbeidslivet.

Totalt sett øker vandringsraten på tvers mellom fagskole på den ene siden og universitets- og høyskoleutdanning på den andre. Dette skjer ikke ved at andelen fagskolekandidater som går videre til høyskole eller universitet øker, men ved at andelen som har universitets- eller høyskoleutdanning før de starter fagskole har blitt betydelig større bare siden forrige kandidatundersøkelse.

Referanser

- Andersen, Rolf Kristian; Skålholt, Asgeir; Tønder, Anna Hagen; Reegård, Kaja; (2020) *Relevans i fag- og yrkesopplæringen: Utvikling og analyse av en fagarbeiderundersøkelse og en arbeidsgiverundersøkelse*. (102). Rapport. Fafo og Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning NIFU.
- Brandt, Ellen (2008) "En utdanning du kommer langt med" – maritim utdanning i videregående skoler, fagskoler og høyskoler. Oslo. NIFU Step.
- Caspersen, J., Utvær, B., Bugge, H. og C. Wendelborg (2017): *Fagskolekandidatene. En undersøkelse av fagskolestudenter uteksaminert i 2015*. NTNU samfunnsforskning.
- Erichsen, Vibeke (red.) (1996): *Profesjonsmakt - På sporet av en helsepolitisk tradisjon*. Bergen. Tano Aschehoug.
- Høst, H. and S. Michelsen (2021) The Norwegian vocational college: heterogenous aggregate of intermediate educations, or a parallel pillar to higher academic education? *Berufs- und Wirtschaftspädagogik Online* 2021.
- Høst, Håkon; Lyby, Lars; Schwach, Vera; (2019) *Fagskoleutdanningens kunnskapsbase*_(108). Rapport. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU).
- Høst, H., S.-E. Skjelbred og T. Røsdal (2018): *Hvordan er gjennomføringen i fagskoleutdanningene? En undersøkelse av særtrekk ved helsefag, kreative fag og tekniske fag*. Oslo. NIFU.
- Høst, H. (2017): «Eget behov for faglig fordypning». *Om fagskoleutdanning i helse og sosial*. Oslo. NIFU.
- Høst, Håkon (2004): *Kontinuitet og endring i pleie- og omsorgsutdanningene*. Rapport 4-2004. Rokkansenteret. Universitetet i Bergen.
- Fremtidige kompetansebehov: Høyere yrkesfaglig utdanning for et arbeidsliv i endring*. Temarapport 1/2022. Kompetansebehovsutvalget.
- Sakslind, R. (1992): *Kvalifikasjonspolitik og strukturreformer. Nasjonale kontraster i teknisk utdanning og arbeidsliv*. Bergen. AHS – gruppe for flerfaglig arbeidslivsforskning.
- Skålholt, A., Madsen, A. Å., & Skjelbred, S. E. (2020). *Fagskoleutdannedes karriereveier: Funn fra en undersøkelse av personer uteksaminert med fagskoleutdanning i 2017 og 2018*. Oslo. NIFU.

Technopolis (2020). *Utredning om mulig parallell struktur i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring*. Technopolis Group.

Vedlegg A

Tabell A.1 Antall studenter per fagskolekategori registerdata

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kreativ	2661	2841	3000	2748	2444	2200	2193	2185	2115	2132	2396	2679
Øk/ adm	1907	681	833	2196	2022	1823	1598	1580	1663	1871	3058	4171
Teknisk	4603	4643	4964	6249	6554	6642	6020	6056	6552	7053	8257	9769
Helse/velferd	1236	1284	1578	2091	2746	2731	3187	3717	4125	4837	5570	5692
Samferdsel	1024	1026	911	1120	1328	1232	1230	1250	1324	1455	1545	1442
Annet	458	650	623	815	602	422	444	406	466	452	429	525
Totalt	11889	11125	11909	15219	15696	15050	14672	15194	16245	17800	21255	24278

Tabell A.2 Antall studenter per fagskoletype

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bygg og anlegg	1487	1467	1595	1795	1959	2005	2016	2104	2275	2436	2721	2982
Helse	1181	1189	1498	1968	2585	2602	2798	3004	3039	3321	3846	4101
Ledelse	831	109	246	898	896	353	408	484	456	466	966	1465
Visuell kunst	441	412	474	443	443	82	188	287	349	351	334	330
Elektro/energi	1369	1408	1439	1663	1781	1819	1874	1893	2042	2105	2371	2622
Grønne fag	41	57	96	116	105	161	138	153	167	167	208	311
Jernbane	84	100	65	242	375	143	144	158	113	119	133	182
Kontor	226	137	227	400	469	488	514	474	414	531	851	1068
Musikk/dans/drama	249	345	475	464	450	371	356	329	308	369	413	406
Film og foto	708	736	886	646	572	477	449	433	440	411	460	532
Industri/kjemi	721	817	778	957	959	1153	1050	1071	1054	1042	1207	1443
Luftfart	0	0	0	0	0	176	178	237	361	496	537	420
Lønn og regnskap	548	209	97	705	470	604	545	459	574	563	749	845
Mat og drikke	45	45	86	59	95	30	42	32	63	61	99	94
Oppvekst	6	24	0	10	25	64	276	542	833	1187	1401	1249
Design	752	821	694	749	590	691	734	731	668	645	787	750
Interiør	345	351	279	217	214	208	202	202	203	224	196	232
Maritim-Dekk	574	562	492	514	565	534	517	486	477	500	532	474
Markedsføring	237	185	222	150	136	64	82	121	168	249	407	637
Petroleum	682	712	897	1231	1288	1031	461	252	182	201	239	270
Religion	71	181	75	221	103	100	128	84	84	104	37	66
Data-IT	133	218	237	394	426	352	359	482	728	972	1359	1995
Maritim-Maskin	366	364	354	364	388	379	391	369	373	340	343	366
Mote	166	176	192	229	175	130	127	157	147	132	206	261
Modellering	0	0	0	0	0	160	186	167	193	226	291	388
Reiseliv	65	41	41	43	51	60	49	42	51	62	85	130
Skjønnhetspleie	91	160	155	221	230	131	136	137	152	120	85	54
Annet	470	299	309	520	346	682	324	304	331	400	392	605

Tabell A.3 Utvikling i observerbare karakteristikk over tid registerdata

	Kvinne	Innvandrer	Alder	Yrkesinntekt	Arbeids- markeds- deltakelse	Antall
2010	0,356	0,0704	29,5	283747	0,655	11889
2011	0,366	0,0863	28,7	278053	0,641	11125
2012	0,379	0,0846	28,9	302471	0,674	11909
2013	0,384	0,102	30,2	331373	0,708	15219
2014	0,38	0,105	30,6	339352	0,732	15696
2015	0,379	0,117	30,6	330985	0,726	15050
2016	0,412	0,13	30,8	311533	0,718	14672
2017	0,423	0,14	31	318860	0,731	15194
2018	0,432	0,149	31,3	330448	0,748	16245
2019	0,448	0,156	31,7	349524	0,775	17800
2020	0,46	0,162	31,9	344552	0,774	21255
2021	0,453	0,174	32,2	.	,	24278

Vedlegg B

Tabell B.1 Andelen fullførte kreative fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)

Kategori	Annet kompetansegrunnlag	Realkompetanse	Generell studiekompetanse	Yrkesfaglig kompetanse	Ikke registrert
Visuell kunst	33	9	57	1	0
Musikk, dans og drama	17	6	73	4	1
Film og foto	16	11	68	4	0
Design	8	3	75	8	6
Interiør	16	8	65	11	0
Mote	0	46	49	4	1

Tabell B.2 Andelen fullførte økonomiske og administrative fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)

Kategori	Annet kompetansegrunnlag	Realkompetanse	Generell studiekompetanse	Yrkesfaglig kompetanse	Ikke registrert
Ledelse	4	13	31	35	17
Kontor	9	23	35	31	1
Lønn og regnskap	7	27	44	18	4
Markedsføring	12	9	74	5	1
Reiseliv	0	11	5	3	81

Tabell B.3 Andelen fullførte tekniske fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)

Kategori	Annet kompetansegrunnlag	Realkompetanse	Generell studiekompetanse	Yrkesfaglig kompetanse	Ikke registrert
Bygg og anlegg	0	1	7	91	1
Elektro/energi	7	1	7	78	8
Industri/kjemi	3	1	18	71	7
Petroleum	7	5	1	80	7
Data-IT	4	11	47	10	27
Modellering	0	6	31	62	1
Teknisk Annet	27	12	21	40	0

Tabell B.4 Andelen fullførte Helse- og velferd-fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)

Kategori	Annet kompetansegrunnlag	Realkompetanse	Generell studiekompetanse	Yrkesfaglig kompetanse	Ikke registrert
Helse	0	11	1	87	1
Oppvekst	0	20	3	76	1
Helse og velferd	1	8	2	89	0
Annet					

Tabell B.5 Andelen fullførte Samferdsels-fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)

Kategori	Annet kompetansegrunnlag	Realkompetanse	Generell studiekompetanse	Yrkesfaglig kompetanse	Ikke registrert
Jernbane	5	0	37	58	0
Luftfart	39	52	8	0	1
Maritim-Dekk	7	1	15	75	2
Maritim-Maskin	9	0	13	78	0

Vedlegg C

Tusen takk for at du velger å delta!

Undersøkelsen tar omtrent ti minutter. Svarene lagres automatisk. Hvis du går ut av undersøkelsen kan du når som helst fortsette fra det stedet du var da du gikk ut. Du kan lese mer om hvordan vi ivaretar ditt personvern her.

Først vil vi be deg bekrefte at du fullførte en fagskoleutdanning

- (1) Ja, i 2019
- (2) Ja, i 2020
- (3) Ja, men et annet år
- (4) Nei

Har du fullført mer enn en fagskoleutdanning i 2019 og 2020?

- (1) Nei
- (2) Ja

Har du fullført fagskoleutdanninger innenfor mer enn ett fagområde i 2019 og 2020?

- (1) Nei
- (2) Ja, vennligst spesifiser hvilket fagområde/fagskoleutdanning du tenker på når du svarer på spørreskjemaet. Hvis du er i arbeid i dag ønsker vi at du velger fagområdet/fagskoleutdanningen som er mest relevant for jobben din.

Hvilke utdanninger hadde du fullført før du begynte på denne fagskoleutdanningen? Flere kryss mulig.

- (1) Fagbrev eller yrkeskompetanse fra videregående skole
- (2) Studiekompetanse (studiespesialiserende, annen studieforberedende, påbygg)
- (3) Annen fagskoleutdanning
- (4) 1-4 år høyere utdanning
- (5) Mer enn 4 år høyere utdanning
- (6) Ingen av de nevnte

Hvilket utdanningsprogram/studieprogram fulgte du på videregående? Var det flere, kryss av for alle programmene du har gått på.

- (1) Studiespesialisering / Allmenne, økonomiske og administrative fag
- (2) Idrettsfag
- (3) Musikk, dans og drama
- (4) Formgivingsfag
- (5) Helse- og oppvekstfag / Helse- og sosialfag
- (6) Design og håndverksfag, Formgivingsfag, Trearbeidsfag
- (7) Elektrofag
- (8) Medier og kommunikasjon
- (9) Naturbruk
- (10) Restaurant- og matfag, Hotell- og næringsmiddelfag
- (11) Bygg- og anleggsteknikk, Byggfag, Tekniske byggfag
- (12) Teknikk og industriell produksjon, Mekaniske fag, Kjemi- og prosessfag
- (13) Service og samferdsel, Salg og service, Handel og kontor
- (14) Annet

Du har fulgt flere programmer. Hvilket av disse programmene fulgte du lengst.

- (1) Studiespesialisering / Allmenne, økonomiske og administrative fag
- (2) Idrettsfag
- (3) Musikk, dans og drama
- (4) Formgivingsfag
- (5) Helse- og oppvekstfag / Helse- og sosialfag
- (6) Design og håndverksfag, Formgivingsfag, Trearbeidsfag
- (7) Elektrofag
- (8) Medier og kommunikasjon
- (9) Naturbruk
- (10) Restaurant- og matfag, Hotell- og næringsmiddelfag
- (11) Bygg- og anleggsteknikk, Byggfag, Tekniske byggfag
- (12) Teknikk og industriell produksjon, Mekaniske fag, Kjemi- og prosessfag
- (13) Service og samferdsel, Salg og service, Handel og kontor
- (14) Annet

Hvilket år fikk du fagbrev/fullførte du din yrkeskompetanse? Har du flere, oppgi årstallet for siste.

Hvor lang arbeidserfaring hadde du fram til du startet på fagskoleutdanningen? Inkluder eventuell læretid.

- (1) Ingen arbeidserfaring
- (2) Mindre enn ett år, vennligst oppgi antall måneder:
- (3) Ett år eller mer, vennligst oppgi antall år:

Hvor mye av arbeidserfaringen var innen samme fagområde som fagskoleutdanningen? Inkluder eventuell læretid.

- (1) Ingen arbeidserfaring
- (2) Mindre enn ett år, vennligst oppgi antall måneder:
- (3) Ett år eller mer, vennligst oppgi antall år:

Hadde du inntektsgivende arbeid i tiden rett før du startet på fagskolen?

- (1) Ja, innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (2) Ja, men ikke innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (3) Nei

Hva var din månedlige bruttoinntekt før du startet på fagskolen? Oppgi i antall tusen kroner. Hvis du ikke husker lar du tekstboksen stå tom.

Hadde du jobb i løpet av fagskoleutdanningen?

- (1) Ja, innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (2) Ja, men ikke innenfor samme fagområde som fagskoleutdanningen
- (3) Nei

Hvor enig er du i følgende påstander om din motivasjon for å starte på fagskoleutdanningen?

	Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig	Ikke relevant
Jeg ønsket å lære meg et yrke	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg tok fagskoleutdanning ut fra personlige interesser, ikke relatert til jobb	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket å styrke mulighetene mine på arbeidsmarkedet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket nye arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket arbeidsoppgaver som var mindre fysisk belastende	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket å få mer ansvar	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg ønsket å få økt fagkunnskap	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Jeg ønsket å sikre meg arbeid i fremtiden i virksomheten jeg er ansatt i (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg ønsket å få økt lønn (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg ønsket å omskole meg til et nytt yrke (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg ønsket å kvalifisere meg for høyere utdanning (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg ønsket muligheten til å drive egen virksomhet (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Hvor enig er du i følgende påstander om hva du har oppnådd med fagskoleutdanningen?

Helt uenig Uenig Verken/eller Enig Helt enig Ikke relevant

Jeg har fått nye arbeidsoppgaver (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg har fått arbeidsoppgaver som er mindre fysisk belastende (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg har fått mer ansvar	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har fått økt fagkunnskap	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg føler at ansettelsesforholdet er tryg- gere	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har fått styrket mulighetene mine på arbeidsmarkedet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har fått økt lønn	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har lært meg et yrke	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har omskolere meg til et nytt yrke	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har kvalifisert meg for høyere utdanning	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg kan drive/drivere egen virksomhet	(1) ☐	(2) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Jeg har fått arbeidsoppgaver som er mer faglig utfordrende (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg arbeider mer selvstendig (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Jeg har de samme arbeidsoppgavene som tidligere (1) (2) (4) (3) (5) (6)

Hadde du permisjon fra jobb eller redusert stilling mens du tok fagskoleutdanning?

- (1) Nei
- (2) Ja, redusert stilling med permisjon **uten** lønn
- (3) Ja, redusert stilling med permisjon **med** lønn
- (4) Ja, full permisjon **uten** lønn
- (5) Ja, full permisjon **med** lønn

Hvor stor andel av lønnen din fikk du dekket mens du tok utdanning på fagskole? Vennligst oppgi i prosent.

Var det studentbetaling på fagskoleutdanningen du tok?

- (1) Nei
- (2) Vet ikke
- (4) Ja, vennligst oppgi hvor mye fagskolen kostet totalt:
- (3) Ja, men husker ikke hvor mye det kostet

Fikk du støtte til å betale for utdanningen?

- (1) Ja, arbeidsgiver betalte helt eller delvis
- (2) Ja, fikk annen støtte, vennligst oppgi fra hvem: _____
- (3) Nei

Vennligst oppgi i prosent hvor mye av det fagskolen kostet som arbeidsgiver dekket. Dersom du fikk alt dekket av arbeidsgiver skriver du 100.

Vennligst oppgi i prosent hvor mye av det fagskolen kostet som andre dekket. Dersom du fikk alt dekket gjennom annen støtte skriver du 100.

Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med den fagskoleutdanningen du avsluttet i 2019 eller 2020?

- (1) Svært misfornøyd
- (2) Litt misfornøyd
- (3) Verken/eller
- (4) Litt fornøyd
- (5) Svært fornøyd

Arbeider du i samme virksomhet i dag som rett før eller under fagskoleutdanningen?

- (1) Ja, og i samme stilling
- (2) Ja, men i en annen stilling
- (3) Nei

Hva var din jobbsituasjon etter fullført fagskoleutdanning?

- (1) Fikk jobb før jeg var ferdig med fagskolen, vennligst oppgi hvor mange måneder før:
- (2) Fikk jobb under ett år etter jeg var ferdig med fagskolen, vennligst oppgi antall måneder:
- (3) Fikk jobb ett år eller mer etter at jeg var ferdig
- (4) Har ikke fått jobb enda

Hvor lang tid tok det før du skiftet jobb etter fullført fagskoleutdanning?

- (1) Fikk ny jobb før jeg var ferdig med fagskolen, vennligst oppgi hvor mange måneder før:
- (2) Fikk ny jobb under ett år etter jeg var ferdig med fagskolen, vennligst oppgi antall måneder:
- (3) Fikk ny jobb ett år eller mer etter jeg var ferdig med fagskolen, vennligst oppgi antall år:
- (4) Er ikke i jobb om dagen

Hva betraktet du deg hovedsakelig som i oktober? Du kan betrakte deg som yrkesaktiv dersom du er i ferie, har lovbestemt permisjon eller er sykemeldt.

2019

- (1) Yrkesaktiv
- (2) Student
- (3) Hjemme-arbeidende
- (4) Vernepliktig
- (5) Arbeidsledig
- (6) Annet

2020

- (1) Yrkesaktiv
- (2) Student
- (3) Hjemme-arbeidende
- (4) Vernepliktig
- (5) Arbeidsledig
- (6) Annet

2021

- (1) Yrkesaktiv
- (2) Student
- (3) Hjemme-arbeidende
- (4) Vernepliktig
- (5) Arbeidsledig
- (6) Annet

2022

- (1) Yrkesaktiv

- (2) Student
- (3) Hjemme-arbeidende
- (4) Vernepliktig
- (5) Arbeidsledig
- (6) Annet

Hvor mye arbeidet du i hovedarbeidsforholdet ditt i oktober?

2019

- (1) Heltid, 30 timer i uken eller mer
- (2) Deltid, mindre enn 30 timer i uken
- (3) Arbeider/arbeidet ikke

2020

- (1) Heltid, 30 timer i uken eller mer
- (2) Deltid, mindre enn 30 timer i uken
- (3) Arbeider/arbeidet ikke

2021

- (1) Heltid, 30 timer i uken eller mer
- (2) Deltid, mindre enn 30 timer i uken
- (3) Arbeider/arbeidet ikke

2022

- (1) Heltid, 30 timer i uken eller mer
- (2) Deltid, mindre enn 30 timer i uken
- (3) Arbeider/arbeidet ikke

Har du fått endret din månedlige lønn etter fagskoleutdanningen? Du oppga at du tjente ... før fagskoleutdanningen.

(1) Nei

(2) Ja, vennligst oppgi din månedlige lønn etter fagskolen. Husker du ikke kan du la tekstboksen være tom.

Jobber du innenfor fagområdet som fagskoleutdanningen rettet seg mot i dag?

(1) Nei

(2) Ja

Du har svart at du ikke jobber innenfor fagområdet til fagskoleutdanningen. Hva var viktigste årsak til dette?

(1) Det var ikke mulig å få arbeid i samsvar med fagskoleutdanningen

(2) Jeg valgte en jobb innenfor et annet fagområde

(3) Jeg valgte å bli den jobben jeg hadde fra før

(4) Jeg valgte å ta mer utdanning

(5) Annet

Hvordan synes du innholdet i fagskoleutdanningen stemmer med arbeidsoppgavene du har nå?

(1) Godt

(2) Middels

(3) Dårlig

Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene du har i hovedarbeidsforholdet ditt sammenlignet med nivået på fagskoleutdanningen?

- (1) Arbeidsoppgavene krever utdanning på samme nivå som fagskoleutdanningen
- (2) Arbeidsoppgavene krever utdanning på høyere nivå enn fagskoleutdanningen
- (3) Arbeidsoppgavene krever utdanning på nivå med fullført videregående opplæring/fagbrev
- (4) Arbeidsoppgavene krever ikke utdanning på et bestemt nivå

Er du i gang med eller har du fullført en ny utdanning etter endt fagskole? Sett ett eller flere kryss.

- (1) Nei
- (2) Ja, påbygging til generell studiekompetanse
- (3) Ja, et fagbrev
- (4) Ja, fagskoleutdanning
- (5) Ja, universitet-/høgskoleutdanning på bachelornivå
- (6) Ja, universitet-/høgskoleutdanning på masternivå
- (7) Ja, annen type utdanning

Hvilken av disse påstandene passer for universitet/høgskoleutdanningen eller fagskoleutdanningen du tok eller er i gang med?

- (1) Utdanningen bygger på fagskoleutdanningen
- (2) Utdanningen bygger ikke på fagskoleutdanningen, men er innenfor samme fagområde
- (3) Utdanningen er innenfor et annet fagområde enn fagskoleutdanningen

Tror du at du vil ta mer utdanning i løpet av de neste fem årene? Flere kryss mulig.

- (1) Ja, et fagbrev
- (2) Ja, mer fagskole
- (3) Ja, universitet-/høgskole på bachelornivå
- (4) Ja, universitet-/høgskole på masternivå
- (7) Ja, annen type utdanning

(5) Nei

(6) Ikke sikker

I hvilken del av Norge bor du?

(18) Bor ikke i Norge

(1) Agder

(2) Akershus

(3) Buskerud

(4) Finnmark

(5) Hedmark

(6) Hordaland

(7) Møre og Romsdal

(8) Nordland

(9) Oppland

(10) Oslo

(11) Rogaland

(12) Sogn og Fjordane

(13) Telemark

(14) Troms

(15) Trøndelag

(16) Vestfold

(17) Østfold

Hva er dine foreldres høyeste fullførte utdanning?

Mor

- (1) Ingen fullført skolegang
- (2) Grunnskole (inkludert folkeskole, framhaldsskole og realskole)
- (3) Fag-/yrkesutdanning på videregående skoles nivå
- (4) Treårig videregående skole eller gymnas
- (5) Fagskoleutdanning
- (6) Ett- eller toårig høgskole-/universitetsutdanning
- (7) Tre- eller fireårig høgskole-/universitetsutdanning (inkl. cand. mag.)
- (8) Mer enn 4 års høgskole-/universitetsutdanning (inkl. embets-eksamen og ph.d)
- (9) Vet ikke

Far

- (1) Ingen fullført skolegang
- (2) Grunnskole (inkludert folkeskole, framhaldsskole og realskole)
- (3) Fag-/yrkesutdanning på videregående skoles nivå
- (4) Treårig videregående skole eller gymnas
- (5) Fagskoleutdanning
- (6) Ett- eller toårig høgskole-/universitetsutdanning
- (7) Tre- eller fireårig høgskole-/universitetsutdanning (inkl. cand. mag.)
- (8) Mer enn 4 års høgskole-/universitetsutdanning (inkl. embets-eksamen og ph.d)
- (9) Vet ikke

I hvilket land er du født? For adopterte gjelder adoptivforeldres fødeland.

- (1) Norge
- (2) Norden og Vest-Europa ellers, samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia
- (3) Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over
- (4) Asia
- (5) Afrika
- (6) Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia
- (7) Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania

I hvilket land er dine foreldre født? For adopterte ønsker vi at du krysser av for adoptivforeldres fødeland.

	Norge	Norden og Vest-Europa ellers, samt EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Tsjekkia, Ungarn, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia	Andre land i Øst-Europa enn de som er nevnt over	Asia	Afrika	Sør-Amerika, Mellom-Amerika og Karibia	Nord-Amerika, Australia og andre land i Oseania
--	-------	---	--	------	--------	--	---

Mor	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Far	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Hvis du har kommentarer til undersøkelsen kan du skrive disse her:

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Brutto- og nettoutvalg for undersøkelsen.....	22
Tabell 2.2 Svarstatus og svarprosent.....	22
Tabell 2.3 Svarprosent fordelt på utdanningstype.....	23
Tabell 3.1 Kandidatens og foreldrenes fødeland, prosent (utvalg).....	32
Tabell 3.2 Andelen fagskoleutdannede som er innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre eller del av øvrig befolkning, prosent (utvalg)	32
Tabell 3.3 Andelen av arbeidserfaring før oppstart på fagskole som er fra det samme fagområdet som utdanningen, prosentandeler etter fagområde (utvalg).....	41
Tabell 4.1 Arbeidsmarkedssituasjonen rett før oppstart av fagskoleutdanningen etter utdanningskategori, prosent (utvalg)	43
Tabell 4.2 Arbeidsmarkedssituasjonen under fagskoleutdanningen for kandidater som før utdanningen arbeidet innenfor samme fagområde som utdanningen. Etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	44
Tabell 4.3 Arbeidsmarkedssituasjonen under fagskoleutdanningen for kandidater som før utdanningen arbeidet i et annet fagområde, etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	45
Tabell 5.1 Studentbetaling etter fagområde etter fagområde, DBH-tall, prosent (populasjon)	49
Tabell 5.2 Selvrappport studentbetaling etter fagområde, prosent (utvalg)	50
Tabell 6.1 2019- og 2020-kandidatenes hovedaktivitet oktober 2021, etter utdanningskategori, prosent (utvalg). Tall for 2017- og 2018-kullene i parentes	53
Tabell 6.2 Sysselsetting på heltid og deltid, oktober 2022 etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	55
Tabell 6.3 Videre utdanning i 2022 etter fullført fagskole i 2019 og 2020, etter utdanningskategori, prosent (utvalg). Flere kryss mulig.....	56
Tabell 6.4 <i>Bygger videre utdanning på fagskoleutdanningen?</i> etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	56

Tabell 6.5 'Tror du at du vil ta mer utdanning de neste fem årene?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	57
Tabell 7.1 Årsaker til å ikke jobbe innenfor samme fagområde som utdanningen, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)	60
Tabell 7.2 'Jeg tok fagskoleutdanningen ut fra personlige interesser, ikke relatert til jobb' etter utdanningskategori, prosent (utvalg)	74
Tabell 7.3 'Jeg ønsket å få økt lønn' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	75
Tabell A.1 Antall studenter per fagskolekategori registerdata.....	96
Tabell A.2 Antall studenter per fagskoletype	97
Tabell A.3 Utvikling i observerbare karakteristikker over tid registerdata.....	98
Tabell B.1 Andelen fullførte kreative fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon).....	99
Tabell B.2 Andelen fullførte økonomiske og administrative fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon)	99
Tabell B.3 Andelen fullførte tekniske fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon).....	99
Tabell B.4 Andelen fullførte Helse- og velferd-fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon).....	100
Tabell B.5 Andelen fullførte Samferdsels-fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på fagområde og opptaksgrunnlag (populasjon).....	100

Figuroversikt

Figur 1.1 Endring i antall fagskolestudenter som en andel av befolkningen 16 til 40 år.....	15
Figur 1.2 Utvikling i antall studenter over tid på tvers av ulike utdanningskategorier	20
Figur 2.1 Gjennomsnittsalder, andel menn, gjennomsnittlig antall studiepoeng og andel som fullførte fagskoleutdanningen i 2019 for de som har besvart undersøkelsen sammenlignet med populasjonen	24
Figur 2.2 Fordeling på fagområde etter populasjon og utvalg, prosent.....	25
Figur 3.1 Kjønnfordeling etter utdanningskategori for fagskolekandidater i 2018 og 2019, prosent (populasjon)	28
Figur 3.2 Utvikling i andelen kvinner 2010-2021 fordelt på fagskolekategorier.....	29
Figur 3.3 Andelen fagskolekandidater med minst en forelder med yrkesfaglig utdanning, etter utdanningskategori, prosent (utvalg)	30
Figur 3.4 Foreldres høyeste fullførte utdanning, etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	31
Figur 3.5 Utvikling i andelen innvandrere fordelt på ulike fagskolekategorier.....	33
Figur 3.6 Alder i år (utvalg), prosent (utvalg)	34
Figur 3.7 Utvikling i studentenes alder over tid fordelt på ulike fagskolekategorier 2010-2021	35
Figur 3.8 Fullførte fagskoleutdanninger i 2019 og 2020 fordelt på utdanningskategori og opptaksgrunnlag, prosent (populasjon)	36
Figur 3.9 Fullførte utdanninger før fagskolen, prosent (utvalg). Flere valg mulig.....	37
Figur 3.10 År med arbeidserfaring før oppstart på fagskolen, prosent (utvalg).....	39
Figur 3.11 År med arbeidserfaring innen samme fagområde før oppstart på fagskolen, prosent (utvalg).....	40

Figur 4.1 Andeler som har permisjon med og uten lønn under fagskolestudiet, etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	46
Figur 5.1 Utdanningskategorienes fordeling på finansieringsform, prosent (utvalg).....	48
Figur 5.2 Mottatt støtte til å betale for utdanning, etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	51
Figur 7.1 Andelen yrkesaktive som etter endt utdanning jobber i fagområdet for utdanningen, fordelt på utdanningskategori, prosent (utvalg).....	58
Figur 7.2 'Arbeider du i samme virksomhet i dag som rett før eller under fagskoleutdanningen?' Etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	61
Figur 7.3 Samme oppgaver eller ikke for de som er i samme stilling, etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	64
Figur 7.4 'Jeg ønsket å omskolere meg til et nytt yrke' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	65
Figur 7.5 'Jeg har fått økt fagkunnskap' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	66
Figur 7.6 'Hvordan vil du karakterisere arbeidsoppgavene du har i hovedarbeidsforholdet sammenlignet med nivået på fagskoleutdanningen?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	67
Figur 7.7 'Hvordan synes du innholdet i fagskoleutdanningen stemmer med arbeidsoppgavene du har nå?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	68
Figur 7.8 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått styrket mulighetene sine på arbeidsmarkedet etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	70
Figur 7.9 'Jeg ønsket å sikre meg arbeid i fremtiden i virksomheten jeg er ansatt i' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	71
Figur 7.10 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått nye arbeidsoppgaver etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	72
Figur 7.11 Andelen som er enig/helt enig i at de har fått mer faglig utfordrende mer ansvar og arbeider mer selvstendig. Fordelt på utdanningskategorier, prosent (utvalg).....	73
Figur 7.12 'Jeg kan drive/driver en egen virksomhet' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	74
Figur 7.13 Andelen som er enig/helt enig i at de ønsker vs. har fått økt lønn etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	76
Figur 7.14 'Hvis du skal gi en samlet vurdering, hvor fornøyd er du med den fagskoleutdanningen du avsluttet i 2019 eller 2020?' etter utdanningskategori, prosent (utvalg).....	77

Figur 8.1 Utvikling i arbeidsmarkedsdeltakelse i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av fagskolekategorier	81
Figur 8.2 Utvikling i arbeidsmarkedsdeltakelser i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av store utdanningstyper	83
Figur 8.3 Utvikling i inntekt i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av fagskolekategorier	84
Figur 8.4 Utvikling i inntekt i årene rundt fullføring av fagskoleutdanningen på tvers av store utdanningstyper	85

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no